ANUL IV. — No. 3 și 4. MARTIE și APRILIE 1893.

ANALELE ARCHITECTUREI

ȘI ALE

ARTELOR CU CARE SE LÉGĂ

DIRECTOR I. N. SOCOLESCU ARCHITECT

SITUAȚIA ARCHITECȚILOR ROMÎNI

DUPĂ NOUA LEGE A ORGANISĂRIĬ CORPULUI TECHNIC

In numĕrul trecut al *Analelor,* ne am arătat părerile nóstre generale, asupra situațiĭ nenorocite a architecților romînĭ fața cu preferința ce se dă streinilor saŭ nearchitecților în tot ce se referă la meseria de architect.

Cu acéstă ocasiune ne-am exprimat temerile nóstre asupra existențiĭ unuĭ curent defavorabil corpuluĭ de architecțĭ romînĭ, temerĭ întemeiate pe tendința ce există de a se înlătura architecțiĭ romînĭ din lucrările publice precum și a se exclude din cadrul învățămîntuluĭ public, învățămîntul architecturiĭ, ce era prevĕḑut în regulamentul organic și este în regulamentele șcólelor de Bele-Arte, dară carĭ nu s'aŭ aplicat nicĭ odată.

Azĭ, din nenorocire, aceste temerĭ aŭ devenit o tristă realitate sub forma proectuluĭ de lege pentru organisarea corpuluĭ technic al Ministeruluĭ lucrărilor publice, ce s'a depus pe biuroul parlamentuluĭ [1]).

Să ne explicăm :

Pînă acuma, organisarea corpuluĭ de ingínerĭ aĭ statuluĭ, era întemeiată pe un regulament, decretat în 4 August 1862, prin care se arăta lămurit, din ce fel de specialiștĭ se compune corpul, ce aŭ să lucreze și cum este întocmită organisarea sa, cu tóte detaliurile.

Lucrările publice fiind de multe naturĭ, și personalul corpuluĭ technic fiind hotărît a fi compus numaĭ din ingínerĭ, e natural că prin regulament saŭ lege să se arate felulul lucrărilor publice ce aŭ să facă obiectul ocupațiunilor acestuĭ corp.

Astfel fiind, prin art. 1 al regulamentuluĭ din 1862 se specifică că: *Lucrărĭ publice sunt tóte lucrările ce aŭ de scop construcția și întreținerea căilor de comunicație, deschiderea și înbunătățirea navigațiĭ, plutiriĭ rîurilor și canalurilor, măsurile de asigurare în contra inundațielor, regularea și curățirea apelor neplutitóre, regularea orașelor și alimentarea lor cu apă.*

Prin art. 2 serviciul lucrărilor publice se împarte în: *serviciŭ ordinar saŭ permanent; serviciŭ extraordinar saŭ eventual și serviciŭ detașat.*

Prin art. 3, 4 și 5 după ce se esplică, ce coprind aceste serviciĭ ca personal și ocupațiunĭ, prin aliniatul 4 al art. 5 se specifică următórele : *Asemenea sunt considerați ca făcînd parte din serviciul detașat și* **architecțiĭ** *atașațĭ pe lîngă osebitele departamente pentru îndeplinirea serviciuluĭ* **zidirilor publice**, *atîrnate de ele.*

Iacă dar douĕ disposițiunĭ drepte și lămurite ale regulamentuluĭ din 1862 : arătarea lucrărilor publice ce cad în atribuțiunile inginerilor corpuluĭ technic, și al doilea specificarea că serviciul zidirilor publice să se facă de architecțĭ.

Maĭ departe la *Titlul II, despre consiliul lucrărilor publice*, regulamentul din 1862 prin art. 20 se arată că acest consiliŭ se va compune din *inginerĭ-inspectorĭ* și se va ocupa cu examinarea lucrărilor trimese de personalul corpuluĭ technic, ear prin art. 21 lămurește din noŭ chestia lucrărilor de architectură în modul următor :

Cînd cestiunile supuse cercetăriĭ consiliuluĭ, vor fi privitóre asupra zidirilor publice, pe lîngă membriĭ ordinarĭ numițĭ în art. 20, se vor convoca și unul saŭ douĭ din **architecțiĭ** *superiorĭ aĭ statuluĭ.*

In basa aceste ordine de ideĭ s'a urmat pînă aḑĭ și pornind dela același principiŭ logic și natural «*ca fiecare să practiceze meseria ce a învĕțat*» în noile legĭ organice ale Ministeruluĭ Cultelor și Instrucțiuneĭ Publice, Ministeruluĭ de Interne, și Ministeruluĭ Domenielor, s'a prevĕḑut *serviciĭ speciale de architectură* pentru numerósele edificiĭ ce are a face aceste

[1]) A se vedea maĭ la vale proectul de lege cu expunerea de motive precum și regulamentul din 1862.

departamente, iar personalul acestor servicii să fie *recrutat din corpul architecților.*

Din cele expuse mai sus și din lectura regulamentului din 1862 (ce dăm mai la vale) se póte vedea că Ministerul lucrărilor publice a fost preocupat în prima linie de ideia organisării unui corp de ingineri și spre a evita o confusiune de interpretare s'a arătat situația architecților și a lucrărilor de architectură, atît prin acel regulamdnt cît și prin legile organice ale Ministerelor ce aŭ clădiri de făcut.

După cum se vede din expunerea de motive ce însoțește proectul de lege, regulamentul de la 1862 ne mai fiind corespundĕtor situații actuale de desvoltare ce a luat lucrările publice și corpul de ingineri; urma de la sine ca printr'o lege să se stabiléscă în mod mai trainic organisarea acestui important corp special.

Nimic mai natural ca Ministerul Lucrărilor publice, să se preocupe de sórta agenților săi ingineri și conductori; dar nu înțelegem ca să se pue architecții în o situație mai rea ca la 1862, după 31 de ani de progrese făcute de țară.

La 1862 era în țară 2—3 architecți romîni și cu tóte astea prin regulamentul de organisare, architecții aŭ fost considerați ca detașați din corpul technic spre a face *zidirile publice* de ori ce categorie, și li se reserva doue locuri în consiliul technic spre a judeca ca *singuri competinți* proectele de *zidiri publice* ce se supuneaŭ examinării consiliului.

Acum suntem un *corp de architecți* constituit în societate, am fondat o școlă de architectură și avem la activul nostru de architecți multe și importante edificii publice, deci avem dreptul să pretindem ca după 31 de ani de desvoltare, să merităm o situație mai bună, iar nu mai rea, căci iacă cum începe legea depusă la cameră :

Art. 1. *Corpul technic al ministerului lucrărilor publice se compune din:*

Corpul de ingineri și

Corpul de conductori.

Art. 2. *Corpul technic este însărcinat, sub autoritatea ministerului lucrărlor publice :*

a) **Cu studiarea și redactarea proectelor, cu direcțiunea și supraveghiarea tutulor lucrărilor publice ce se execută de Stat, județe și comune,** *exceptîndu-se lucrările efectuate de geniu militar, de inginerii forestieri și de inginerii hotarnici;*

b) **Cu supraveghiarea și întreținerea tutulor lucrărilor publice existente, aparținînd Statului, județelor saŭ comunelor,** *exceptîndu-se lucrările militare, lucrările forestiere și acelea de hotărnicie ;*

c) *Cu examinarea proectelor și supraveghiarea lucrărilor publice ce se execută pe cale de concesiune.*

Deci nimic mai lămurit: In corpul technic nu va mai fi decît ingineri, ear architecți — nici chiar detașați —, ear studiarea, proectarea, dirigiarea, supraveghiarea și întreținerea *tutulor lucrărilor publice* ce se face de Stat, județ saŭ comune, se va face numai de corpul technic, adică de ingineri.

Consiliul technic prevĕḑut prin regulamentul din 1862, și unde architecții aveaŭ loc reservat, este și el suprimat prin legea actuală.

Va să ḑică, are județul de făcut un palat administrativ, un spital, un tribunal, etc., un membru al corpului technic — adică un inginer — va fi obligator chemat să satisfacă dorința județului ; are o comună de făcut un local de primărie, un spital, o școlă, un abatoriu, etc., prin lege e obligată comuna a se adresa unui inginer și încă numai din cei ce sunt în corpul technic.

Pentru ca afacerea să fie și mai clară în cea ce privește cele-l'alte Ministere cari aŭ servicii speciale de architectură, create prin legile lor organice, și pentru a nu lăsa nici o bănuială că legiuitorul a avut în vedere ca și aceste servicii pe viitor să fie conduse tot de corpul technic, adică de ingineri, să anihiléză aliniatul 4 din art. 5 al regulamentului de la 1862, prin care serviciile de architectură de pe la cele-l'alte ministere sunt considerate ca servicii detașate și *architecții*, șefi ai acestor servicii considerați ca detașați, și se înlocuește în legea nouă cu art. 36, care sună clar ast-fel: *Fac parte din cadrul serviciului detașat personalul technic detașat de ministerul lucrărilor publice, pentru a conduce serviciuri de pe lîngă alte autorități independente de Ministerul Lucrărilor Publice.*

Ear legea închee cu art. 59 spuind că: *Tóte legile și regulamentele în vigóre și contrarii cu dispo- sițiile legei de fată sunt și remîne abrogate.*

Deci deși serviciile de architectură de pe lîngă cele-l'alte Ministere sunt înființate prin legi speciale, totuși ele vor fi suprimate saŭ întocmite cu *personal detașat din corpul technic,* imediat ce se va vota legea organisării corpului technic.

După votarea acestei legi, architecților romîni li se va închide ușa tutulor autorităților, ne mai putînd face nici un edeficiu public, remînînd mari și tari inginerii și mai cu sémă architecții streini ce vor ști a lua tóte lucrările și chiar slujbele pe cale de contracte, după cum face acuma și atunci încă mai cu înlesnire, căci nu va mai fi architecții romîni să-i supere, ei fiind excluși de peste tot prin lege chiar.

Sperăm să avem fericirea a constata că d-nu Ministru actual al Lucrărilor Publice atît de stimat de corpul de architecți, va face tot posibilul să ne scótă din acéstă situație penibilă, acceptînd o modificare a legii ce a propus, specificînd la art. 2 că: «**în cadrul lucrărilor publice cu care are să se ocupe corpul technic al Ministerului de lucrări publice, nu intră și clădirile**

publice, cu carĭ e chemat a se ocupa architecţiĭ, remînînd ca printr'o lege specială să se reguleze modul de realisare a clădirilor publice de orĭ-ce categorie, precum şi organisarea corpuluĭ de architecţĭ.»

La 1862 nu era în ţară maĭ mulţĭ ingineri de cît sunt architecţĭ adĭ, decĭ dacă la 1862, în condiţiunĭ egale, s'a găsit util pentru ţară a se reglementa situaţia profesiunii de inginer, în interesul Statuluĭ şi al bineluĭ public, cu atît maĭ mult credem că e necesar a se pune o regulă în profesarea meseriĭ de architect, azĭ cînd Statul, comunele, judeţele şi particulariĭ clădesc pentru milióne.

Vom aduce în sprijinul nostru propriile cuvinte ale d-luĭ Ministru:

«O asemenea dispoziţie are de scop a face ca corpul technic al Statuluĭ să fie compus din persóne oferind tóte garanţiile că posedă cunoştinţele cerute.»

O ast-fel de dispositiune se maĭ impune şi prin faptul că Statul acordînd uneĭ persóne dreptul de a profesa meseria şi de a lua grad în corp, *«investeşte printr'acésta cu un caracter oficial recunóşterea capacităţiĭ technice a aceleĭ persóne şi respunde moraliceşte faţă cu societatea de temeiul cunoştinţelor eĭ technice.*

„Adăogăm că tot ast-fel se urmează şi cu cele-l'alte specialităţĭ precum sunt: dreptul şi medicina.

Acésta dorim şi cerem şi nouĭ cu toţiĭ *in corpore* ca să se modifice acea parte a proectuluĭ de lege prin care se acordă dreptul de a studia, a redacta proecte, a dirige, a supraveghia şi întreţine lucrărĭ publice de categoria edificielor, ce se fac de stat, judeţ şi comună, la persóne ce nu au făcut studiĭ de architectură şi nu pot oferi garanţia că posedă cunoştinţele cerute,- căcĭ cu acéstă procedare statul investeşte în mod ilegal, cu un caracter oficial, recunóşterea uneĭ capacităţĭ technice ce nu are persóna căria 'l conferă şi 'şĭ ia o rĕspundere morală nejustificată faţă cu societatea, de óre-ce nu e întemeiată pe probarea cunostinţelor speciale.

In şcólele de inginerie, de architectură, de medicină saŭ drept se predă ce e necesar ca să iasă ingineri, architecţĭ, doftorĭ saŭ avocaţĭ, decĭ ceĭ ce aŭ absolvit o şcólă, aŭ dreptul la recunóşterea capacităţeĭ lor pentru meseria ce aŭ învăţat în acea şcólă ér nu pentru alta.

Ar fi ciudat lucru să admitem că poţĭ învăţa dreptul şi să trecĭ examen de liberă practică a avocaturiĭ, iar în urmă să aĭ dreptul să participezĭ medicina.

Din momentul ce s'a găsit cu cale, în tótă lumea, ca ingineria şi architectura să se înveţe în şcolĭ deosebite, cu cursurĭ deosebite, este proba cea maĭ evidentă că cele două meseriĭ nu se asémănă şi maĭ mult încă, nu pot fi confundate.

Architecţiĭ şi ingineriĭ ne servim în multe părţĭ de acelaşi material pentru realisarea lucrărilor ce proectăm, écă singurul punt comun ce ne face să ne întîlnim în practica meseriĭ; pentru a proecta însă o şosea saŭ un pod, credem, că e trebuinţă cu totul de alte cunostinţe de cât cele ce să cere pentru a proecta un teatru, o catedrală, un palat óre-care, saŭ fie chiar o casă particulară.

Iacă de ce cerem ca să nu fim confundaţĭ prin proectul de lege al organisăriĭ corpuluĭ technic, necum să fim sacrificaţĭ, desbrăcîndu-ne de un drept cîştigat prin studiĭ speciale şi o practică de anĭ.

I. Socolescu,
architect şi inginer.

PROECT DE LEGE
PENTRU
Organisarea corpuluĭ Technic al Ministeruluĭ Lucrărilor Publice

EXPUNERE DE MOTIVE

Domnilor Deputaţĭ,

Proectul de lege, pe care am onórea a 'l presenta D-lor vóstre, are de obiect a stabili, pentru corpul technic dependent de ministerul lucrărilor publice, o organisaţiune care să corespundă necesităţilor actuale, şi pentru un timp óre-care şi celor viitóre, ale statuluĭ, ţinênd sémă de ceea ce experienţa, într'o serie îndelungată de anĭ, va fi indicat ca util a se introduce în organisarea corpuluĭ.

Necesitatea uneĭ asemenea organisărĭ începuse încă de mult să fie simţită, şi ea deriva, ca o consecinţă firéscă, din avîntul considerabil luat în timpiĭ din urmă de lucrările publice şi, prin urmare, din însemnătatea ce lua astfel în Stat corpul nostru de inginerĭ.

Organisarea corpuluĭ technic al ministeruluĭ se găseşte şi astădĭ fixată prin regulamentul din 4 August 1862,[1]) completat saŭ modificat prin diferite dispositiunĭ coprinse în legĭ, regulamente saŭ decrete ulteriόre, precum sunt: legea drumurilor din 1868 şi aceea modificătóre eĭ din 1886, regulamentul din 31 Martie 1884 relativ la numirea şi înaintarea personaluluĭ technic al căilor ferate ale statuluĭ şi decretul din 15 Noembre 1890 relativ la admisiunile în cadrele corpuluĭ technic.

Intocmit şi pus în aplicare în anul 1862, acest regulament făcea partea dintr'un complex de dispositiunĭ organice destinate a stabili condiţiunile de funcţionare ale diverselor serviciĭ publice în noua ordine de lucrurĭ, creată prin votul Adunăreĭ legislative din acel an, cînd, prin unificarea ministerelor

---

[1]) **REGULAMENT PENTRU ORGANISAREA CORPULUI DE INGINERI CIVILI**
(Decret No. 629 din 4 Aug. 1862)

TITLUL I
Organisaţia serviciuluĭ

CAPITOLUL I. — *Impărţirea serviciilor*

Art. 1. — Lucrările publice sunt tóte lucrările ce aŭ de scop construcţia şi întreţinerea căilor de comunicaţie, deschiderea şi îmbunătăţirea navigaţieĭ şi a plutireĭ rîurilor şi a canalurilor, mĕsurile de asigurare în contra inundaţiilor, regularea şi curăţirea apelor ne-plutitóre, regularea oraşelor şi alimentarea lor cu apă.

Serviciul lucrărilor publice se împarte în:
Serviciul ordinar saŭ permanent;
Serviciul extraordinar saŭ eventual; Serviciul detaşat.

din cele două principate, se consolida și se întemeia în mod definitiv actul măreț al Unirei din 1859.

Din acest punct de vedere, precum și din punctul de vedere că sub imperiul luĭ s'a format și s'a desvoltat corpul de ingineri romînĭ, regulamentul din 1862 póte fi considerat ca actul de naștere al acesteĭ însemnate corporațiunĭ.

Prin acest regulament s'a statornicit dar tot ceea-ce era privitor la compunerea, la funcționarea și la desvoltarea corpuluĭ technic, în vederea trebuințelor ce se impuneaŭ atuncĭ și a condițiunilor de desvoltare economică pe care o deschideaŭ, cu marĭ făgăduințe pentru viitor, transformările politice îndeplinite în statul romîn puțin timp maĭ înainte. Iată, în adevĕr, cum se exprima în acéstă privință raportul prin care se supunea acel regulament la înalta aprobare Domnească: „Dacă „tot-d'a-una lucrările publice aŭ fost privite cu drept ca unul „din cele maĭ principale elemente a înaintăreĭ și prosperitățeĭ „uneĭ țărĭ, acésta este pentru noĭ maĭ cu osebire în epoca de „regenerare în care țara nóstră se află, unde numaĭ ne cu„nósce nimenea că lucrările publice urmézǎ a fi înainte mer„gătórele tutulor îmbunătățirilor.

„Una din cele maĭ principale mĕsurĭ, de la care atîrnă inau„gurarea uneĭ epoce de desvoltare și de întemeiare a lucrărilor „publice, este organisarea corpuluĭ technic în chip de a res„punde la exigențele serviciuluĭ, care crește neîncetat în pro„porția sporireĭ trebuințelor și la gravitatea marilor interese „ale statuluĭ angagiate în aceste lucrărĭ".

Regulamentul din 1862 'șĭ-a dat ródele luĭ; el a îndeplinit făgăduințele și a realisat așteptările care formaŭ temeiul pentru care era înființat. El a vĕdut, în adevĕr, realisate, sub imperiul luĭ, un însemnat numĕr de lucrărĭ publice de o deosebită importanță; așa, după crearea rețeleĭ de șosele de mare comunicație, care respundeaŭ, după vremurĭ, la trebuințele și nevoile cele maĭ grele, el a vădut, în timpiĭ din urmă, realisîndu-se o însemnată rețea de căĭ ferate, construcțiĭ de podurĭ și alte lucrărĭ de aceeașĭ mare importanță. El a presidat, în fine, și acesta este rodul luĭ cel maĭ prețios pentru noĭ, la crearea unuĭ corp de inginerĭ romînĭ, cu ajutorul cărora s'aŭ executat tóte marile lucrărĭ de utilitate publică întreprise de țară. Acest corp s'a format la umbra și sub priveghiarea regulamentuluĭ din 1862, și adăpostit de mĕsurile luĭ înțelepte, care 'ĭ ocrotea drepturile, 'ĭ asigura posițiunea și 'ĭ prescria îndatoririle; el s'a desvoltat treptelnicește și potrivit cu desfășurarea și importanța lucrărilor, astfel în cît astădĭ, după 30 de anĭ de neîntreruptă înaintare, corpul technic de inginerĭ romînĭ formézǎ o corporațiune pe a căreia știință și sîrguință țara póte să pună deplina eĭ încredere, și care ține cu demnitate locul pe care 'l ocupă în organisația statuluĭ.

Dar timpul a mers înainte; o muncă rodnică și neînfrînată urmată fără preget pe tóte ramurile de activitate omenéscă, împingea țara tot-d'a-una înainte în desvoltarea'ĭ economică și, pe mĕsura chiar a acesteĭ progresive desvoltărĭ, marĭ și numeróse lucrărĭ se impuneaŭ pentru satisfacerea trebuințelor publice; în fine, evenimente marĭ și fericite s'aŭ desfășurat, care aŭ adus adîncĭ transformărĭ în ordinea politică și economică a țăreĭ, creînd în același timp, un isvor nesfîrșit de trebuințe și de interese publice, care, pentru a fi satisfăcute, reclamă, pe fie-care dĭ, lărgirea programuluĭ de lucrărĭ, a căror realisare trebuește urmărită.

Acestuĭ mers progresiv pe tărîmul economic, acestor evenimente care aŭ transfigurat țara, se datorește necesitatea ce s'a simțit d'a se întinde într'un mod așa de însemnat rețeaua de căĭ ferate care strĕbate țara în tóte sensurile; d'a se proiecta și executa lucrărĭ grandióse, care să ne lege cu marea, acest imens plămîn al națiunilor, și, în fine, de a se întreprinde, în tóte direcțiunile, lucrărĭ de construcțiunĭ care, pe de o parte, să respundă cerințelor viețeĭ economice de astădĭ, iar pe de altă parte să ateste gradul de cultură și trépta pe care politicește se află așezată țara nóstră. Acelorașĭ împrejurărĭ datorim necesitatea imperiósă ce astădĭ se simte de a ne îndrepta către lucrările avînd de scop a completa rețeaua de șosele pentru alimentarea căilor ferate, a lucrărilor de rectificare și canalisare a rîurilor, a înființăreĭ navigațiuneĭ, a lucrărilor de irigațiune și altele de aceeașĭ ordine și importanță.

Iată dar un program de lucrărĭ care, pus în executare, dacă nu realisat în deplinul luĭ, ar fi vrednic de a ilustra singur o domnie deja ilustrată prin atîtea fapte marĭ; iată un program capabil de a stimula zelul și rîvna tutulor acelora care ar fi chemațĭ să participe la îndeplinirea luĭ.

Pentru a putea urmări însă realisarea acestuĭ program, în care suntem deja intrațĭ prin marile lucrărĭ, unele executate, altele în curs de execuțiune, este cu totul necesar a da corpuluĭ technic, chemat a executa aceste lucrărĭ, o organisare maĭ apropiată cu necesitățile actuale și maĭ în raport cu însășĭ starea de desvoltare a corpuluĭ.

Vechiul regulament din 1862 nu maĭ convine, în tóte disposițiunile luĭ, întindereĭ și varietățeĭ serviciilor create, unul după altul, în vederea lucrărilor care se impuneaŭ, nicĭ nu îmbrățișézǎ tóte casurile care se presintă astădĭ și care nu puteaŭ fi prevĕdute la epoca întocmireĭ luĭ; dovadă despre acésta este necesitatea ce a fost de a se modifica saŭ completa, prin disposițiunĭ ulterióre, unele disposițiunĭ ale aceluĭ regulament. Din acest punct de vedere este evidentă necesitatea de a statornici și a unifica regulile și disposițiunile relative la formarea și desvoltarea corpuluĭ technic, întrunindu-le într'un singur mînuchiŭ, care să fie legea organică a aceluĭ corp și care să se inspire de la trebuințele pe care le va fi dovedit experiența.

Regulamentul din 1862 prevedea, între altele, ca formînd cadrul serviciilor extraordinare, serviciĭ de lucrărĭ carĭ astădĭ aŭ devenit saŭ care în curînd vor deveni curente și normale, avînd un caracter de permanență care face ca locul lor natural să fie în cadrul serviciilor ordinare. Astfel sunt serviciile care aŭ în atribuțiunile lor lucrările de construcțiune și exploatare a căilor ferate, de canalisarea rîurilor, deschiderea și

Art. 3. — Serviciul ordinar saŭ permanent coprinde esecutarea și întreținerea lucrărilor publice ordinare.

Art. 4. — Serviciul extraordinar coprinde executarea și întreținerea lucrărilor extraordinare precum: căĭ ferate, canalurĭ, porturĭ, mine etc.

Personalul însărcinat cu asemenea lucrărĭ, reintră în cadrul serviciuluĭ ordinar după sevîrșirea lor.

Art. 5. — Serviciul detașat coprinde tóte acele serviciĭ, care, de șĭ sunt retribuite de budgetul lucrărilor publice, totușĭ ele se fac sub direcția și privigherea agenților, ministeruluĭ lucrărilor publice; personalul acestor serviciĭ este retribuit pe tot timpul cît se află detașat din fondurilor destinate pentru acele serviciĭ. El reintră în cadrele serviciuluĭ ordinar îndată ce încetézǎ de a fi detașat.

Serviciĭ de asemenea natură sunt maĭ cu sémă regularea și paveluirea orașelor principale, precum și alimentarea lor cu apă, care urmézǎ a se face în contra budgetelor municipale a acelor orașe.

Se consideră ca făcînd parte din serviciul detașat, ingineriĭ atașațĭ provisoriŭ ca directorĭ, profesoriĭ și repetitoriĭ la școlele speciale de inginerie, și care sunt retribuițĭ, asupra fondurilor destinate pentru acele așezăminte.

Asemenea sunt considerațĭ ca făcînd parte din serviciul detașat și architecțiĭ atașațĭ pe lîngă osebitele departamente pentru îndeplinirea serviciuluĭ zidirilor publice, atîrnate de ele.

CAPITOLUL II. — *Ierarchia și lefile*

Art. 6. — Agențiĭ însărcinațĭ cu proectarea, executarea, întreținerea și administrarea lucrărilor publice, sunt ingineriĭ și conductoriĭ.

Art. 7. — Gradele și lefile inginerilor și a conductorilor se statornicesc precum urmézǎ:

îmbunătățirea porturilor, etc. Acéstă clasificare a serviciilor era explicabilă dacă ne raportăm la data regulamentuluĭ, cînd lucrările de construcțiune a șoselelor ocupaŭ cel d'întîiŭ loc în preocuparea tutulor; astădĭ însă ea nu maĭ este admisibilă din causa întindereĭ ce a luat construcția căilor ferate și a importanțeĭ pe care, de sigur, o va lua în viitor lucrările de navigațiune. Ea a fost dar causa care a făcut de s'aŭ înființat diverse serviciĭ extraordinare pentru construcția marilor lucrărĭ ce nu intraŭ în cadrul construcțieĭ șoselelor Aceste serviciĭ 'șĭ aŭ format astfel o ființă și o existență deosebită de serviciile ordinare, fără nicĭ un punct de legătură între dînsele, aprópe streine unele de altele, urmînd regulĭ deosebite și bucurîndu-se adesea de drepturĭ diferite. Tóte acestea aŭ avut de resultat să rupă și să distrugă unitatea pe care regulamentul din 1862, cu bune intențiunĭ, voise să o stabileascâ în corpul technic, și astfel acest regulament deveni un vestmînt prea strîmt față cu repedea desvoltare luată de serviciile publice care trebuiaŭ să fie coprinse într'însul.

Din acest punct de vedere încă, reorganisarea corpuluĭ technic pe base care să restabiléscă vechea unitate a corpuluĭ, ținînd sémă de desvoltarea luĭ actuală și de necesitatea lucrărilor în perspectivă, se impune, ca o condițiune imperiósă, în interesul desvoltăreĭ luĭ maĭ departe, și, ca consecință, în interesul lucrărilor publice în general.

Pe temeiul expunereĭ de pînă aci, și repetînd cubintele coprinse în raportul din 1862, prin care se arăta necesitatea reglementăreĭ aceluiașĭ corp, vom conchide dar că, în starea de desvoltare actuală a statuluĭ romîn, una din reformele care astădĭ se impune în prima linie este „organisarea corpuluĭ „technic în chip de a respunde la exigențele serviciuluĭ care „crește neîncetat în proporția sporireĭ trebuințelor și la gra- „vitatea marilor interese ale statuluĭ angagiat în lucrările „publice“.

Vom trece acum în revistă, d-lor deputațĭ, diferitele părțĭ ale proiectuluĭ ce am onóre a vĕ supune, spre a analisa și explica diversele dispozițiunĭ în el coprinse.

TITLUL I

Atribuțiunile corpuluĭ technic

Corpul technic al statuluĭ fiind compus astădĭ din corpul de și inginerĭ corpul de conductorĭ, s'a menținut și în legea actuală acéstă divisiune, pe care o practică îndelungată a arătat'o că corespunde trebuințelor diferitelor serviciĭ technice. Cel d'întîiŭ avînd sarcina concepțiuneĭ proiectelor de lucrărĭ și controlul executăreĭ lor, iar cel de al doilea sarcina supravegherеĭ permanente a acestor lucrărĭ. Aceste două corpurĭ se completéză unul pe altul atît în întocmirea proectelor, cît și în executarea lor. Articolul 2 enumeră diferite felurĭ de lucrărĭ puse în atribuțiunile corpuluĭ technic al ministeruluĭ. Lucrările executate de județe și de comune aŭ fost prevĕdute prin acest articol să fie executate și întreținute, ca și cele ale statuluĭ, de către corpul technic al ministeruluĭ. Prin acéstă disposițiune s'a avut în vedere a se face să intre în acest corp un numeros personal care, de și participînd ca și ingineriĭ statuluĭ la executarea lucrărilor de interes public, nu se bucură astădĭ de nicĭ unul din avantagiele și drepturile care eraŭ acordate inginerilor statuluĭ prin regulamentul din 1862, și din care pricină recrutarea personaluluĭ technic la județe este tot-d'a-una anevoiósă și, de cele maĭ multe orĭ, nepotrivită. Nicĭ gradele și ierarchia, nicĭ înaintarea, nicĭ dreptul la pensiune, nicĭ tóte cele-alte dispozițiunĭ ale regulamentuluĭ, care asigură o posiție statornică inginerilor statuluĭ, nu sunt aplicabile personaluluĭ technic al județelor și comunelor, care, rĕmas afară din cadre, este supus la tóte fluctuațiunile și la tóte întîmplările.

O asemenea situațiuue nu se maĭ putea admite. Importanța lucrărilor de ordine publică, pe care, fie județele, fie comunele, aŭ a le executa, trebuia să cheme atențiunea și interesul Statuluĭ asupra lor. Midlocul cel maĭ sigur de a face ca aceste lucrărĭ să fie bine și cu pricepere conduse, era negreșit acela de a pune personalul technic, căruia este încredințată proiectarea și executarea lucrărilor, în condițiunĭ de perfectă egalitate cu personalul propriŭ al ministeruluĭ și de a'l supune, în tot ce privesce atribuțiunile și îndatoririle sale autoritățiĭ ministeruluĭ de lucrărĭ publice, care, prin organele sale competente, póte să exercite un control serios și eficace asupra lucrărilor.

Acéstă disposițiune nu póte știrbi întru nimic autonomia județuluĭ și comuneĭ, carĭ rĕmîn ca și pînă aci, singure în drept a judeca despre necesitatea lucrărilor cerute de interesul obștesc, dar carĭ vor avea folosul de a sci că executarea acestor lucrărĭ este încredințată uneĭ direcțiunĭ maĭ luminate și uneĭ supravegherĭ maĭ întinse.

Un început în sensul acesta se vede a fi fost făcut chiar prin legea din 10 Iunie 1866, modificătóre a legeĭ drumurilor, prevĕdîndu-se ca ingineriĭ și conductoriĭ județelor să fie numițĭ de ministerul lucrărilor publice și retribuițĭ de județe, în loc de a fi numițĭ de consiliile județene, după cum prevedea legea relativă la aceste consiliĭ și legea drumurilor din 1868 în articolul sĕŭ 42. Convingerea există dar încă maĭ de mult că o reformă în acest sens era necesară, și acésta după o lungă experiență făcută cu sistemul astădĭ în vigóre; legiuitorul din 1886 nu a mers însă maĭ departe și nu a degagiat în destul ființa corpuluĭ technic al județelor de legăturile carĭ 'l țineaŭ pe loc. Astădĭ însă, cînd se propune o lege de reorganisare a corpuluĭ, este casul de a se completa acéstă reformă în mod radical și a contopi, precum se propune în proiect, într'un corp unic tóte organele technice din diferitele serviciĭ ale județelor și ale comunelor.

Unificîndu-se ast-fel întregul corp technic, care are sarcina executăreĭ și întrețînereĭ lucrărilor de interes public, se vor obține, avem deplină convingere, avantagiĭ însemnate și resultate din cele maĭ satisfăcătóre din punctul de vedere al

Numirea gradelor	Retribuțiunea pe lună unuia	pe an
Inginerĭ :		
Inspector general clasa I	3,000	36,000
„ „ „ II	2,500	30,000
Inginer șef clasa I	2,000	24,000
„ „ „ II	1,800	21,000
„ ordinar clasa I	1,500	15,000
„ „ „ II	1,250	15,000
„ „ „ III	1,000	12,000
Elevĭ inginerĭ	500	6,000
Conductorĭ :		
Conductorĭ clasa I	800	9,600
„ „ II	600	7,200
„ „ III	500	6,000

A treia parte din tóte lefile se va considera ca diurnă.

Art. 8. — Lefile sus arătate se daŭ inginerilor și conductorilor potrivit cu gradele și clasele ce port, orĭ care ar fi funcțiunile ce îndeplinesc.

Gradele se vor confera numaĭ asupra constatăreĭ meritelor fie-căruia de către consiliul technic.

Art. 9. — Pe lîngă lefile sus arătate vor maĭ primi :

1) Cuvenitele despăgubirĭ ce se vor statornici pentru închirierea și cheltuiala biurouluĭ în proporțiune cu strictul necesar și cu îndatoririle fie-căruia.

2) O indemnisațiune pentru cheltuiala drumurilor ce se va dovedi că aŭ făcut inspectoriĭ în orĭ-ce inspecțiune, iar ingineriĭ numaĭ în lucrările acele care vor fi afară din circonscripțiunea lor.

Prin îngrijirea Ministeruluĭ se va statornici un tarif de resplătire ce la unele casurĭ s'ar găsi cu cale a se face inginerilor pentru deosebite serviciĭ a care r fi rînduițĭ în interesul comunelor, a societăților, saŭ în inte-

proiectăreĭ și executăreĭ lucrărilor publice, și se va favorisa desvoltarea maĭ departe a unuĭ numeros corp de ómenĭ technicĭ, luminațĭ și pricepuțĭ, din ale cărora cunoscințe țara va trage cele maĭ marĭ folóse.

Nu s'a coprins însă, în acéstă unificare a lucrărilor publice, lucrările forestiere și acele de hotărnicie carĭ se execută într'un cadru cu totul deosebit de al celor-alte lucrărĭ, precum și acelea de ordin militar carĭ, prin caracterul și destinațiunea specială și prin împrejurarea că ele sunt conduse și executate de geniul militar, nu 'șĭ-ar putea de asemenea găsi locul în cadrul lucrărilor publice ordinare.

TITLUL II

Despre grade și înaintărĭ

Titlul de față stabilesce maĭ întîiŭ ierarchia și gradele în corpul technic, apoĭ condițiunile de admisiune și acelea de înaintare în corp. El are dar o deosebită importanță, pentru că de la modul de recrutare și de la modul cum se va prevedea a se face înaintările în grade depinde formarea unuĭ corp care să se bucure de autoritatea și de prestigiul, carĭ singure susțin o instituțiune în opinia publică. Dispozițiunile proiectuluĭ de față în acéstă privință corespund, credem, scopuluĭ de maĭ sus, care trebue să fie pentru noĭ cea maĭ constantă și maĭ nestrămutată preocupare.

Gradale erarchice aŭ fost păstrate aceleașĭ ca și în organisațiunea actuală, acéstă împărțire în grade fiind dovedită de experiența făcută pînă adĭ ca bine chibzuită și corespondentă la organisarea diferitelor serviciĭ existente. S'a înlocuit numaĭ denumirea de inspector general clasa II cu acea de *inspector divisionar*, în vederea împărțireĭ lucrărilor după întregul teritoriŭ în maĭ multe marĭ divisiunĭ, al cărora control și supraveghiare să fie încredințate inspectorilor divisionarĭ. S'a înlocuit asemenea denumirea de elev-inginer cu acea de *inginer stagiar*, care corespunde maĭ bine cu situațiunea personaluluĭ la intrarea sa în corp, înlăturînd cuvîntul de *elev* care, în mod impropriŭ, se aplica la un personal cu tóte studiile technice terminate. Gradul de inginer-stagiar s'a subdivisat în douĕ clase, pentru a le face să corespundă celor douĕ categoriĭ de titlurĭ (diplome și certificate) pe carĭ le conferă șcóla națională de podurĭ și șosele elevilor absolvențĭ aĭ cursurilor de inginerĭ.

Pentru admiterea în corp s'a luat ca normă diplomele și certificatele șcóleĭ naționale de podurĭ și șosele, acordîndu-se absolvenților cu diplomă dreptul la gradul de *inginer stagiar clasa I;* iar celor cu certificat dreptul la gradul de *inginer stagiar clasa II.* Acéstă șcólă fiind o instituțiune a Statuluĭ, special destinată a forma personalul technic trebuincios lucrărilor publice, și resultatele date de dînsa corespundînd așteptărilor și sacrificiilor pe carĭ Statul și le-a impus pentru crearea și desvoltarea eĭ, este natural ca în recrutarea corpuluĭ de inginerĭ să se admită de a dreptul personalul produs de acéstă șcólă.

Intrarea în corp este lăsată în acelașĭ timp deschisă inginerilor carĭ 'șĭ vor fi făcut studiile lor în școlile din streinătate, acésta însă sub condițiunea ca diplomele saŭ certificatele de studiŭ eliberate de acele școlĭ să fie recunoscute echivalente cu acele ale șcóleĭ nóstre de podurĭ și șosele. O asemenea dispozițiune, care are de scop a face ca corpul technic al Statuluĭ să fie compus din persóne oferind tóte garanțiile că posedă cunoscințele cerute, se justifică și prin împrejurarea că Statul posedă astădĭ o șcólă similară, pusă în condițiunĭ de a rĕspunde la cerințele serviciilor publice, și care póte fi luată ca termen de comparație pentru cele-alte. Ea maĭ decurge și din acea că Statul, acordînd uneĭ persóne gradul de inginer în corp, învestesce prin acésta cu un caracter oficial recunóscerea capacitățeĭ technice a aceleĭ persóne, și rĕspunde moralicesce față cu societatea de temeiul cunoscințelor eĭ technice. Statul are dar și dreptul și datoria de a examina și aprecia titlurile candidatuluĭ eșit din școlĭ streine înainte de a'ĭ conferi dreptul de intrare în corp. Acésta este cu atît maĭ necesar a se face, cu cît sub titlu de școlĭ technice există unele instituțiunĭ al cărora nivel de studiŭ este, relativ cu altele, mult maĭ scădut și alegerea ce se prevede a se face este reclamată atît de interesul corpuluĭ nostru technic, cît și de prestigiul școlilor ale cărora diplome aŭ o valóre recunoscută și necontestată. Adăugăm că tot ast-fel se urmézǎ și cu alte specialitățĭ, precum sunt: dreptul și medicina, în care nu numaĭ admiterea în corporațiunĭ de Stat, cum este în casul nostru înscrierea unuĭ inginer în corpul technic, dar chiar dreptul de liberă practică este subordonat revisuireĭ titlurilor conferite de școlĭ streine și asimilăreĭ lor cu diplomele șcólelor nóstre naționale.

Sarcina de a examina titlurile candidaților este lăsată șcóleĭ de podurĭ și sosele, care este maĭ în mĕsură de a aprecia valórea titlurilor produse și a face clasificarea lor, dînsa fiind în curent cu programele diferitelor șcóle și cu regulile urmate în fie-care pentru eliberarea diplomelor. Acésta este, credem o garanție îndestulătóre că mĕsura prevĕdută în proiectul de lege va fi tot-d'a-una aplicată cu dreptate pentru candidațĭ și cu folos pentru corpul technic.

De altmintrelĭ, acéstă dispozițiune este deja intrată în aplicație, fiind stabilită prin inaltul decret regal No. 3.124 din 15 Noembre 1890 și legea de față nu face de cît să menținǎ acéstă mĕsură, realisînd, precum s'a avut în vedere, unificarea într'un singur corp a tutulor dispozițiunilor carĭ, prin legĭ, regulamente saŭ decrete, aŭ fost statornicite cu privire la corpul technic.

S'a înscris asemenea în proiect dispozițiunea ca inginerii eșițĭ din șcóla de podurĭ și șosele să fie preferațĭ pentru chemarea în funcțiunĭ la cas de vacanță, pentru că ni s'a părut natural ca Statul să se preocupe maĭ întîiŭ și cu precădere de personalul format prin îngrijirea, cu spesele și sub privegherea luĭ.

Inaintarea în corp a fost îngrădită cu mĕsurile cele maĭ

---

resul lămurireĭ proceselor dintre fețe private și care nu ar face parte din îndatoririle lor.

CAPITOLUL III. — *Cadrele serviciilor*

Art. 10. — Cadrele corpuluĭ inginerilor lucrărilor publice sunt următórele:

Cadrul serviciuluĭ ordinar saŭ permanent;

Cadrul serviciuluĭ extraordinar;

Cadrul serviciuluĭ detașat;

Cadrul neactivitățeĭ.

Art. 11. — Cadrul serviciuluĭ ordinar.

§ 1. Teritoriul întregeĭ țărĭ se împarte, în privirea serviciuluĭ ordinar saŭ permanent al lucrărilor publice, în 12 circonscripțiunĭ de douĕ clase socotite după însemnătatea lucrărilor din ele.

Lucrările permanente din fie-care circonscripțiune se vor dirige de un șef inginer de aceiașĭ clasă ca și circonscripțiunea, iară pînă la ocuparea tutulor posturilor de șef de circonscripțiune cu ingineriĭ de gradul de inginer-șef, se vor putea ocupa provisoriŭ și cu grade de inginerĭ ordinarĭ.

§ 2. Pentru inspectarea și controlarea lucrărilor din tóte circonscripțiunile se statornicește un serviciŭ de inspecțiune compus din inspectorĭ generalĭ de douĕ clase, a căror numĕr va fi proporțional cu desvălirea lucrărilor, neputînd însă nicĭ odinióră covîrși numĕrul de cincĭ, din care, unul inspector general de clasa I și patru de a doua.

Inspectoriĭ generalĭ compun și consiliul technic al Ministeruluĭ.

§ 3. Inginerii șefĭ de circonscripțiune de clasa I saŭ a II-a, saŭ și chiar inginerii ordinarĭ, care ar îndeplini provisoriŭ funcțiunea de inginer-șef de circonscripțiune, corespund d'a dreptul cu Ministerul lucrărilor publice și prefecțiĭ din circonscripțiunea lor în tot ce privește serviciul.

proprii, pentru a face ca ea să fie atribuită în mĕsura meritelor fie-căruia și a serviciilor îndelungate aduse Statuluĭ, și a nu fi acordată de cît în basa statelor de servicii ale fie-căruia. In acest scop s'a prevĕdut ca înaintările pînă la gradul de inginer șef clasa I să se facă în basa avisuluĭ unuĭ consiliŭ, compus din toțiĭ inspectoriĭ și directoriĭ generalĭ. Acest consiliŭ, format din toțĭ aceia carĭ, prin natura funcțiunilor lor, aŭ ocasiunea de a cunósce întreg personalul technic, cunoscințele și aptitudinile fie-căruia, va lua în fiecare an în examinare propunerile de înaintare făcute de diferite serviciĭ, și cumpănind și apreciind meritele fie-căruia, precum și serviciile aduse în lucrărĭ, el, în deplină cunoscință și în nebănuită imparțialitate, va fixa ordinea în care aceĭ propușĭ spre înaintare vor trebui să fie admișĭ la vacanțele ivite.

O condițiune de stagiŭ variabil de la 3 la 4 anĭ după importanța graduluĭ, s'a prevĕdut ca obligatorie pentru a da dreptul unuĭ inginer de a fi înaintat de la un grad la gradul imediat superior. Sub reserva aceseĭ condițiunĭ, comisiunea de care s'a făcut mențiune maĭ sus va avea să întocméscă un înduoit tabloŭ: unul în care inginerii, avînd îndeplinit stagiul cerut de lege, vor fi clasațĭ în ordinea de merit, dupe aprecíarea comisiuneĭ, adică la alegerĭ; cel de al duoilea în care eĭ vor fi clasațĭ în ordinea de vechime. Inaintările se vor face apoĭ dupe ambele aceste tablourĭ, în proporția de duoĭ la alegere, pentru unul dupe vechime. Cu chipul acesta menținîndu-se, de preferință, principiul de a acorda înaintarea în vederea însușirilor personale ale fie-căruia, se rĕsplătesce în acelașĭ timp și serviciile acelora carĭ îndelungă vreme aŭ servit Statuluĭ în mod maĭ puțin strălucit, dar carĭ aŭ servit cu sîrguință și cu devotament pentru lucrul public.

TITLUL III

Diverse posițiunĭ ale inginerilor

Eșirea din cadre. Ocupîndu-se de diversele posițiunĭ pe carĭ le póte avea personalul technic de ingineri pe timpul aflăreĭ luĭ în cadre, acest titlu stabilesce cele patru posițiunĭ saŭ stărĭ următóre:

Activitatea;
Disponibilitatea;
Concediul nelimitat;
Suspendarea.

Activitatea este posițiunea inginerilor aflațĭ în cadre și funcționând într'unul orĭ-care din serviciile ordinare saŭ din serviciile detașate. In acéstă situațiune personalul technic servind în mod direct și complet interesele publice, el se bucură de tóte drepturile și avantagiile statornicite de lege, precum: dreptul la onorariĭ, dreptul la înaintare și dreptul la pensiune pentru aniĭ servițĭ.

Disponibilitatea este posițiunea inginerilor carĭ sunt pușĭ afară din cadrul de activitate și trecuțĭ în cadrul disponibilitățeĭ, fie din causă de suprimare de funcțiune, fie din causă de bólă care 'ĭ-ar pune în neputință de a maĭ rĕspunde exigențelor serviciuluĭ. In acéstă posițiune inginerul ne maĭ îndeplinind nicĭ un serviciŭ din care Statul să pótă trage folos, este natural ca el să nu se maĭ bucure de aceleașĭ drepturĭ ca inginerul în activitate. Dar, de altă parte, causa care provócă punerea în disponibilitate nefiind provocată nicĭ de verĭ-un interes, nicĭ de verĭ-o vină a funcționaruluĭ, este just a se menține acestuia óre-carĭ drepturĭ carĭ să atenueze situația grea ce i se face prin retragerea funcțiuneĭ. Conduși de aceste două considerațiunĭ, am admis, ca mĕsură proprie, a da satisfacere ambelor interese aflate în față, pe cele următóre:

Inginerul în disponibilitate are dreptul la jumĕtatea lefeĭ graduluĭ sĕŭ pe timp de șése lunĭ; acésta în vederea de a'ĭ înlesni existența pentru un timp care s'a socotit ca îndestulător pentru ca el să'șĭ pótă găsi aiurea o ocupațiune.

Inginerul în disponibilitate păstréză dreptul la pensiune pe tot timpul disponibilitățeĭ, cu condițiunea de a continua regulat în acest timp cu vĕrsarea reținerilor pentru pensiunĭ, ca și cum s'ar afla în activitate de serviciŭ.

Congediul nelimitat este posițiunea acelora din inginerĭ carĭ, cu autorisațiunea ministeruluĭ, părăsesc pe timp mărginit serviciul Statuluĭ pentru a intra în serviciul uneĭ administrațiunĭ particulare saŭ al unuĭ Stat străin. Marile întreprinderĭ industriale, carĭ cer o direcțiune și un control technic, trebue în adevĕr, să intereseze Statul în cel maĭ mare grad, pentru că de la reușita și desvoltarea lor atîrnă, în mare parte, consolidarea și înflorirea stăreĭ economice a uneĭ țĕrĭ; prin urmare, este o mĕsură înțeléptă aceea de a permite personaluluĭ technic al Statuluĭ să aducă concursul luĭ luminat și priceput la reușita unor asemenea întreprinderĭ, fără ca el să'șĭ piardă printr'acésta drepturile și situația ce le are în corp. Considerațiunĭ de altă ordine ne îndémnă a încuragia asemenea, cînd casul se va presinta, participarea inginerilor noștri la lucrările întreprinse de alte State străine; în acésta vom putea găsi saŭ folosul de a face să profite personalul nostru technic de experiența ce 'ĭ-ar procura-o lucrărĭ de mare impertanță din alte țĕrĭ, saŭ satisfacțiunea de a fi contribuit noĭ la executarea de lucrări publice în țĕrĭ străine, carĭ s'ar afla în necesitatea de a se adresa la cunoscințele ómenilor noștrĭ technicĭ.

Acordarea congediuluĭ nelimitat 'șĭ are dar drept temeiŭ considerațiunĭ de interes general; în acelașĭ timp, însă, aceia din inginerĭ carĭ vor fi cerut și obținut asemenea congediŭ, vor beneficia, fără îndoială, de multe avantage carĭ 'ĭ vor fi atras către alte serviciĭ. Iată pentru ce, menținînd inginerulul în congediŭ nelimitat unele drepturĭ pe carĭ le avea în activitate de serviciŭ, cum este acela de pensiune, s'aŭ restrîns altele, cum este acela de înaintare, care nu 'ĭ póte fi acordat de cît cu un stagiŭ înduoit de cît acela cerut inginerulul rĕmas în activitate. In acelașĭ timp, pentru ca posițiunea excepțională

Tóte cele-l'alte grade de inginerĭ și conductorĭ, în privirea serviciuluĭ, corespund numaĭ cu șefiĭ de circonscripțiune de care atîrnă.

§ 4. Cînd serviciul ordinar dintr'o circonscripțiune ar ajunge la un mare grad de desvoltare, atuncĭ inginerul însărcinat cu direcțiunea superióră a serviciuluĭ, va putea fi secondat de către un inginer ordinar în fie-care district, avînd sub ordinele sale gradele necesare de conductorĭ pentru proiectarea, executarea și întreținerea tutulor lucrărilor.

Cînd însă din contră, serviciul ordinar din vre-o circonscripțiune s'ar mărgini, din orĭ-ce causă la o mică desvoltare, personalul technic va fi redus numaĭ la un inginer șef saŭ și chiar la un inginer ordinar de clasa I, îndeplinitor îndatoririlor de inginer-șef, secondat de un numĕr de conductorĭ potrivit cu trebuința.

Art. 12. — Cadrul serviciuluĭ extraordinar:

Osebite cadre de personal technic se vor putea statornici pentru următórele serviciĭ extraordinare:

a) căile ferate;
b) canalisarea rîurilor principale;
c) deschiderea și îmbunătățirea porturilor;
d) exploatarea minelor;
e) Personalul acestor serviciĭ va putea fi compus din tóte gradele de inginerĭ și conductorĭ, cerute de trebuință.

Art. 13. — Cadrele definitive a serviciilor ordinare și a celor extraordinare vor fi statornicite și modificate la trebuință de Domn asupra raportuluĭ Ministruluĭ lucrărilor publice, întemeiat pe o prealabilă încheere a consiliuluĭ de miniștri și în mărginirea sumelor alocate prin budget pentru fie-care din acele serviciĭ.

Art. 14. — Cadrul serviciuluĭ detașat se statornicește de minstrul lucrărilor publice în urmarea trebuințelor și a cererilor osebitelor ministere, în disposiția cărora aŭ a se da funcționariĭ technicĭ, trebuitorĭ la asemenea serviciĭ.

ce se creiază inginerului în congediŭ nelimitat să fie acordată numaĭ pe basa unor ştate de serviciŭ de óre-care importanţă, şi pentru ca participarea inginerului la alte lucrărĭ să pótă fi în adevĕr folositóre Statuluĭ, s'a prevĕḑut ca ea să nu fie acordată de cît dupe un stagiŭ de cincĭ anĭ de la data promovăreĭ în gradul de inginer ordinar clasa III, ceea ce corespunde la un stagiŭ total de cel puţin 8—11 anĭ în corpul technic al Statuluĭ.

In fine, pentru a evita ca o asemenea situaţiune, care nu se justifică de cît prin caracterul eĭ timporar, să se prelungéscă indefinit şi să devină un abus, s'a prevĕḑut ca, dupe un timp de duoĭ anĭ petrecut în acéstă posiţiune, inginerul să nu maĭ continue a beneficia de dreptul la pensiune, iar dupe patru anĭ, dacă nu reintră în activitate de serviciŭ, să nu i se maĭ socotéscă pentru înaintare timpul cît ar maĭ rĕmîne în congediŭ nelimitat.

Suspendarea este posiţiunea acelora din inginerĭ, cărora în mod timporar, le este luat serviciul activ care le era încredinţat. Ea este pronunţată ca pedépsă disciplinară, şi numaĭ dupe ce se va fi luat şi avisul consiliuluĭ general de lucrărĭ publice, ceea-ce constitue o suficientă garanţie că pedépsa nu va fi aplicată de cît pentru bune şi temeinice motive. Acéstă mĕsură fiind pedépsa pentru vină, ea suspendă dreptul la înaintare pe tot timpul durateĭ eĭ, înaintarea neputînd să fie dată de cît pentru bune serviciĭ şi laudabile purtărĭ, dar menţine pe acela la pensiune care resultă din reţinerile făcute asupra onorarielor.

Revocarea. Din cele treĭ cause carĭ operéză eşirea din cadre a inginerilor, revocarea este aceea care, ca şi suspendarea, este o pedéspă aplicată pentru o vină în care va fi căḑut un membru al corpuluĭ technic, dar atît vina, cît şi pedépsa presintă un caracter de gravitate cu mult maĭ mare de cît acea care ar atrage dupe sine suspendarea. Acéstă pedépsă coprindînd într'însa ştergerea din cadre, ea se pronunţă prin decret regal, dupe cum fusese făcută şi admiterea în cadrele corpuluĭ; iar pentru ca pronunţarea eĭ să fie încongiurată de tóte garanţiele că cu dréptă judecată se aplică, proiectul prevede ca revocarea să nu se pronunţe de cît dupe ce se va lua şi avisul uneĭ comisiunĭ compusă din 5 inspectorĭ generalĭ.

Admiterea la pensiune. Drepturile de trecere la pensiune şi condiţiunile în carĭ ea se póte pronunţa de oficiŭ, trebuind a fi aceleaşĭ pentru funcţionariĭ diferitelor ramurĭ de serviciĭ publice, dispoziţiunile înscrise în acéstă parte a proiectuluĭ de lege se justifică de sine, fără a maĭ fi trebuinţă de deosebite explicărĭ.

TITLUL IV

Onorarii

Onorariile fixate pentru inginerii Statuluĭ, prin regulamentul din 1862, se găsesc astăḑĭ cu totul insuficiente, fie în raport cu exigenţele traiuluĭ ḑilnic, carĭ în acest timp s'aŭ sporit în mod considerabil, fie în raport cu gradul cultural al corpuluĭ şi cu însemnătatea lucrărilor ce sunt încredinţate inginerilor noştri. Necesitatea de a se spori cifra onorariilor este dar evidentă şi ea a fost recunoscută şi pusă în aplicaţiune pentru tóte serviciile publice carĭ, maĭ fericite de cît altele, aŭ putut vedea de curînd realisată o nouă organisaţiune reclamată în general de starea de desvoltare pe care ţara a realisat'o în acéstă periódă de timp.

In fixarea onorariilor astăḑĭ propuse s'a luat de normă aceea ce s'a admis pentru retribuţiunea funcţionarilor judecătorescĭ, dupe cum s'a urmat şi în organisarea regulamentăreĭ din 1862, cînd, dupe cum se exprimă raportul către Măria Sa Domnitorul, „s'aŭ statornicit lefile fie-căruĭ grad „într'un chip asimilat cu funcţiunile corespondente a celor„alte corpurĭ de funcţionarĭ administrativĭ şi judecătorescĭ."

Fără a ne ridica pînă la trépta cea maĭ înaltă a ierarchieĭ judecătorescĭ, s'a asimilat gradul de inspector general cu acela de procuror de secţiune la curtea de casaţie, fixîndu-se apuntamentele anuale ale graduluĭ la cifra de 15,000 leĭ, saŭ 1,250 leĭ lunar, şi scoborîndu-se apoĭ treptelnicesce pînă la gradul de inginer stagiar clasa II, care forméză origina ierarchieĭ şi care se prevede retribuit cu 3,600 leĭ anual, emolumente corespunḑĕtóre cu acelea ale judecătoruluĭ de ocol. De sigur că cifrele ast-fel fixate nu sunt exagerate şi nu pot da loc la verĭ-o obiecţiune, cînd maĭ cu sémă se va avea în vedere că pentru a ajunge la gradul de inspector general, care forméḑă coronamentul uneĭ întregĭ cariere de muncă şi de lucrărĭ executate, va trebui unuĭ inginer un stagiŭ total în serviciile publice de minimum 26 anĭ, presupunînd că el ar obţine fie-care înaintare de la un grad la altul îndată ce va fi îndeplinit stagiul prescris de lege, ceea ce negreşit nu se va întîmpla maĭ nicĭ o dată.

S'a menţinut apoĭ dreptul ce aŭ ingineriĭ, dupe actuala organisare, de a primi o despăgubire pentru cheltuelile făcute în interes de serviciŭ dupe normele carĭ vor fi stabilite prin regulamentul de aplicaţiune al acesteĭ legĭ.

TITLUL V

Cadrele corpuluĭ technic

Cadrele corpuluĭ technic, în concordanţă cu divisiunea ce se va fixa pentru serviciŭ, sunt în numĕr de treĭ, şi adică:

Cadrul serviciuluĭ ordinar;

Cadrul serviciuluĭ detaşat;

Cadrul de neactivitate.

Fixarea întindereĭ cadrelor, în ceea ce privesce serviciul ordinar, care interesédă pe ministerul lucrărilor publice de a dreptul, este una din importantele cestiunĭ ce se légă cu organisarea corpuluĭ, şi una din cele maĭ delicate în acelaşĭ timp.

Regulamentul din 1862, care a avut în vedere maĭ cu sémă

Art. 15. Cadrul neactivităţeĭ va coprinde pe toţĭ ingineriĭ eşiţĭ din activitate, conform disposiţiilor regulamentuluĭ de faţă.

CAPITOLUL IV. — *Funcţiunile inginerilor şi conductorilor*

Art. 16. — Inspectoriĭ sunt însărcinaţĭ a cerceta tóte lucrările încredinţate inginerilor, nu numaĭ acele technice, dar şi acele financiare şi administrative, dacă ele sunt în condiţiile cerute de lege, instrucţiĭ şi contracte.

Inspectoriĭ sunt datorĭ ca prin raporturile lor de inspecţie să dea Ministeruluĭ lucrărilor publice şi opinia lor motivată asupra mĕsurilor ce ar fi de luat.

Inspectoriĭ sunt părtaşĭ respundereĭ pentru acele abaterĭ ale inginerilor, care fiind comise maĭ înaintea inspecţieĭ, nu se vor fi arătat prin raportul de inspecţie.

De la 1 Maiŭ pînă la finitul luĭ Octombre a fie-căruĭ an, inspectoriĭ vor fi delegaţĭ pe rînd în inspecţiĭ; iar de la 1 Octombre şi pînă la 1 Maiŭ eĭ vor lucra în consiliŭ; se înţelege însă că şi în timpul inspecţiilor consiliul nu va putea rĕmînea fără cel puţin un membru, afară de preşedinte şi secretar.

Inspectoriĭ generalĭ pe lîngă îndatoririle de maĭ sus, pot fi delegaţĭ şi în dirigerea studielor de proecte saŭ alte lucrărĭ importante, după înadins ordin al ministeruluĭ.

Art. 17. — Şefiĭ-inginerĭ aĭ circonscripţiilor sunt însărcinaţĭ cu serviciul lucrărilor publice ordinare din tótă întinderea circonscripţieĭ lor după ordinele directe şi instrucţiile ministeruluĭ lucrărilor publice.

Art. 18. — Inginerĭ ordinarĭ şi conductoriĭ de tóte clasele precum şi eleviĭ inginerĭ, execută tóte lucrările serviciuluĭ sub direcţia şefu-inginerului, de care eĭ depind.

Art. 19. — Regulamentele ulterióre vor determina exerciţiul funcţiilor şi îndatoririlor osebitelor grade de inginerĭ şi conductorĭ, în pregătirea şi exe-

trebuințele din acele timpurĭ, se preocupa de construcția și întreținerea șoselelor naționale și, formînd din aceste lucrărĭ cadrul serviciuluĭ ordinar, prevedea, pentru gradele de inspectorĭ și de ingenerĭ șefĭ, un numĕr hotărît de locurĭ și lăsa cu totul nelimitat numĕrul locurilor din cele-alte grade. Acest regulament se ocupa însă fórte puțin de lucrările, carĭ în urmă aŭ luat o mare desvoltare, relative la construcția și întreținerea căilor ferate și alte lucrărĭ de aceeașĭ mare importanță; iar personalul technic întrebuințat la asemenea lucrărĭ rĕmînea, dupe prevederile aceluĭ regulament, în cadrul serviciilor extraordinare.

Acéstă organisare 'șĭ avea rațiunea sa în țĕrile unde, ca în Francia, constructiunea și exploatarea căilor ferate eraŭ lăsate companielor concesionare și unde Statul, preocupîndu-se a asigura o situațiune inginerilor seĭ intrațĭ în serviciul companielor, considera pe aceștĭ ingenerĭ ca aflîndu-se în cadrele unuĭ serviciŭ extraordinar.

O asemenea dispoziţiune însă era cu totul nepotrivită la noĭ, unde Statul are singur construcția și întreținerea lucrărilor de căĭ ferate, carĭ trebue să intre ast-fel în cadrul serviciilor ordinare.

Regulamentul din 1862 nestabilind nicĭ o normă în compunerea personaluluĭ technic necesar la executarea lucrărilor lăsate afară din cadrul serviciuluĭ ordinar, a urmat dar că, atuncĭ cînd s'aŭ întreprins asemenea lucrărĭ, s'aŭ creat serviciĭ nouĭ de constructiune, al căror personal nu maĭ era limitat în cadre hotărîte. Acest sistem a avut de resultat că în serviciile extraordinare neexistînd nicĭ o stînjinire pentru înaintărĭ, acestea s'aŭ acordat în modul cel maĭ larg personaluluĭ acelor serviciĭ, și acésta cu atît maĭ lesne, cu cît înaintarea nu atrăgea dupe sine o sporire a apuntamentelor, carĭ în acele serviciĭ eraŭ fixate prin natura funcțiunilor. Din contră, în serviciul ordinar onorariile fiind corespondente gradelor, înaintările nu aŭ putut fi obținute de cît într'o mĕsură mult maĭ restrînsă și cu maĭ multă dificultate, ele fiind legate de prevederile budgetare și de ivirea vacanțelor în corp.

Consecința acestuĭ sistem a fost dar pe de o parte că în personalul aceluiașĭ corp nu s'aŭ bucurat toțĭ de aceleașĭ avantage și nu aŭ fost tratațĭ cu aceeașĭ mĕsură în ceea ce privesce înaintările; iar de altă parte, că nu s'a maĭ putut păstra nicĭ un raport obligatoriŭ între numĕrul inginerilor de diferite grade dupe importanța acelor grade în ordinea ierarchică.

Pentru a evita acest inconvenient, sistemul cel maĭ bun și maĭ radical ar fi acela al cadrelor fixe, în carĭ numĕrul inginerilor din fie-care grad și clasă ar fi invariabil determinat prin lege, în care să intre tóte serviciile ministeruluĭ; înaintările în acest cas nu s'ar face de cît la vacanțe produse în corp și prin de o potrivă concurență între toțĭ membriĭ corpuluĭ care ar îndeplini condițiunile de admisibilitate. Dar un asemenea sistem nu se póte admite, căcĭ trebuințele de personal ale serviciuluĭ public fiind variabile dupe întinderea lucrărilor ce se întreprind și urmînd a se înlătura categoria serviciilor, este indispensabil ca organisația serviciuluĭ ordinar să presinte în întocmirea cadrelor o óre-care elasticitate care să'ĭ permită să urmeze variațiunile ce se produc în cerințele lucrărilor.

Pentru acest cuvînt, în loc de a se admite cadre fixe, s'a prevĕḑut în proiect (dispozițiune care e aplicată și în organisarea corpuluĭ de ingenerĭ din alte țĕrĭ) sistemul cadrelor proporționale, în care, fără a se fixa în mod absolut numĕrul inginerilor din cadre, se fixéză raportul ce trebue tot-d'a-una păstrat între numĕrul acelora din două grade diferite.

Cu sistemul acesta se înlătură neajunsurile pricinuite de lipsa orĭ-căreĭ regulĭ care să determine cadrele, dîndu-se totușĭ organisăreĭ cadrelor putința de a corespunde la necesitățĭ variabile, dupe întinderea saŭ reducerea lucrărilor.

TITLUL VI

Despre conductorĭ

Corpul de conductorĭ merită tótă atențiunea și solicitudinea nóstră prin însemnatele serviciĭ ce el aduce Statuluĭ în lucrările publice. Conductorul este, în adevĕr ajutorul inginerului în tot ce privesce studiarea și proiectarea lucrărilor; el este maĭ cu sémă organul technic de priveghiare a lucrărilor, care neclintit și în permanență sta pe șantier, urméză și observă tot ce se face și cum se face, luînd mĕsurĭ ca lucrarea să se execute dupe ordinile și instrucțiile primite de la organele superióre; într'un cuvînt, el veghiază în de aprópe ca lucrările să corespundă cu condițiunile prescrise de proiect.

Era dar și drept și folositor ca în organisarea corpuluĭ technic să se țină sémă de serviciile ce pot fi aduse de acești agențĭ, și pe de o parte să se ridice nivelul corpuluĭ lor prin condițiunĭ de admisibilitate și de înaintare, iar pe de altă parte să li se asigure o posițiune statornică și în raport cu serviciul ce li se cere. Tóte acestea s'aŭ avut în vedere în dispozițiunile ce s'aŭ prescris prin art. 39—52 relative la corpul de conductorĭ, și carĭ se găsesc în asemĕnare cu cele prescrise pentru corpul de ingenerĭ, expuse și motivate în detaliŭ în ceea ce precede.

TITLUL VII

Dispozițiunĭ speciale

Un însemnat numĕr de ingenerĭ conduc lucrările technice din diferitele serviciĭ ale monopolurilor Statuluĭ. Acest personal, care aduce atîtea însemnate serviciĭ, era pînă astăḑĭ lăsat afară din organisația corpuluĭ de ingenerĭ și, cu ocasiunea uneĭ legĭ organice a corpuluĭ, eraŭ de la sine indicate dispozițiunile coprinse în art. 53 și 54 prin carĭ acești ingenerĭ, trecuțĭ în cadrele serviciilor detașate, sunt chemațĭ a se bucura de aceleașĭ drepturĭ și a fi supușĭ la aceleașĭ îndatorirĭ pe carĭ legea le prescrie pentru inginerii din cadrul serviciuluĭ ordinar.

---

cutarea proectelor, în priveghierea întrețineriĭ lucrărilor și în comptabilitatea acestuĭ ram de administrațiune.

TITLUL II

Consiliul lucrărilor publice

Art. 20. Consiliul lucrărilor publice se compune din următoriĭ membriĭ:

1 Inspector general clasa I;

4 Inspectorĭ generalĭ de clasa II;

1 Șef-inginer de clasa I saŭ a II-a, însărcinat cu funcțiunea statornică de secretar al consiliuluĭ.

Pe lîngă aceștia vor lua parte la consiliŭ și inginerii șefĭ de circonscripție, cînd, pentru anume chestie vor fi chemațĭ prin ordin al Ministruluĭ, saŭ cînd se trat éză în consiliŭ proecte importante propuse de eĭ.

Consiliul va fi presidat de inspectorul general clasa I, iar în lipsa acestuia de cel maĭ vechiŭ în grad dintre inspectoriĭ generalĭ aflătorĭ în consiliŭ.

Art. 21. — Cînd cestiunile supuse cercetăriĭ consiliuluĭ vor fi privitóre asupra zidirilor publice, pe lîngă membriĭ ordinarĭ numițĭ în articolul precedent, se vor convoca și unul saŭ doĭ din architecțiĭ superiorĭ aĭ statuluĭ.

Asemenea în cas cînd chestiile supuse consiliuluĭ ar fi privitóre asupra minelor, pe lîngă membriĭ ordinarĭ aĭ consiliuluĭ se vor maĭ convoca și unul saŭ douĭ din inginerii superiorĭ de mine aflătorĭ în serviciul activ.

Art. 22. — Consiliul este permanent și se întrunește în tóte ḑilele în localul destinat pentru acésta la minister; Consiliul nu examină și nu 'șĭ dă a sa opinie, de cît asupra chestiilor ce 'ĭ sunt recomandate de ministru.

Art. 23. — Secretarul care este și tot-odată membru al consiliuluĭ, îngrijește pentru ținerea în regulă a archiveĭ planurilor și bibliotecei.

In lipsa complectuluĭ consiliŭ, micele devise se vor putea aproba și numaĭ după cercetarea unuĭ singur membru al consiliuluĭ și a secretaruluĭ.

TITLUL VIII

Pensiunĭ

Legea generală pentru pensiunile civile s'a prevĕḑut a se aplica și personaluluĭ technic al Statuluĭ. Nu s'a făcut excepțiune la acéstă regulă de cît pentru personalul de ingineri din serviciul căilor ferate în exploatare, care rĕmâne a fi supus, în ce privesce pensiunile, la dispositiunile astăḑĭ în vigóre pentru întregul personal de exploatare al acesteĭ întinse administrațiunĭ coprinsă în legea din 6 Martie 1883 pentru exploatarea căilor ferate ale Statuluĭ. Acéstă excepțiune se impunea prin împregiurarea că nu se putea aplica duoĕ legĭ diferite la personalul aceleiașĭ administrațiunĭ și prin aceea că dispositiile speciale dupe carĭ sunt regulate drepturile la pensiune ale funcționarilor căilor ferate fiind prevĕḑute prin legea lor organică, ele nu ar putea fi modificate de cît printr'o lege care să reguleze complexul tutulor dispositiunilor relative la acéstă cestiune.

O cestiune însă care se va presinta une-orĭ în aplicarea legeĭ din causa excepțiuneĭ semnalate, și care cerea o deslegare d'inainte statornicită, este cea următóre:

Pe cîtă vreme nicĭ un schimb nu se va face între personalulul technic al căilor ferate și acela din cele-alte serviciĭ, totul se va regula cu cea maĭ mare înlesnire: inginerii din serviciul căilor ferate 'șĭ vor primi pensiunea din casa aceluĭ serviciŭ, în condițiunile și cu îndatoririle prescrise de legea organică respectivă; iar inginerii din cele-alte serviciĭ vor primi pensiunea din casa Statuluĭ, regulîndu'șĭ drepturile lor dupe legea generală a pensiilor civile. Cînd însă se va face un schimb de personal între diferitele serviciĭ, ceea-ce se va întîmpla adese-orĭ, se pune întrebarea: care va fi norma dupe care se va regula dreptul la pensie al inginerului care, rĕmas tot-d'a-una în corp, va fi trecut însă în diferite serviciĭ supuse la legĭ de pensiune deosebite? Din toate soluțiunile ce s'ar putea propune pentru resolvarea acesteĭ cestiunĭ, fórte delicată din causa obiecțiunilor carĭ pot să fie făcute orĭcăreĭ din aceste soluțiunĭ, aceea care ni se pare a fi maĭ lesniciósă și maĭ justă este de a admite, dupe cum s'a făcut în proiectul de lege, ca regularea pensiuneĭ să se facă de casa la care s'a vĕrsat ultimele rețineri și dupe legea privitóre pe acea casă; iar suma servită ca pensiune să fie suportată de casele de pensiunĭ la carĭ se vor fi făcut vĕrsăminte, și acésta în proporțiune cu timpul pentru care ele vor fi primit reținerile de pensiune.

TITLUL IX

Dispozițiunĭ transitorii

Dispositiunile coprinse în acest titlu aŭ de obiect, precum se vede, a fixa data aplicăreĭ legeĭ de față și a prevede în special că, în ceea ce privesce admiterea în cadrele corpuluĭ technic, ea se va face, conform dispositiunilor acesteĭ legĭ, chiar în perióda de timp de la votarea legeĭ pînă la punerea eĭ în aplicare.

Din expunerea ce am avut onóre a face, sper, D-lor deputațĭ, că vețĭ fi pe deplin convinșĭ de necesitatea reorganisăreĭ corpuluĭ nostru technic, care, prin avîntul considerabil luat de lucrările publice, a devenit unul din organele însemnate în Stat. Sper asemenea că explicațiunile presintate asupra dispositiunilor esențiale din proiect sunt de natură a nu lăsa nicĭ o îndoială că ele aŭ fost bine chibzuite și că ele rĕspund la nisce trebuințe reale, a căror îndeplinire nu maĭ póte fi amînată.

Convins că prin acéstă reformă se va realisa o mare și însemnată îmbunătățire în serviciile publice pe carĭ ea le atinge și că se va deschide corpuluĭ nostru technic un vast cîmp de desvoltare spre binele și folosul țĕreĭ, am onóre, D-lor deputațĭ, a supune deliberăreĭ D-vóstre acest proiect de reorganisare, pentru care solicit aprobarea D-vóstră.

Ministru lucrărilor publice, C. **OLANESCU**.

PROECT DE LEGE

PENTRU

ORGANISAREA CORPULUI TECHNIC AL MINISTER. LUCRARILOR PUBLICE

TITLUL I

Atribuțiunile corpuluĭ technic

Art. 1. Corpul technic al ministeruluĭ lucrărilor publice se compune din:
Corpul de inginerĭ, și
Corpul de conductorĭ.

Art. 2. Corpul technic este însărcinat, sub autoritatea ministeruluĭ lucrărilor publice:

a) Cu studiarea și redactarea proiectelor, cu direcțiunea și supravegherea tutulor lucrărilor publice ce se execută de Stat, județe și comune, exceptîndu-se lucrările efectuate de geniul militar, de inginerii forestierĭ și de inginerii hotarnicĭ;

b) Cu supraveghiarea și întreținerea tutulor lucrărilor publice existente, aparținînd Statuluĭ, județelor saŭ comunelor, exceptîndu-se lucrările militare, lucrările forestiere și acele de hotărnicie;

c) Cu examinarea proectelor și supravegherea lucrărilor publice ce se esecută pe cale de concesiune.

TITLUL II

Despre grade și înaintărĭ

Art. 3. Gradele corpuluĭ de inginerĭ, pentru fie-care cadru se fixéză ast-fel:
Inspector general;
Inspector divisionar;
Inginer-șef;
Inginer ordinar;
Inginer stagiar.
Gradul de inginer-șef se împarte în duoĕ clase, acel de in-

TITLUL III

Admiterea și înaintarea în corp

Art. 24. — Nimenĭ nu va putea fi admis la gradul de inginer ordinar de clasa 3-a afară de ceĭ maĭ jos arătațĭ:

1) Eleviĭ inginerĭ care vor fi săvîrșit cursurile de inginerie la șcólele speciale locale saŭ din streinătate și vor fi îndeplinit cel puțin douĭ anĭ în serviciul activ cu gradul de elev inginer;

2) Conductoriĭ de clasa 1-a, care vor îndeplini condițiile de admisibilitate și vor trece examenele ce se vor statornici de ministru pentru acésta.

Pentru a se asigura cariera de inginer atît elevilor inginerĭ cît și conductorilor, se statornicește ca din totalul locurilor vacante de inginerĭ clasa 3-a $^2/_3$ să se dea elevilor, iar restul de una treime conductorilor care vor îndeplini condițiile prescrise în acest articol.

La cas cînd, saŭ conductoriĭ saŭ eleviĭ ce ar fi dobîndit drepturile de înaintare prescrisă maĭ sus, ar fi maĭ numeroșĭ de cît posturile vacante reservate lor, atuncĭ alegerea se va face prin concurs pentru fie-care în parte.

Art. 25. — Nimenĭ nu va fi înaintat dintr'un grad de inginer într'altul pînă la cel de șef-inginer clasa 1-a, fără a fi îndeplinit cel puțin douĭ anĭ de serviciŭ activ în gradul imediat precedent.

Nimenĭ nu va putea fi înaintat la gradul de inspector general de clasa 2-a și de la o clasă de inspector la alta, fără a fi îndeplinit cel puțin treĭ anĭ de serviciŭ activ în gradul precedent.

Art. 26. — Numirea și înaintarea în gradele de inginerĭ și inspectorĭ se face de către Domn, asupra raportuluĭ ministeruluĭ lucrăiile publice în urmarea constatăreĭ consiliuluĭ technic, a meritelor fie-căruia conform art. 8.

Art. 27. — Nimenĭ nu póte fi admis la gradul de conductor clasa 3-a,

giner ordinar în treĭ clase și acel de inginer stagiar în duoĕ clase.

Art. 4. Nimenĭ nu póte fi admis în corpul de ingineri de cît ca inginer stagiar.

Art. 5. Diplomele de inginer, eliberate de șcóla națională de podurĭ și șosele, daŭ dreptul la gradul de inginer stagiar clasa I.

Certificatele de capacitate, eliberate de aceeașĭ șcólă, daŭ dreptul la gradul de inginer stagiar clasa II.

Art. 6. Diplomele și certificatele de capacitate, eliberate de șcólele din streinătate, asemănate șcóleĭ naționale de podurĭ și șosele, nu pot da dreptul la gradul verĭ-uneia din clasele de la art 5 de cît dupe avisul unuĭ juriŭ de profesorĭ aĭ șcóleĭ naționale de podurĭ și șosele.

Acest juriŭ se compune din directorele șcóleĭ, ca președinte, și din șése profesorĭ aleșĭ pe un an, la începutul anuluĭ școlar, de către corpul profesoral al șcóleĭ.

Juriul, luînd în cercetare programele șcólelor de la carĭ emană titlurile (diploma, certificate, brevete, etc.) candidatuluĭ, va stabili, pentru fie-care șcólă în parte, dacă există saŭ nu echivalență între aceste titlurĭ și acelea eliberate de șcóla națională de podurĭ și șosele, și din care va resulta clasa graduluĭ de inginer stagiar la care ar da drept titlurile emanate de la diferite șcóle.

Acéstă echivalență o dată stabilită, ea va servi ministeruluĭ de normă pentru admiterea candidaților posedînd aceleașĭ titlurĭ.

Ingineriĭ eșițĭ din șcóla națională de podurĭ și șosele vor fi tot-d'a-una preferațĭ pentru chemarea în funcțiunĭ la cas de vacanță.

Art. 7. Inginerii ordinarĭ clasa III se recruteză printre inginerii stagiarĭ clasa I, avînd cel puțin treĭ anĭ de serviciŭ în acéstă calitate.

Nimenĭ nu póte trece de la o clasă la cea imediat superióră dacă nu are un stagiŭ de cel puțin treĭ anĭ în clasa din care face parte.

Nimenĭ nu póte trece dintr'un grad într'altul imediat superior de cît dacă a trecut prin tóte clasele din gradul imediat inferior.

Gradul de inspector divisionar nu póte fi acordat de cît inginerilor șefĭ de clasa I, avînd cel puțin treĭ anĭ în acéstă clasă.

Gradul de inspector general nu póte fi conferit de cît inspectorilor divisionarĭ, avînd cel puțin patru anĭ în acéstă calitate.

Art. 8. Numirea în grade se face prin decret regal, dupe propunerea ministeruluĭ de lucrărĭ publice.

Inaintarea de la o clasă la alta se face prin decisiune ministerială.

Art. 9. Aceste înaintărĭ, începînd de la gradul de inginer ordinar clasa III și pînă la clasa de inginer-șef clasa I, se fac în basa uneĭ liste presintate de consiliul compus din toțĭ inspectoriĭ generalĭ, inspectoriĭ divisionarĭ și directoriĭ generalĭ.

Acest consiliŭ se întrunesce, sub președenția ministruluĭ de lucrărĭ publice, saŭ, în lipsa acestuia, sub președenția inspectoruluĭ general cel maĭ vechiŭ, în primele 15 ḑile ale luneĭ Ianuarie, și ia în discuțiune propunerile de înaintare ce'ĭ vor fi fost trimise de directoriĭ generalĭ de serviciŭ.

Lista de candidațiĭ propușĭ la înaintare va presinta un numĕr înduoit de numĕrul vacanțelor în fie-care clasă.

Art. 10. Modul și condițiunile propunerilor de înaintare, precum și înscrierea pe tabloŭ, se vor determina prin decisiune ministerială.

Art. 11. Inaintările se fac dupe vechime și la alegere.

Proporțiunea acestor înaintărĭ va fi de duoĭ la alegere pentru unul dupe vechime.

Art. 12. Gradele și clasele nu se pot conferi de cît în cas de vacanțe în cadre.

TITLUL III

Diverse posițiunĭ ale inginerilor din corpul technic. — Congediĭ. — Eșirea din cadre.

Art. 13 Posițiunea inginerilor din corpul technic sunt:
Activitatea;
Disponibilitatea;
Congediul nelimitat;
Suspendarea.

Art. 14. Activitatea coprinde toțĭ inginerii din cadrul ordinar și din cadrul detașat.

Inginerii în activitate aŭ dreptul la léfa graduluĭ și la indemnitățile fixate pentru funcțiunile ce ocupă.

Art. 15. Disponibilitatea se pronunță din oficiŭ de către ministrul lucrărilor publice.

Disponibilitatea coprinde pe inginerii pușĭ în neactivitate din causă de lipsă de funcțiune, saŭ din causă de bólă, saŭ de infirmitățĭ timporare, carĭ 'ĭ-ar depărta de la lucru pe un timp maĭ mare de treĭ lunĭ.

Inginerul în disponibilitate are dreptul la jumĕtate léfa graduluĭ sĕŭ, fără nicĭ un fel de adause saŭ indemnisațiunĭ pe timp de șése lunĭ. In cas de vacanță în corp, el va fi chemat de preferință.

Inginerul în disponibilitate conservă drepturile sale la pensiune.

Art. 16. Congediul nelimitat se acordă de ministerul lucrărilor publice, în basa uneĭ cererĭ, inginerilor carĭ voesc a părăsi, pentru un timp mărginit, serviciul Statuluĭ, spre a lua serviciŭ în o administrațiune particulară, saŭ spre a intra în serviciul unuĭ Stat străin, saŭ pentru orĭ-ce alt motiv, bine lămurit în cererea de congediŭ.

Congediul nelimitat nu póte fi acordat de cît dacă inginerul va justifica că a servit cel puțin cincĭ anĭ în corpul de podurĭ și șosele de la data promovăreĭ sale la gradul de inginer ordinar clasa III.

Congediul nelimitat nu se acordă inspectorilor divisionarĭ saŭ generalĭ de cît numaĭ în casurĭ excepționale, lăsate la apreciarea ministruluĭ.

Art. 17. Inginerul în congediŭ nelimitat nu primesce nicĭ o léfă.

Timpul petrecut în acéstă posițiune este socotit la lichidarea pensiuneĭ, dar numaĭ pentru o durată de duoĭ anĭ.

In acest timp el 'șĭ păstrĕză dreptul la înaintare, însă stagiul minimum pentru înaintare va fi înduoit de acel prescris pentru inginerii în activitate, dacă inginerul va dovedi însă că, în acest timp, el a exercitat profesiunea sa.

Dupe patru anĭ inginerul în congediŭ nelimitat este menținut în cadre, însă timpul petrecut în afară de serviciul Statuluĭ nu'ĭ maĭ este socotit pentru înaintare.

Art. 18. Un inginer în congediŭ nelimitat nu póte fi promovat la gradul de inspector.

Art. 19. Suspendarea se ia ca mĕsură disciplinară și se

---

de cît după săvîrșirea examenilor și îndeplinirea condițiilor ce se vor statornici întru acésta de către minister.

Nimenĭ nu póte fi înaintat de la un grad la alt grad conductor fără a fi îndeplinit cel puțin douĭ anĭ de serviciŭ activ în gradul imediat precedent.

Numirea și înaintarea în gradele de conductor se face de către ministerul lucrărilor publice (art. 8).

TITLUL IV

Posițiunĭ diverse ale inginerilor și ale conductorilor, concediul, scóterea din cadre

CAPITOLUL I. — *Posițiĭ diverse a inginerilor și conductorilor*

Art. 28. — Posițiile diverse a inginerilor și a conductorilor lucrărilor publice sunt următórele:

Activitatea.
Disponibilitatea.
Suspendarea.

Art. 29. — Posiția de activitate coprinde pe toțĭ inginerii și conductori aflătorĭ în serviciile ordinare, extraodinare și detașate.

Inginerii și conductorii în activittate aŭ drept la leafă și despăgubire, statornicite prin regulamentul de față, pentru gradele și funcțiile ce ocupă.

Art. 30. — Posiția de disponibilitate coprinde pe toțĭ inginerii și conductorii ce sunt lăsațĭ vremelnic fără funcțiune din mărginirea serviciuluĭ saŭ din causă de infirmitățĭ constatate, care i-ar impedica pentru un timp maĭ îndelungat de cît treĭ lunĭ, a-șĭ îndeplini serviciul.

Inginerii și conductorii în disponibilitate n'aŭ drept la leafă, eĭ păstrĕză dreptul de a reintra în activitate.

pronunță de ministerul lucrărilor publice, luînd și avisul consiliului general de lucrărĭ publice.

Durata maximă a suspendăreĭ nu póte întrece peste treĭ lunĭ.

Art. 20. Suspendarea póte fi fără léfă, saŭ cu léfă maximă de $^2/_5$ din léfa graduluĭ, fără adaus saŭ indemnitățĭ

Drepturile la înaintare sunt suspendate, acele la pensiune se mențin.

Art. 21. Dreptul la pensiune, recunoscut inginerului în congediŭ nelimitat saŭ suspendat, nu se mențin de cît dacă el va achita regulat reținerile impuse de legea pensiunilor în vigóre. Acéstă reținere va fi calculată pe basa onorariuluĭ întreg al graduluĭ inginerului.

Art. 22. Congediurile timporare nu pot trece peste două lunĭ.

Ele se acordă de ministru pentru inspectoriĭ și directoriĭ generalĭ, și de ministru, dupe avisul directorilor generalĭ de serviciŭ, pentru tot cel-alt personal din corpul technic.

Art. 23. Inginerii carĭ trec peste limita congediuluĭ acordat, saŭ carĭ nu se presintă la postul lor la data defiptă, perd léfa pe tot timpul absențeĭ de la post și acésta fără prejudițiul pedepselor disciplinare carĭ li s'ar putea aplica.

Dacă absența întrece treĭ lunĭ, inginerul póte fi considerat demisionat.

Art. 24. Eșirea din cadre are loc:

1. Prin revocare;
2. Prin demisiune;
3. Prin trecerea la pensiune.

Art. 25. **Revocarea** unuĭ inginer se pronunță prin decret regal în basa propunereĭ ministruluĭ lucrărilor publice, care va lua și avisul uneĭ comisiunĭ compusă din cincĭ inspectorĭ generalĭ numițĭ de minister.

Decretul regal de revocare se publică în *Monitorul oficial*, însoțit de referatul ministruluĭ.

Inginerul revocat nu va maĭ putea fi numit în corpul technic al Statuluĭ.

Art. 26. **Inginerul demisionar** nu póte părăsi postul sěŭ de cît numaĭ dupe notificarea acceptăreĭ de către Rege a acesteĭ demisiunĭ.

Art. 27. Inginerii din corpul technic nu pot deveni nicĭ întreprindětorĭ, nicĭ concesionarĭ de lucrărĭ publice, sub pedépsa pentru dînșiĭ de a fi considerațĭ ca demisionarĭ.

Acéstă disposițiune nu se aplică însă la inginerii în disponibilitate pentru un timp maĭ lung de șése lunĭ.

Art. 28. Se pot trece din oficiŭ la pensiune:

Inginerii ordinarĭ, la vîrsta de 55 anĭ;

Inginerii-șefĭ, la vîrsta de 60 anĭ;

Inspectorii divisionarĭ și generalĭ, la vîrsta de 65 anĭ.

Art. 29. Admiterea saŭ trecerea din oficiŭ la pensiune se face prin decret regal, dupe propunerea ministruluĭ.

TITLUL IV

Onorariĭ. — Chiriĭ și indemnisațiunĭ

Art 30. Onorariile anuale ale inginerilor Statuluĭ se fixéză precum urméză:

Inspector general	leĭ	15.000;
Inspector divisionar	„	13.200;
Inginer-șef clasa I	„	12.000;
Inginer-șef „ II	„	9.600;
Inginer ord. „ I	„	8.400;
Inginer ord. „ II	„	7.200;
Inginer ord. „ III	„	6.000;
Inginer stagiar cl. I	„	4.800;
Inginer stagiar cl. II	„	3.600.

Art 31. Afară de onorariile fixe, arětate la art. 30, inginerii Statuluĭ primesc, cu titlu de despăgubire, o sumă anuală, care se va stabili prin regulamentul pentru aplicarea presenteĭ legĭ, și destinată a acoperi cheltuelile și locațiunile de biuroŭ, cheltuelile de inspecțiunĭ și alte cheltuelĭ provenind din îndeplinirea serviciuluĭ.

Aceste alocațiunĭ nu coprind despăgubirile de chiriĭ carĭ sunt alocate prin legea specială a căilor ferate în exploatare.

Art. 32. Tot prin regulamentul de aplicațiune se vor fixa despăgubirile la carĭ vor avea dreptul inginerii trimișĭ în inspecțiunĭ extraordinare saŭ transferațĭ de la reședințele lor.

Art. 33. Nu se va acorda indemnisațiune de mutare inginerilor transferațĭ din causă de înaintare saŭ pe cale disciplinară.

TITLUL V

Cadrele corpuluĭ technic

Art. 34. Cadrele corpuluĭ de inginerĭ aĭ Statuluĭ se împart în:

1. Cadrul serviciuluĭ ordinar;
2. Cadrul serviciilor detașate,
3. Cadrul de neactivitate.

Art. 35. Fac parte din cadrul serviciuluĭ ordinar tot personalul technic din serviciile dependinte direct de ministerul de lucrărĭ publice.

Art. 36. Fac parte din cadrul serviciilor detașate personalul technic detașat de ministerul de lucrărĭ publice pentru a conduce serviciurĭ de pe lîngă alte autoritățĭ independinte de ministerul de lucrărĭ publice.

Inginerii în congediŭ nelimitat, acordat conform disposițiunilor presenteĭ legĭ, fac parte asemenea din cadrul serviciurilor detașate.

Art. 37. Cadrul serviciuluĭ ordinar nu se póte modifica de cît prin decret și în limita creditelor acordate.

Cadrul serviciilor detașate se fixéză de către ministrul lucrărilor publice dupe trebuință

Cadrul de neactivitate coprinde pe toțĭ inginerii eșițĭ din activitate, conform cu disposițiunile din presenta lege.

Art. 38. Efectivul cadruluĭ serviciuluĭ ordinar se fixéză ast-fel:

Numěrul inspectorilor generalĭ nu póte fi maĭ mare de $^2/_3$ din numěrul inspectorilor divisionarĭ;

Numěrul inspectorilor divisionarĭ nu póte trece peste $^2/_5$ din numěrul inginerilor-șefĭ clasa I;

Numěrul inginerilor-șefĭ clasa I nu póte întrece numěrul inginerilor-șefĭ clasa II;

Numěrul inginerilor ordinarĭ clasa I nu póte trece peste $^2/_3$ din numěrul inginerilor ordinarĭ clasa II, nicĭ aceștia peste $^2/_3$ din efectivul total al graduluĭ.

TITLUL VI

Despre conductorĭ

Art. 39. Conductorii de podurĭ și șosele se numesc de ministerul lucrărilor publice prin decret regal.

Posiția de disponibilitate se pronunța de Domn, asupra raportuluĭ ministruluĭ lucrărilor publice.

Art. 31. — Suspendarea funcțieĭ este pronunțată de ministru ca měsură disciplinară, ea nu póte trece peste șase lunĭ.

Inginerii și conductorii suspendațĭ, perd léfa și orĭ-ce despăgubire pe tot timpul suspendăreĭ.

CAPITOLUL II. — *Concediu*

Art. 32. — Fie-care inginer saŭ conductor are drept la o lună de concediŭ pe an; acest concediŭ póte fi prelungit pînă la treĭ lunĭ pentru motive valabile, însă fără léfă pentru tot timpul ce ar trece peste o lună.

Concediul se acordă de ministru, însă cererea de concediŭ din partea inspectorilor și a inginerilor șefi, se adreséză d'a dreptul, iar din partea inginerilor subalternĭ și a conductorilor, se adreséză prin mijlocirea șefilor de la care atirnă.

Inginerii șefĭ pot acorda d'a dreptul subalternilor atîrnațĭ de eĭ, învoirĭ pe an pentru fie-care, pînă la zece ḑile, încunoștiințînd de îndată pe minister.

Art. 33. — Inginerii saŭ conductorii care nu se întorc la timpul prescris, din concediele saŭ învoirile ce li se acordă, pierd léfa pe tot timpul absențeĭ, socotită din ḑiua începereĭ concediuluĭ saŭ învoiriĭ fără prejudițiul de penalitate disciplinară ce 'șĭ-ar atrage.

Inginerii saŭ conductorii care întirzie maĭ mult de două lunĭ peste expirarea concediuluĭ, pot fi pușĭ în disponibilitate conform art. 30.

CAPITOLUL III. — *Scóterea din cadre*

Art. 34. — Scóterea din cadre se face prin următórele modurĭ:

Depărtarea,

Demisionarea de bună voie.

Rînduirea în pensie.

Art. 40. Cadrele conductorilor de podurĭ şi şosele se fixéză ast-fel:
Conductorĭ cl. I;
Conductorĭ cl. II;
Conductorĭ cl. III, şi
Conductorĭ cl. IV.
Numĕrul conductorilor de clasa I nu póte fi maĭ mare de 1/7 din numĕrul total al cadrelor; acel al conductorilor de clasa II nu póte trece peste 1/5 din totalul cadrelor, acel al conductorilor de clasa III nu póte trece peste 1/3 din numĕrul total al cadrelor. Numĕrul conductorilor de clasa IV se fixéză dupe trebuinţele serviciilor şi în limita resurselor budgetare.

Art. 41. Onorariile anuale ale conductorilor se fixéză ast-fel:
Conductoriĭ de cl. I leĭ 3.600;
Conductoriĭ de cl. II „ 3.000;
Conductoriĭ de cl. III „ 2.400, şi
Conductoriĭ de cl. IV „ 1.800.

Art. 42. Conductoriĭ de clasa III sunt luaţĭ dintre conductoriĭ de clasa IV, dupe un serviciŭ de 3 anĭ cel puţin în acéstă clasă.
Conductoriĭ de clasa II sunt luaţĭ dintre conductoriĭ de clasa III dupe un serviciŭ de treĭ anĭ cel puţin în acéstă clasă.
Conductoriĭ de clasa I sunt luaţĭ dintre conductoriĭ de clasa II, dupe un serviciŭ de 3 anĭ cel puţin în acéstă clasă.

Art. 43. Pînă la complectarea cadrelor de conductorĭ şi îndestularea serviciilor, eleviĭ conductorĭ, eşiţĭ cu diplomă din şcóla naţională de podurĭ şi şosele, se vor admite în cadre cu gradul de conductorĭ clasa III.
Se va admite ca conductorĭ de clasa IV persónele carĭ, dovedind că aŭ 21 de anĭ împliniţĭ şi maĭ puţin de 30, vor putea justifica, înaintea uneĭ comisiunĭ de ingineri, că scie să citéscă şi scrie, să calculeze, să mĕsóre, să cubeze, să ridice plaurĭ elementare şi să le desemneze, şi carĭ vor fi servit cel puţin un an, ca supra-numerar în biurourile inginerului-şef saŭ inspectoruluĭ divisionar.

Art. 44. Conductoriĭ carĭ aŭ 10 anĭ de serviciŭ activ de la data admitereĭ în corpul de conductorĭ, pot trece în corpul de ingineri în urma unuĭ examen şi concurs public.

Art. 45. A şésea parte din numĕrul de ingineri, ce este a se admite în corp în fie-care an, se va putea lua dintre conductoriĭ carĭ aŭ isbutit la examenul prescris maĭ sus.
In cas de lipsă de conductorĭ declaraţĭ admisibilĭ, vacanţele se vor complecta cu candidaţiĭ ingineri titraţĭ.

Art. 46. Lista conductorilor admişi a concura se va forma, de o comisiune de inspectorĭ divisionarĭ, dupe titlurile candidaţilor şi dupe resultatul examenuluĭ preliminar, care va avea loc în capitala judeţuluĭ unde candidaţiĭ residéză.

Art. 47. Concursul are loc în Bucurescĭ, înaintea uneĭ comisiunĭ numită de ministrul lucrărilor publice.

Art. 48. Clasarea candidaţilor se va face dupe ordinea de merit stabilită de resultatul concursuluĭ.

Art. 49. Compunerea comisiuneĭ şi materiile pentru examenul preliminar şi pentru concurs se vor determina printr'un regulament de administraţiune publică.

Art. 50. Tóte dispoziţiunile relative la diversele posiţiunĭ şi la congediŭ pentru ingineri sunt aplicabile şi pentru conductorĭ.

Art. 51. Conductoriĭ sunt declaraţĭ demisionarĭ, revocaţĭ saŭ trecuţĭ în retragere, prin decret regal.

Art. 52. Revocarea se pronunţă în urma unuĭ raport al inginerului-şef al serviciuluĭ şi în urma avisuluĭ inspectoruluĭ divisionar.

TITLUL VII

Dispoziţiunĭ speciale

Art. 53. Inginerii de mine din serviciul monopolurilor Statuluĭ, carĭ vor fi îndeplinit dispoziţiunile de sub art. 4 5 şi 6 din presenta lege, fac parte din corpul technic, cadrele serviciilor detaşate.

Art. 54. Eĭ aŭ tóte drepturile şi îndatoririle ce presenta lege impune pentru inginerii din corpul technic din cadrul serviciuluĭ ordinar.

TITLUL VIII

Pensiunĭ

Art. 55. Inginerii şi conductoriĭ vor fi supuşĭ la reţinerile prescrise de legea pentru pensiunile civile.
Eĭ dobîndesc dreptul de pensiune dupe dispoziţiunile aceleĭ legĭ, afară de aceĭ din serviciul căilor ferate în exploataţiune, carĭ vor regula dreptul lor la pensiune dupe legea specială a acestuĭ serviciŭ.

Art. 56. Inginerii corpuluĭ technic al Statuluĭ trecînd dintr'un serviciŭ în altul care ar avea o deosebită casă de pensiunĭ, dînşiĭ vor lăsa reţinerile pentru pensiune la casa aferentă serviciuluĭ unde 'şĭ îndeplinesc funcţiunile. Regularea dreptuluĭ la pensiune se va face de casa la care s'aŭ vĕrsat ultimele reţinerĭ şi dupe legea aceste casei. Cele-alte case vor avea însă să suporte şi ele o parte din pensiunea acordată proporţional cu numĕrul anilor pentru carĭ aŭ incasat reţinerile.

TITLUL IX

Dispoziţiunĭ transitorii

Art 57. Presenta lege se va pune în aplicaţiune la 1 Aprilie 1894.

Art. 58. Inginerii şi conductoriĭ carĭ se vor primi în cadrele corpuluĭ technic de la votarea aceste legĭ şi pînă la punerea eĭ în aplicaţiune se vor admite conform cu dispoziţiunile din presenta lege.

Art. 59. Tóte legile şi regulamentele în vigóre şi contrariĭ cu dispoziţiunile legeĭ de faţă sunt şi rĕmîn abrogate.

Ministrul lucrărilor publice, **C. OLANESCU.**

Art. 35. — Depărtarea inginerilor se face de Domn, asupra raportuluĭ ministruluĭ.
Cînd depărtarea este motivată din abaterĭ vătămătóre intereselor statuluĭ, ea trage cu sine pierderea dreptuluĭ de pensie, după cum prin legĭ se va prevede.
Conductoriĭ sunt depărtaţĭ de ministru asupra raportuluĭ motivat a şefi-inginerilor de la care atîrnă saŭ după o cercetare, dacă ministrul va găsi de cuviinţă a face.
Art. 36. — Acordarea demisieĭ inginerilor se face de Domn, asupra raportuluĭ ministruluĭ lucrărilor publice.
Eĭ păstréză dreptul de pensie cîştigat prin serviciŭ, şi pot cere regularea eĭ la timpul cuvenit conform legeĭ în acésta.

TITLUL V

Osebite dispoziţiĭ

Art. 37. — Toţĭ inginerii sunt datorĭ la intrarea în serviciŭ a depune următorul jurămînt:
„Jur în numele luĭ Dumnezeŭ, că voiŭ servi cu credinţă şi demnitate, „împlinindu-mĭ cu esactitate datoriile ce-mĭ impun legile şi regulamentele „în vigóre."
„Jur credinţă patrieĭ şi Domnitoruluĭ."
Art. 38. — Inginerii şi conductoriĭ datoresc sub-ordinaţie şi respect gradelor şi claselor superióre.
În cas cînd inginerii însărcinaţĭ cu aceiaşĭ funcţie ar avea acelaşĭ grad saŭ aceiaşĭ clasă şi nu ar fi unul anume însemnat de ministru, cel maĭ vechiŭ comandă.
Art. 39. — Gradele, pentru nesubordinaţie saŭ neexactitate în serviciŭ, sunt reprimandate pentru întîia óră, prin hotărîrĭ ministeriale
Culpabilităţile de negligenţă saŭ de insubordinaţie în serviciŭ pot fi pedepsite prin suspendare de la 1—6 lunĭ conform art. 31 de maĭ sus.
În călcările, abaterile de la datoriĭ prin care s'ar compromite serviciul saŭ fondurile statuluĭ, orĭ onórea corpuluĭ, sunt pedepsit prin depărtarea din serviciŭ conform art. 35 de aci, fără prejudiciul acţieĭ publice şi a respunderiĭ materiale pentru pagubele ce s'ar causa prin acele călcărĭ.
Art. 40. — Este poprit inginerilor şi conductorilor a lua antreprise de lucrărĭ publice direct saŭ indirect, precum nicĭ a fi interesaţĭ în orĭ-ce chip în asociaţiĭ de asemenea lucrărĭ. Aceĭ care s'ar descoperi cu asemenea urmărĭ vor fi consideraţĭ, ca dimisionaţĭ fără prejudiţiul de urmările acţieĭ publice ce ar putea a li se intenta.

RELAȚIILE DINTRE ARTELE DECORATIVE ȘI ARCHITECTURA

Artele decorative preocupă mult actualmente țĕrile civilisate, și acésta cu scop de a da o desvoltare cît maĭ vastă studiilor diferitelor meseriĭ artistice, care la rîndul lor sunt sorginte de bogățiĭ pentru industria și comerciul popórelor.

Gottf. Semper unul din ceĭ maĭ renumițĭ architecțĭ aĭ Germanieĭ s'a ocupat mult cu acéstă cestiune; aprecierile sale sunt profunde și originale. Voiŭ căuta resumîndu-l a lumina acéstă cestiune; din punctul de vedere a relațiunilor dintre artele decorative și architectură.

Este știut azĭ de toțĭ, că artele decorative se derivă din architectură și că ele staŭ în legătură strînsă cu dînsa, maĭ mult, architectura în sine înțelege unirea tutulor meseriilor artistice, pentru a putea realisa, un efect monumental, o idee dirigentă.

Cu alte cuvinte o clădire monumentală, cată să resume în sine, tributul tuturor artisanilor, pentru a avea meritul de a fi o concepțiune harmonică și măréță.

Se știe iarășĭ, că chiar legile frumosuluĭ și a stiluluĭ, care le cunóștem azĭ, sunt inventate și stabilite de architecțĭ.

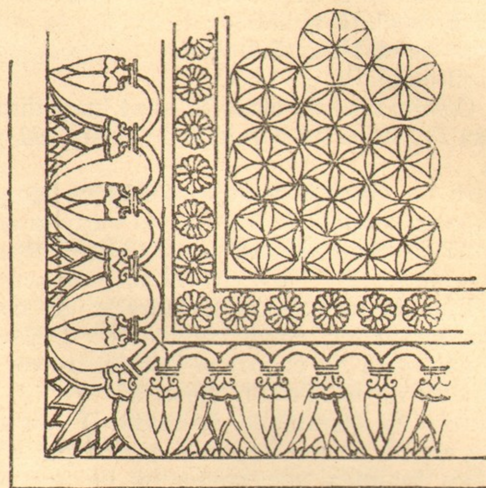
Cu tóte acestea istoria artelor pare a contrazice în óreșĭ-care puncte aceste principiĭ, vom vedea însă, cum tocmaĭ aceste puncte, vor demonstra legăturile intime dintre architectură și industriile artistice.

Este de netăgăduit că arta textilă și ceramică a fost cele d'întâiŭ meseriĭ, care pe lîngă că se impuneaŭ primelor necesitățĭ ale omenireĭ, coprindeaŭ în sine și cele d'întîiŭ indiciĭ de decorație și formă, și prin urmare la dînsele saŭ desvoltat maĭ întîiŭ principiele de stil.

In adevĕr forma primitivă a societățiĭ cunoștea producțiunele de olărie, sculptura lemnuluĭ, țesutul stofelor, lucrarea metalurilor, ș. a., fără ca maĭ 'nainte să fi existat vre-o artă architecturală. Industria artistică o găsim deja maĭ la tóte popórele primitive ajuns la un mare grad de desvoltare, fără ca arta monumentală să fi fost cîtușĭ de puțin cunoscută.

Luxul domnea deja prin caverne, corturĭ și lagăre. Industria casnică, tîrgurile, comerțul, rĕsboiul și furtul, îndestulaŭ trebuințele omenireĭ de atuncĭ cu tot felul de producte și articole de lux ca: covoare, haine de lux, vase, lămpĭ, arme și bijuteriĭ. Este iarășĭ fapt, că unul din ceĭ maĭ vechĭ poețĭ, cum e Homer, descrie în poemele luĭ, multe obiecte ce aparțineaŭ uneĭ industriĭ artistice, mult maĭ anteriόre timpurilor sale. Cîntările acestuĭ poet sunt pline de descripțiunĭ minuțióse, de arme a le eroilor, de vase, draperiĭ, cusuturĭ și alte obiecte. Tóte aceste descripțiunĭ însă, dovedesc o lipsă totală de artă monumentală, cum o înțelegem noĭ azĭ, adică de a fi în harmonie cu totul ce coprinde interiorul clădireĭ. Luxul cel maĭ extravagant era pus în legătură cu construcțiĭ fórte primitive. Căcĭ decorațiele clădirilor de atuncĭ, consistaŭ numaĭ în aplicarea de draperiĭ, trofeĭ, festóne, pe perețĭ saŭ în mobilarea cu vase, figurĭ, care aparțineaŭ artelor decorative, însă care nu eraŭ derivate din legile organice ale architectureĭ. De aceia aceste producțiunĭ eraŭ maĭ mult de o necesitate primă a omuluĭ, în loc să fie o emațiune a regulelor artistice și estetice.

Tóte aceste clădirĭ, care de alt-fel eraŭ îmbrăcate chiar

cu metale scumpe, n'aŭ fost de cît simple bărăcĭ cu curțĭ marĭ acoperite cu pînze și covóre, fără pardoselĭ cîte o dată și cu vetre în mijlocul curților. Ast-fel sunt descrise de Homer, cortul luĭ Achill, palatul luĭ Priam, casa luĭ Odysseu, pe la începutul cultureĭ grece. Pe timpurile cînd în Grecia găsim acéstă stare de lucrurĭ, în alte părțĭ ale lumeĭ însă, există deja o cultură maĭ apropiată arteĭ archtectonice, adică o artă basată pe óreșĭ-care principiĭ estetice. Chiar în Niniveh și Theba nu vedem de cît o architectură a căror forme sunt productele monumentelor, industriilor artistice a Egiptuluĭ saŭ a Assyrieĭ.

Covórele și draperiele eraŭ cele d'întîiŭ materiale, pentru a despărți odăile, ca omul să'șĭ aibă comoditatea de care simțea trebuință. Stofele cusute și țesute saŭ covórele eraŭ dar percursórele decorațiunelor de pereți, tavane, mosaicurĭ, etc.

Renumitele plăcĭ de alabastru assyriene, nu represintă de cît copiĭ exacte după desemnurile covórelor. Chiar zidurile exterióre a palatuluĭ de la Varca, prin modul lor de decorațiune, nu representaŭ de cît modele luate și aplicate, după arta textilă a Babilonieĭ. Numaĭ vorbim de pardoselile de piatră care eraŭ copiĭ exacte de covóre [1]).

Așa dar vedem cum covórele țesute cu desemnurile lor, formézá stilul pentru decorația architectonică a zidurilor.

Dacă acum observăm și colóna primitivă egipțiană, vom vedea că ea se compune din un stîlp format în

[1]) Vizitînd Museul Louvruluĭ din Paris, am schițat o ast-fel de piatră de dalag, a căruĭ desemn 'l reproducem.

colţurĭ, îmbrăcate cu trestie şi legate jur împrejur cu sforĭ şi stofe bogate. Alte colóne iarăşĭ prin polichromia lor, indicaŭ întrebuinţarea desemnurilor dupe stofe ca motive decorative.

O mare parte dar, a formelor architectonice se derivă, de la industriele artistice şi regulele frumosuluĭ şi a stiluluĭ care le cunóştem, a fost întrebuinţate şi statornicite înainte de a exista vre o artă monumentală. Operele artelor industriale sunt dar, cheia şi fundamentul principiilor de architectură.

Prin urmare, istoria architectureĭ e strîns legată cu istoria artelor industriale şi legile frumosuluĭ şi a stiluluĭ sunt concepţia meseriilor artistice. Legile de proporţie, simetrie, harmonie, formele tradiţionale de ornamentică precum chiar şi detailurile architectonice, eraŭ cunoscute înainte ca arta monumentală să se fi manifestat ca artă independentă.

Este încă de netăgăduit, că popórele antice de la Assyrienĭ şi pînă la Romanĭ, şi maĭ tîrziŭ chiar popórele evuluĭ mediŭ, aŭ urmat în decoraţia păreţilor, maniera îmbrăcăreĭ zidurilor pe baza principiilor de tapisare.

In fine maĭ adaug că, dacă principiele actuale ale architectureĭ, nu se concordă cu origina lor, causa este că: periódele în care architectura a dominat artele industriale, n'aŭ fost favorabile pentru prosperitatea arteĭ monumentale.

G. MANDREA

RAFAEL

După SURMAY

(*Al optulea articol* [1])

Trecênd în tăcere alte cîte-va lucrărĭ ale pictoruluĭ, să venim maĭ curênd la un ordin al luĭ Leon XIII-lea care 'l sili să-şĭ îndrepteze silinţele geniuluĭ sáŭ înntr'o nouĕ direcţie. Cînd papa voia ce-va trebuia să lase tot pentru a'l satisface; dar el hotărîse să aibă cele maĭ frumóse tapiţeriĭ din lume; Rafael să desineze cartónele şi aceste cartóne, trimise la Bruxel, să fie executate de către Flamanḑĭ carĭ treceaŭ pe atuncĭ, şi cu drept, de ceĭ maĭ dibacĭ ţesĕtorĭ. Rafael trebui dar să se pună, fără nicĭ o întîrziere, la lucru ca să execute celebrele composiţiunĭ atît de cunoscute sub numele de *Faptele Apostolilor.*

Rafael pare să fi fost ajutat în acéstă lucrare imensă de către elevul săŭ Francesco Penni, şi cercetările modere aŭ permis de a stabili că tapiţeriile aŭ fost executate nu la Arras, după cum s'a credut îndelung, ci la Bruxel, în atelierele luĭ Petre Van Ælst, tapiţer al archiduceluĭ Filip-cel-Frumos, căruia Leon X-lea îĭ acordă titlul de tapiţer pontifical. Ţesĕtura fu executată în patru anĭ şi, la sfîrşitul anuluĭ 1519, Vaticanul primise deja *Pescuirea miraculósă, Chemarea sfîntuluĭ Petre, Lapidarea sfîntuluĭ Stefan, Convertirea sfîntuluĭ Pavel, Vindecarea Paraliticuluĭ, Elimas lovit de orbire* şi *Sacrificiul luĭ Lystra.* In 1520, cele 10 bucăţĭ eraŭ terminate: iuţeală de execuţiune pe care lucrătoriĭ francezĭ n'aŭ atins'o nicĭ odată. Flamanḑiĭ primiră pentru fie-care bucată suma de 1.500 de ducaţĭ. Acéstă decoraţiune fu întinsă pentru prima óră la Vatican la 26 Decembre 1519. „Capela întrégă, zice un martor ocular, Pâris de Grassis, a fost uimită; după mărturia unanimă, nu există nimic maĭ frumos în univers.“

Aceste tapiţeriĭ avură un şir de necrezut de întîmplărĭ nenorocite. Maĭ întîiŭ, pentru că Leon X-lea lăsă murind tesaurul

RAFAEL

Sf. Ecaterina

Vaticanuluĭ într'o stare fórte rea, ele fură puse emanet. Bandele conetabiluluĭ de Burbon, pe care lăudărosul acela de B. Cellini pretinde că le-a omorît, le jefuiră şi le vîndură. Douĕ

RAFAEL

St. Gheorghe cu spada

din aceste minunĭ, transportate la Constantinopole, nu se reîntórseră la staul de cît în 1554. In 1798, armata franceză le puse tóte în vîndare la mezat; ele fură cumpărate de către un sindicat de speculatorĭ francezĭ pe preţ de 1250 de francĭ.

[1]) Veḑĭ No. 1 şi 2 (Ianuarie-Februarie), din a. c.

Transportate la Genova, secuestrate din ordinul guvernuluĭ francez, ele veniră la Paris, fură depuse la Luvru, unde remaseră pînă în 1808, epocă în care fură înapoiate acelora carĭ le cumpărase la Roma. Atuncĭ nu se ştie cum aceste splendide tenturĭ reluară drumul Vaticanuluĭ, de unde n'aŭ maĭ eşit.

Cartónele luĭ Rafael n'avură maĭ puţine întîmplărĭ. Leon, după lucrarea ţesătureĭ pentru care slujiseră de model, uită să le ceară. Două dispărură cu desăvîrşire, una se duse la Veneţia, Rubens descoperi pe cele-l'alte şapte şi îndemnă pe Carol I să le cumpere. Regele plăti, şi fórte scump, imensele desenurĭ ale luĭ Rafael, şi făcu să se execute noĭ tapiţeriĭ de către manufactura de la Mortlake. După decapitarea regeluĭ, cartónele, puse în vîndare ca restul colecţiunilor sale, fură rescumpărate cu 300 de lire sterlinge de către Cromwell, şi acum sunt cinstea museuluĭ South-Kensington.

Ludovic XIV-lea făcuse să se copieze tapiţeriile în uleiŭ; aceste copiĭ, astădĭ la catedrala din Meaux, serviră de cartóne Gobelinilor, carĭ aŭ repetat opera luĭ Rafael.

Către sfîrşitul vieţeĭ sale el începuse, din ordinul papeĭ, o nouĕ serie de cartóne pentru o altă serie de tapiţeriĭ carĭ există la Vatican: *Scenele copilărieĭ şi morţeĭ luĭ Christos.* La vederea lucrăreĭ grosolane şi a caracteruluĭ greoĭ al acestor tenturĭ, e cu neputinţă de a admite că maestrul să fi făcut schiţele. Asemenea s'a făcut luĭ Rafael onórea tapiţeriilor numite *Amoriĭ jucîndu-se*, din carĭ opt bucăţĭ aparţin principeseĭ Matilda; Vasari le atribue luĭ Ioan de la Udine.

Nemulţămit de a lucra pentru tapiţerĭ, Rafael furniséză modele orfevrilor, de pildă luĭ Cesarino Rosetti, pentru nişte talere în bronz comandate de Agostino Chigi. Aceste din urmă sunt la Oxford şi la Dresda. El făcu acelaş serviciŭ şi luĭ Ioan de la Verona, însărcinat să execute uşile şi lemnăria saleĭ Semnătureĭ, şi împrumută de asemenea talentu'ĭ luĭ Ioan Barile.

Să vedem acum lucrările pe carĭ el le întreprinse pentru bancherul Chigi pe care 'l cunóştem deja. Construcţiunea palatuluĭ săŭ în Trastevere, operă învălmăşită, mare şi rĕŭ făcută, este atribuită de Vasari luĭ Balthazar Peruzzi. Bancherul, fiŭ al Sieneĭ, copiĭ al operilor sale, despre care d. Muntz ne-a dat un portret plin de viaţă, om înzestrat cu un gust fórte sigur, poseda averea cea maĭ însemnată din Roma. El nu putea să lipsească de a se adresa luĭ Rafael ca să'ĭ orneze palatul. Pictorul începu să lucreze pentru el către sfîrşitul anuluĭ 1512 saŭ la începutul anuluĭ 1513, şi prima sa operă fu ***Triumful Galateeĭ.*** Acest fapt şi acéstă dată par a resulta dintr'o scrisóre pe care pictorul o scria în 1514 amiculuĭ săŭ Balthazar Castiglione; el îĭ scrie — şi acésta dovedeşte că Galateea abia se născuse: „Cît despre *Galateea*, m'aş socoti un maestru daca ea ar avea numaĭ pe jumĕtate din meritele pe carĭ Senioria Vóstră i le găseşte. Dar în cuvintele vóstre recunosc afecţiunea ce-mĭ păstraţĭ. Voiŭ adăoga că, pentru a zugrăvi o femee frumósă, ar fi trebuinţă să am maĭ multe, cu condiţiune ca Senioria Vóstră să fie de faţă ca să alégă pe cea maĭ desăvîrşită. Din nenorocire, femeile frumóse şi judecătoriĭ bunĭ sunt rarĭ...“

In anul următor, 1514, anul chiar al fragmentuluĭ scrisoreĭ de maĭ sus, Chigi voi să facă să se decoreze biserica Santa Maria della Pace; el însărcină pe Rafael ca să zugrăvéscă *Sibilele* şi *Profeţiĭ.* Pictorul zugrăvi *Sibilele* şi dete cartónele *Profeţilor* elevuluĭ sĕŭ Viti ca să le execute.

D. Muntz reediteză, în privinţa acestor picturĭ, o anecdotă culésă din *Cinelli*, şi eminentul critic adaogă că ea face onóre atît artistuluĭ cît şi bancheruluĭ; eŭ găsesc că ea face onóre maĭ ales luĭ Michel-Angelo. Iată istorióra:

„Rafael primise un acompt de 500 de ducaţĭ din preţul lucrăriĭ sale. Cum el reclama casieruluĭ luĭ Chigi complimentul sumeĭ la care gîndia că avea dreptul, acesta se miră de cererea sa şi, după propunerea pe care i-o făcu Rafael de a numi un expert, alese pe propriul protivnic al maestruluĭ, pe Michel-Angelo. Sculptorul se duse la Santa Maria della Pace însoţit de casier şi declară că fie-care cap preţuia 100 de ducaţĭ. Chigi, informat de acest fapt, porunci să adaoge 400 de ducaţĭ la ceĭ 500 plătiţĭ deja, şi zise casieruluĭ sĕŭ să'ĭ înmîneze fără întîrziere luĭ Rafael. „Pórtă-te politicos cu dînsul, adaose el, „pentru ca să fie mulţumit, căcĭ dacă ar vrea să mĕ facă să-ĭ „plătesc şi draperiile, am fi probabil ruinaţĭ.“

Să însemnăm că acésta era pentru a doua óră că Michel-Angelo, luat ca arbitru, se pronunţa în favórea luĭ Rafael.

Iuliu I. Roşca.

ICONOLOGIA CREŞTINA, ORIENTALĂ ŞI OCCIDENTALA[1])

(Urmare [2])

II.

DUMNEZEU FIUL

Isus Christos este cea maĭ sublimă apariţiune de pe pămînt. El este a doua persónă din Dumnezeŭ de o fiinţă cu Tatăl. Se chiamă Isus, pentru că el avea să mîntuiască pe poporul sĕŭ de păcate (Mateiŭ I, 21); ér Christos pentru că pe greceşte însemnéză *„uns“* şi corespunde cu cuvîntul vechiŭ evreesc *„Messias.“*

Mîntuitorul nostru întrunesce în sine treĭ demnităţĭ: a unuĭ archiereŭ, care singur s'a dat luĭ Dumnezeŭ ca jertfă nemaculată, a unuĭ rege regent şi învĕţător în împărăţia Domnuluĭ, (Luca I, 32; — Mateiŭ II, 2; — Ión XIX, 19); şi în fine a unuĭ profet care profetesce viitorul [3]).

Acest personagiŭ, pe care o jumĕtate de lume 'l admiră şi se încércă a'ĭ imita învĕţăturile luĭ sublime, jócă rolul cel maĭ însemnat în picturile creştine. Viaţa, faptele, minunile şi învĕţăturile luĭ dumnezeeştĭ aŭ entusiasmat sufletele pictorilor genialĭ, producînd acea plenitudine de figurĭ, carĭ nu aŭ sémăn în lumea întrégă.

Dumnedeŭ Fiul nu este ca Dumnedeŭ Tatăl un personagiŭ format după fantasiile unor profeţĭ estasiaţĭ, ci este un personagiŭ istoric, care a luat formă omenéscă, a trăit pe pămînt şi s'a arĕtat ómenilor învĕţînd şi respîndind cuvîntul luĭ Dumnezeŭ. Din astă causă apariţiunea luĭ în pictură este fórte désă, pentru că pictoriĭ nu s'aŭ temut din capul loculuĭ a'l descrie figurativ. Dar fiind că pictura era un produs al cultureĭ păgîne, a trebuit să trécă mult timp, pînă ce a luat o înfăţişare creştină. Intocmaĭ precum Greciĭ şi Romaniĭ în arta lor primitivă 'şĭ iaŭ refugiul la simbolisărĭ, ast-fel şi creştiniĭ vechĭ încep descrierile lor cu semne, carĭ sunt primiĭ augurĭ aĭ arteĭ vechĭ creştine. Aceste simbolisărĭ se introduc maĭ întîiŭ numaĭ în serviciul vieţeĭ omeneştĭ private,

[1]) Prelegerĭ ţinute la scóla de Belle-Arte din Iaşĭ.

[2]) A se vedea Analele din anul 1892.

[3]) *Gass*: Symbolik der griechischen Kirche, Berlin 1872, pag. 172.

în locuințe, pe păreți, pe diferite obiecte, vase, inele, etc. Cu încetul și pe nesimțite să strecóră și în catacombe. Dar în cele dintîiŭ treĭ secole nu se introduc în biserică. Chiar la începutul secoluluĭ al IV-lea (305), sinodul provincial din Elvira (Jlliberis) se pronunță contra introduceriĭ icónelor în biserici [1]. Dar în acest secol, cu recunóșterea religiuneĭ creștine ca religiune de Stat, picturile sunt admise în biserică, și cu ele icóna Mîntuitoruluĭ. Din aceste vedem că tipul luĭ Christos dintru început nu s'a desvoltat în arta chreștină, ci în cea păgînă, de óre-ce pe lîngă simbólele luĭ Christos a existat și tipul luĭ omenesc. Acest tip făcut maĭ întîiŭ pentru păgînĭ, abstrăgînd casurile cînd este descris ca june fără barbă, nu se deosibește de tot esențial de cel ce se află în cele maĭ vechĭ mosaicurĭ și picturĭ muralĭ creștine. El stă în armonie și cu legendele și scrierile apocrife, carĭ se refer la persóna și fisionomia Mîntuitoruluĭ nostru în vîrstă de 30 pînă la 33 de anĭ. In tóte aceste noĭ aflăm ceva caracteristic și comun, care contribue la recunóșterea asemănătățiĭ. De aceea după cum ne vom convinge, aci avem de-a face cu un tip statorit; căcĭ orĭcine ar vedea un cap al luĭ Christos, nicĭ cînd nu s'ar greși în recunóșterea luĭ. Natural că detailurile pot fi fórte variate, fără ca prin ele să se pérdă caracteristica luĭ Christos.

Tipul Mîntuitoruluĭ nu s'a perdut, căcĭ de și arta portretăreĭ era necunoscută poporuluĭ evreesc, cu tóte aceste alțiĭ aŭ fost cari s'aŭ interesat a posede portretul luĭ Isus. Aceștia aŭ fost de duoĕ categoriĭ: saŭ amatorĭ de a aduna portretele ómenilor marĭ, saŭ creștiniĭ noĭ romanĭ carĭ maĭ nainte aparțineŭ legeĭ păgîne.

Dar maĭ nainte de a ne ocupa cu aparițiunea luĭ Christos în pictură, să vedem care sunt simbólele luĭ.

A. Simbólele luĭ Dumnedeŭ Fiul

a. *Crucea și Crucifixul*

Crucea. — Fără îndoială crucea este un element fórte important în arta creștină. Ea este strîns legată de intemeiătorul religiuneĭ creștine, care pentru mîntuirea genuluĭ omenesc a suferit moartea eĭ. Din acéstă causă crucea s'a considerat de pe timpurile apostolice ca simbolul luĭ Isus Christos și prin dînsul al mîntuireĭ de păcatul strămoșesc.

Restignirea pe cruce era pedépsa cea maĭ urgisită în lumea antică. De aceea primiĭ creștinĭ aŭ trebuit să indure cele maĭ marĭ batjocure din partea contrarilor lor, carĭ le imputaŭ că eĭ adorédă pe un Dumnedeŭ ce s'a născut în iesle între un boŭ și asin și în fine a fost restignit pe cruce. Acestor batjocure aŭ respuns cu demnitate învĕțațiĭ bisericeĭ creștine. Eĭ aŭ contribuit maĭ mult ca crucea să capete cea maĭ mare însemnătate în ochiĭ credincioșilor lor.

Dacă ne întrebăm ca ce formă avuse crucea la pórele antice, pe care-'șĭ da ultima suflare condamnațiĭ celeĭ maĭ jóse păturĭ a societățeĭ omenești — dăm de o greutate fórte mare ce cu greŭ o putem resolva. Maĭ întîiŭ scriitoriĭ anticĭ nu fac o descriere precisă a lemnuluĭ pe care se restignea condamnatul, ér monumentele de artă antică pînă acum cunoscute în plastică și pictură, de și sunt bogate chiar în scene frivole, cu tóte acestea, nu ne ofer nicĭ un exemplu ce ar conținea o scenă de restignire.

Să analisăm însă pe scurt datele ce le posedăm, pentru ca să putem justifica forma cruceĭ care este simbolul luĭ Isus Christos.

De la Lucian sofistul, care a trăit pe la mijlocul secoluluĭ al II-lea d. Chr., a remas un mic tractat întitulat procesul literilor. Aci aflăm cum litera sigma reproșéză litereĭ tau între altele, că figura eĭ a dat însă tiranilor să inventeze crucea pe carea restignesc pe ómenĭ. Decĭ de aci putem conchide, că pe timpul acela crucea era în forma litereĭ tau. Dar Lucian nu descrie maĭ detailat despre care formă a luĭ tau era vorba, de óre-ce Greciĭ și Fenicieniĭ, afară de forma cea obicinuită maĭ avea și o formă vechiă, care sémănă cu crucea numită latină.

Dintre scriitoriĭ bisericeștĭ tot din secolul al II-lea d. Chr. Justin Martirul († 168) și Jrineu († 202) descriu crucea destul de lămurit. La Justin în dialogul sĕŭ cu Trifon aflăm următórea descriere [1]. Este un singur lemn drept de la care partea de sus se ridică în formă de corn, fiind că maĭ fusese lipită altă bucată de lemn, astfel în cît și de o parte și de alta extremitățile (aceste din urmă bucățĭ de lemn) aŭ trebuit să apară ca niște córne lipite de singurul corn (care astădĭ maĭ există). Iar lemnul acela care se înfige la mijlocul cruceĭ, pentru ca să se sprijinéscă pe dînsul ceĭ crucificațĭ, se ridică și el (din corpul celalalt al cruceĭ) ca un corn, și are și forma de corn fixat (la cruce) și conformat ca și celelalte córne ale cruceĭ.

Maĭ scurt este Jrineu [2]) el dice;

Iar forma cruceĭ are cincĭ capete și extremitățĭ, două în direcțiunea lungimeĭ, și duoĕ în direcțiunea lățimeĭ și unul la mijloc, pe care se sprijină acel care este pironit cu cuie.

Din aceste descrierĭ constatăm, că crucea era compusă din două bîrne de lemn, una se fixa în pămînt (crux în sensul strict al cuvîntuluĭ) ér alta (patibulum) care se fixa orisontal pe bîrna primă. Condamnatul cînd era executat, trebuia singur să-șĭ ducă crucea întrégă,

[1]) Canon 36. Placuit picturas in ecclesiis non esse debere, ne quod colitur et adoratur in parietibus depingatur.

[1]) Rectum enim unum lignum est, a quo summa pars in cornu attolitur, cum addaptatum fuerit aliud lignum, ut utrimque extrema veluti cornua uni adjuncta cornu apparuerint. Et illud quod in medio figitur, ut ei insideant, qui crucifiguntur, ipsum etiam veluti quoddam cornu eminet, et cornu speciem exhibet cum aliis cornibus conformatum et fixum. Galandi, bibliotheca veterum patrum tom. I. S. Justini Martyris dialogus cum Triphone Judaeo c. 94. pag. 548 Venetiis 1765.

[2]) . . . . . Et ipse habitus crucis fines et summitates habet quinquei duos in longitudine, et duos in latitudine et unum iu medio, in quo requiescit qui clavis affigitur. S. Jrinaei liber II contra haereses c. 24 § 4,— Venetiis 1734. pars prima pag. 151—152.

saŭ numaĭ patibulul ce avea să se fixeze orizontal pe un stîlp deja înțepenit, saŭ pe trunchiul unuĭ arbore fără crăngĭ

Crucea era uneorĭ înaltă în cît condamnatul trebuia să se sue pe dînsa cu ajutorul uneĭ scărĭ, ér cînd nu voia îl rădicaŭ alțiĭ. apoĭ îl legaŭ pe cruce și în fine îl pironeaŭ. Alte orĭ era atît de jósă în cît după cum spune Apulejus în scrierea luĭ „de asino aureo“ fiarele sĕlbatice puteaŭ să sfișie cadavrul condamnatuluĭ [1]).

Acum după ce avem cunoștință despre construirea cruceĭ. ne putem întreba cum a fost crucea pe care s'a rĕstignit Mîntuitorul nostru? Cum că crucea pe care s'a rĕstignit Christos a trebuit să fie înaltă, se vede din faptul că strigînd Jsus „eloi, eloi, lama savahtani?“ unul a alergat, a umplut un burete cu oțet și punîndu-l în o trestie i-a dat ca să bea (Marc XV, 36.—Ión XIX, 30). El nu a putut ajunge cu mîna la capul rĕstignituluĭ, prin urmare crucea a fost înaltă. Crucea nu a putut avea forma luĭ T, de oare-ce în casul acela nu se putea așeza d'asupra capuluĭ tabla pe care Pilat scrisese următórele cuvinte: „Jsus Nazarinénul Regele Judeilor.“ Decĭ crucea luĭ Jsus a trebuit să aibă forma care ne este atît de cunoscută, adică din bîrna verticală întrecea o bucată maĭ mică peste bîrna orisontală—crux immisa.—Acéstă formă corespunde cu descrierile luĭ Justin Martirul și a luĭ Jrineu, îndreptățindu-ne a presupune că și Lucian în satira luĭ a vorbit despre forma cea vechiă a litereĭ tau și nu despre cea obicĭnuită.

In contra acestor argumentărĭ se rădică unele monumente din catacombe, carĭ conțin acest simbol în forma luĭ T — crux commissa. — Dar acestea nu pot schimba conclusiunea trasă, de óre-ce monumentele scrise a luĭ Justin Martirul și Jrineu, dacă nu sunt anterióre sunt de sigur contimporane cu picturile muralĭ din unele catacombe, și să nu uităm că aceste picturĭ muralĭ să află în catacombele Italieĭ. adică fórte departe de locul unde s'a întîmplat restignirea, pe cînd Justin și Jrineu aŭ fost cu mult maĭ aprópe.

Cele duoĕ forme ale cruceĭ carĭ ne sunt pînă aci cunoscute, s'aŭ întrebuințat în monumentele vechĭ creștine ca simbóle ale luĭ Christos. Intrebuințarea acésta a fost cu atît maĭ obicĭnuită, cu cît figurațiunea omenéscă a Mîntuitoruluĭ nu era acceptată de toțĭ credincioșiĭ creștinĭ.

Fiind că crucea este simbolul învingeriĭ luĭ Christos de aceea i se atribue o putere miraculósă cu ajutorul căruia póte alunga tot ce este contra luĭ Dumnezeŭ și tot ce este demonic. Chiar satana aducîndu-șĭ aminte de semnul și efectul jertfeĭ luĭ Christos fuge la vederea eĭ [2]).

Recunoscîndu-se religiunea creștină ca religiune de Stat, crucea s'a reprodus cu o repegiune mare în tóte locurile publice și private. După cum ne spune Eusebiu [3]) ea era pe timpul luĭ Constantin în piețele publice ale orașelor imperiuluĭ, ba chiar împĕratul a lăsat în palatul sĕŭ să'ĭ facă crucea din aur și din pietre scumpe [1]). Pe la sfîrșitul seculuIuĭ al VI-lea Ioan gură de aur ḑice că acest simbol să vede pretutindenea, în case, pe piețe, în pustie, pe drumurĭ, pe délurĭ și munțĭ etc., Din acésta ne convingem, că crucea era respîndită pe la sfîrșitul seculuĭ al IV-lea.

Să ne ocupăm de cele maĭ însemnate monumente vechĭ picturalĭ în care aflăm acest simbol. In cubiculul SînteĭCeciliĭ probabil din secolul al IV-lea se află o cruce depinsă între duoĭ mieĭ. Forma eĭ este latină. (Garr. tav. 10). Dar tot în acest cubicul pe un pĕrete aflăm crucea în forma luĭ T. Să vede lămurit că aci simbolul luĭ Christos are un caracter cu totul decorativ. In cimitirul numit Trasone se află ca decorațiune acest semn pe bolta uneĭ nișĭ. (Garr. tav. 69). In cimitirul Sînților Marcelin și Petru vedem treĭ crucĭ pe vestmîntul unuĭ săpător de grópe, una pe umĕrul drept, ér cele-alte duoĕ d'asupra genunchilor. Forma acestor crucĭ este cu totul deosebită de cele duoĕ forme despre carĭ am vorbit pînă acum. Ea este cunoscută sub numele de cruce gamată saŭ cruce de Gaza pentru că se află maĭ mult pe monede din orașul Gaza din Siria. Forma cruceĭ este equilaterală dar fie-care capĕt este îndoit și anume cel de d'asupra în drépta, cel de desubt în stînga, iar cel orisontal din stînga e rădicat în sus, iar cel orisontal din drépta e plecat în jos.

In cimitirul Sîntuluĭ Januariŭ din Neapole crucea gamată se află și pe vestmîntul păstoruluĭ celuĭ bun. (Garr. tav. 91.)

Une-orĭ crucea se pune pe fruntea credinciosuluĭ, maĭ cu sémă cînd dînsul s'a distins în viața sa prin credință neclătită. Așa se află un cap depins pe o sticlă represintînd probabil pe papa Liberiu (352—359). el are pe frunte o cruce equilaterală. (Garr. tav. 188). In Sînta Marie în Cosmedin din Ravenna, edificată de Teodoric pentru Ariani, să află tronul luĭ Dumneḑeŭ în mosaic, pe el este o perină, iar peste dînsa atîrnă o cruce împodobită cu geme (Garr. tav. 241).

De la mijlocul secoluluĭ al V-lea observăm că crucea să folosește ca motiv principal decorativ în mijlocul cupolelor saŭ al bolților, precum aflăm la mausoleul GalleĭPlacidieĭ († 449) din Ravenna, care este făcută în mosaic (Garr. tav. 229). Apoĭ la nișa basiliceĭ Apollinare în Classe din Ravenna Garr. tav. 265) etc. etc.

Maĭ sunt încă multe monumente conservate, în care se află acest simbol nu numaĭ singur, ci lîngă alt simbol saŭ personagiŭ. In biserica Sînta Maria Maggiore din Roma se află în mosaic pe tronul luĭ Dumnezeŭ o cruce și o corónă (Garr. tav. 211). In casul acesta crucea și coróna sunt insignele luĭ Dumneḑeŭ Fiul, căruia Dumneḑeŭ Tatăl i-a dat tótă puterea în cer și pe pămînt. In capela S. Pier Crisologo din Ravenna refăcută între

[1]) Stockbauer I. Dr. Kunstgeschichte des Kreuzes Schaffhausen 1870 pag. 39.
[2]) Gass. Christl. Symbolik pag. 184.
[3]) Eusebiu vita Constantini I cap. 3.

[1]) Eusebiu vita Constantini III c. 49.

anii 439—449 este un mosaic foarte probabil din acele timpuri. El represintă pe Christos ca june cu nimb cruciger, purtînd crucea sa pe spate. (Garr. tav. 222). In mousoleul Gallei Placidiei pe un părete aflăm un mosaic representind pe Christos tot în tip ideal, ţinînd crucea cu mîna stîngă. (Gar tav. 233) In un mosaic din biserica S. Teodoro din Roma, probabil din prima jumĕtate a secolului al VI-lea, aflăm pe Christos cu barbă, şedînd pe globul lumeĭ şi ţinînd în stînga crucea, iar cu drépta bine-cuvîntînd. (Garr. tav. 252).

Cu cît figuraţiunea omenéscă a luĭ Dumneḑeŭ Fiul a fost maĭ des reprodusă în picturile creştine, cu atît maĭ rar se folosesc pictoriĭ de simbolisărĭ în compositiunile lor. Cu crucea însă se face excepţiune. Ea a rĕmas cel maĭ respîndit simbol în picturile streine din tóte timpurile. Şi după cum ştim se aşeza şi se aşédă în pieţele oraşelor, pe drumurĭ, pe case şi în case, cu ea se decora şi se decoréză armele, vasele, uneltele casnice, obiectele de lux, cu un cuvînt acest simbol era şi este în tot locul. In timpurile vechĭ se făcea chiar şi pe pămînt. Acéstă întrebuinţare prea estinsă a dat prilej, ca părinţiĭ bisericeĭ să se ocupe de ea în mod serios, ceea ce s'a şi întîmplat în sinodul al VI-lea ecumenic (692). Canonul 73 ne învaţă cum să cinstim crucea. Din acest canon vedem cît de mult era respîndit acest simbol, cum se adora, dar tot de o dată şi ce abus se făcea cu dînsul, căcĭ iată între altele ce se ḑice: „ . . . poruncim, ca închipuirile cruceĭ celeĭ ce se fac de către uniĭ pe faţa pămîntuluĭ, să înceteze în tot chipul, ca nu cum-va prin călcarea celor ce umblă, semnul biruinţeĭ nóstre să se dehonesteze; decĭ poruncim ca de acum înainte, ceĭ ce fac chipul cruceĭ pe faţa pămîntuluĭ să se segregeze. [1])

La sfîrşitul secoluluĭ al VII-lea arta creştină sufere fórte mult, şi anume în Orient din causa resboiuluĭ contra icónelor, iar în Occident din causa barbarisăreĭ formelor omeneştĭ. Dar în nicĭ o parte nu se desconsideră acest simbol, atît pentru însemnătatea, cît şi pentru simplicitatea luĭ. Din contra apariţiunea cruceĭ ni se oferă în diferite forme.

Pînă aci cunóştem numaĭ treĭ forme ale cruceĭ, una în care brna orisontală e fixată pe cea verticală (crux immissa) a doua în forma litereĭ T, (crux commissa) şi în fine a treia cunoscută sub numele de cruce gamată.

Din forma primă cu timpul s'aŭ derivat alte forme. Cînd braţele sunt equilateralĭ ea pórtă numele de cruce bizantină saŭ grecéscă. Ea se numeşte ast-fel fiind că maĭ des s'a întrebuinţat de bizantinĭ şi e probabil că maĭ întîiŭ acéstă formă s'a ivit în Orient. Cu siguranţă însă nu se póte afirma. Dar prin secolul al VI-lea era respîndită, chiar locaşurile dumnezeeştĭ se abat de la formele tradiţionalĭ ale basiliceĭ vechĭ creştine şi iau un plan nuoŭ în forma cruceĭ greceştĭ saŭ bizantine, precum a fost monumentala biserică a Sînteĭ Sofiĭ făcută sub domnia luĭ Justinian.

[1]) Şaguna, Enchiridion adică carte manuală de canóne. Sibiĭ 1871.

In codicile siriac (finit la 586) din biblioteca laurenţiană din Florenţa, aflăm o miniatură representînd un baldachin deasupra căruia este o cruce equilaterală (Garr tav. 129.) Cu deosebĭ din secolul acesta, al VI-lea, crucea equilaterală este maĭ respîndită în biserica orientală, spre deosebire de altă formă ce pórtă numele de cruce latină, care este maĭ tîrḑiŭ a tutulor catolicilor, saŭ a bisericeĭ occidentalĭ. Crucea latină să caracteriséză prin aceea că bîrna verticală este cu mult maĭ lungă de cît cea orisontală. Anume: braţul de desubt al trunchiuluĭ de la cruce este maĭ lung de cît cele-alte treĭ braţe. Şi întocmaĭ precum în Orient prevaléză în architectură forma cruceĭ greceştĭ, ast-fel şi în Occident, catedralele şi bisericele încă din timpurile cele maĭ vechĭ conservă maĭ tot-d'a-una planul lor în forma cruceĭ latine.

Crucea latină întórsă, cu partea de sus în jos, pórtă numele de crucea Sîntuluĭ Petru, de óre-ce dupe tradiţiune Sîntul Petru a pretins să'l restignéscă cu capul în jos şi cu piciórele în sus. Maĭ este încă o formă principală a cruceĭ, ea constă din patru braţe egalĭ de lungĭ, avînd apariţiunea numĕruluĭ ḑece roman saŭ a litereĭ X. Ea se numeşte crucea Sîntuluĭ Andreĭ, de óre-ce se ḑice că acest apostol a fost restignit pe o cruce în forma amintită.

Nu trebue să uităm de doue forme ale cruceĭ pe carĭ le pórtă capiĭ celor doue bisericĭ marĭ a Orientuluĭ şi Occidentuluĭ, adică de crucea patriarchală şi papală. Linia perpendiculară a cruceĭ patriarchale să străţae la intervale potrivite de duoe liniĭ orisontale, ast-fel că cea maĭ deasupra este maĭ scurtă de cît cea de desubt. Crucea papală însă are treĭ liniĭ orisontale, dintre carĭ cea maĭ de asupra este maĭ scurtă, iar cea din jos maĭ lungă.

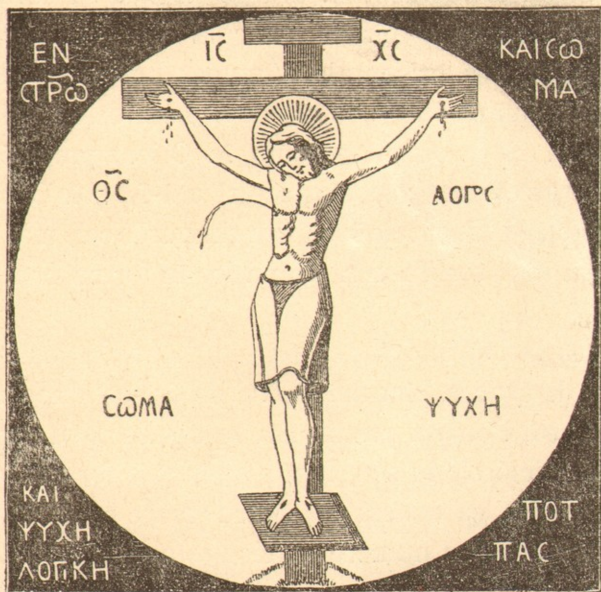
Aceste sunt cele maĭ usitate forme ale cruceĭ. După expediţiunile cruciate acest simbol s'a schimbat în o mulţime de variante, carĭ pe noĭ nu ne intereséză, de óre ce cad maĭ mult în domeniul heraldiceĭ.

Crucifixul. Nicĭ o scenă din suferinţele Mîntuitoruluĭ nu a fost maĭ des reprodusă în picturile creştine ca rĕstignirea luĭ pe cruce, şi acésta de şi nu chiar în timpurile prime, dar tot destul de timpuriŭ. Causa nu este greu de explicat. La popórele vechĭ rĕstignirea se aplica numaĭ la condamnaţiĭ ceĭ maĭ de rînd; la sclavĭ şi la ómenii din pătura cea maĭ jósă. Decĭ creştiniĭ ceĭ vechĭ carĭ eraŭ înconjuraţĭ de evreĭ şi păgînĭ, în ochiĭ cărora numaĭ semnul cruceĭ le era cît se póte de despreţuit s'aŭ ferit de a descrie pe fiul luĭ Dumneḑeŭ în starea cea maĭ umilită. La acésta a maĭ contribuit şi disputele dogmatice, carĭ aŭ degenerat în eresurĭ asupra natureĭ luĭ Isus Christos.

In aceste frămîntărĭ naturalmente nu a putut apărea publice o icónă, care să represinte pe Mîntuitorul crucificat, căcĭ pictoriĭ trebuiaŭ să lucreze în consonanţă cu stabilirea dogmelor creştine. Invĕţatul călugăr Anastasiu Sinaita, cam pe la anul 600, a cutezat să facă pe Chris-

tos crucificat. Fig. 1 și numaĭ în urma succeselor acestuĭ călugăr pictoriĭ aŭ cutezat fără frică se descrie rĕstignirea luĭ Christos, ast-fel că de atuncĭ în cóce ea este unul din cele maĭ căutate motive.

Inainte de a ne ocupa de figura de pe cruce să vorbim maĭ întîiŭ despre crucea propriŭ ḑisă a Mîntuitoruluĭ nostru. Jacob de Voragine († 1298) în legenda

aurea în un loc ne împărtășește origina cruceĭ luĭ Isus Christos. [1]) Anume, pe cînd protopărintele genuluĭ omenesc era să móră, evlaviosul sĕŭ fiŭ Seth s'a dus la porțile paradisuluĭ ca să aducă un fruct din pomul vieții, prin a căruĭ gustare s'ar împedeca mórtea. Cînd însă Seth s'a reîntors cu acel fruct, tatăl sĕŭ murise deja. Decĭ el cu frațiĭ sĕĭ 'l înmormîntéză. Și cu acea ocasiune Seth ia un sîmbure din fructul arboreluĭ vieții și'l pune în mormîntul luĭ Adam. Sîmburele încolțește și se face un arbore puternic și mare de o mărime și tărie miraculósă. Acest arbore s'a tăiat pe cînd Solomon își edifică palatul sĕŭ, ca din trunchiul sĕŭ să se facă un op de artă. Insă prelucrîndu'l era cînd prea scurt cînd prea lung. In sfîrșit l'aŭ pus de-o parte, servind ca punte peste pĕrîul Chidron. Aci a stat el nebăgat de nimenea în sémă și numaĭ regina din Saba a recunoscut misterul arboreluĭ. . . . Cînd evreiĭ aŭ rĕstignit pe Domnul, aŭ luat acest trunchiŭ vechiŭ și aŭ făcut din el crucea pe care Christos s'a rĕstignit și a murit.

Cu siguranță nu să știe din ce lemn a fost crucea Mîntuitoruluĭ, căcĭ numaĭ la sfîrșitul seculuĭ al IV-lea a început a se scrie despre dînsa, aprópe în acel timp, cînd se amintește pentru prima óră despre icóna miraculósă trimisă de Isus regeluĭ Abgar

Impĕrătésa Elena, mama împĕratuluĭ Constantin, aflase crucea luĭ Christos dimpreună cu cele duoĕ ale tîlharilor restigniți. Acésta o afirmă patru părinți aĭ bisericeĭ[2]) adică: Socrate în hist. eccl. lib. I c. 13 ; — Theodoret în hist. eccl. I, 18; – Sozomenos în hist. eccl. II, 1;—și Rufinus în hist. eccl. I, 7. etc. etc.

[1]) Stoikbauer. Kunstgesch. des Kreuzes pag. 141. sqq.
[2]) Stoikbauer: Kunstgesch. des Kreuzes pag. 66—67.

Dar aceste afirmațiunĭ ale scriitorilor amintiți sunt făcute dupe auzite, căcĭ eĭ nu aŭ fost martorĭ ocularĭ la desgroparea cruceĭ, ba uniĭ nicĭ nu aŭ fost născuți pe cînd Elena a făcut pelerinagiul la locul sînt

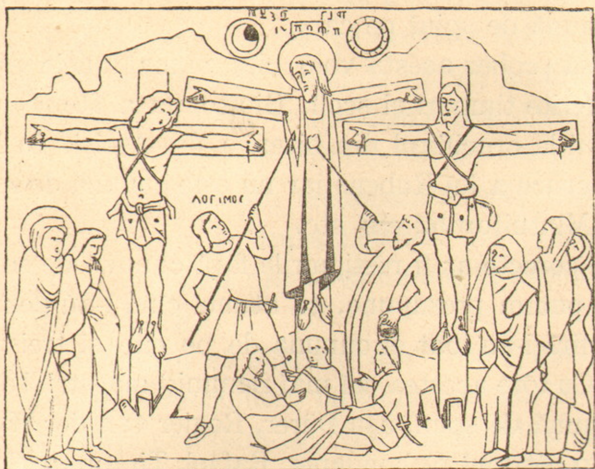
Eusebiŭ care a fost contimporan cu împĕrătésa Elena nu a scris nimic despre vre-o aflare a cruceĭ Mîntuitoruluĭ, căcĭ dacă s'ar fi desgropat vre-un tesaur atît de mare pentru creștinĭ, de sigur dînsu ar fi amintit ceva în scrierile luĭ. El ne spune în viața luĭ Constantin cartea III-a c. 42, cum că Elena a făcut un pelerinagiŭ la locul sînt, dar absolut nimic nu adaogă despre vre-o desgropare a cruceĭ. Acest fapt ne oferă cel maĭ puternic motiv ca să recunóștem caracterul legendar al notițeĭ ce ne-au lăsat-o aceĭ patru părinți aĭ bisericeĭ.

Dar să admitem, că dupe treĭ sute de anĭ s'a desgropat din pămînt crucea pe care a fost rĕstignit Isus Christos, cu tóte acestea lemnele nu s'aŭ conservat, căcĭ o bucată a dat-o Elena pentru biserica Sîntuluĭ Mormînt din Jerusalim, alta pentru biserica Sînteĭ Crucĭ din Constantinopole și restul l'a dat fiuluĭ eĭ Constantin. Apoĭ s'a împărțit în bucăți din ce în ce maĭ micĭ, chiar în așchiĭ, pe carĭ credincioșiĭ le conservaŭ cu multă sînțenie. Ele aŭ devenit atît de micĭ în cît nu se maĭ cunóște la ce specie de lemn aparțin. Dar nicĭ scriitoriĭ citațĭ nu spun din ce fel de lemn a fost făcută crucea. Maĭ tîrḑiŭ Sîntul Ión Gură de aur ḑice că a fost din cipres, molid și cedru.

Cum a trebuit să fie forma cruceĭ pe care s'a rĕstignit Christos, am arĕtat la simbolul luĭ, la cruce. Noĭ știm că Judeiĭ pe timpul luĭ Jsus aŭ fost supușĭ romanĭ, decĭ la restignirea luĭ s'aŭ observat obiceiurĭ romane și evreeștĭ. Se scie că crima celuĭ condamnat la acéstă mórte se făcea cunoscut mulțimeĭ în douĕ felurĭ : saŭ un erold care însoțea cortegiul spunea mulțimeĭ cu voce sonoră nelegiuirile pentru carĭ a fost condamnat, saŭ se lega de grumaziĭ nefericituluĭ o tablă pe care era scrisă vina luĭ. Acéstă tablă (album, titulus) după Matheiŭ XXVII, 37, s'a pus pe cruce d'asupra capuluĭ luĭ Christos. Pe ea a scris Pilat vina luĭ, silit maĭ cu sémă de acusa evreilor că el s'a numit regele lor, și că s'a revoltat contra împĕratuluĭ. (Ioan XIX 12.) De aceea Pilat a și scris „Isus Nazarinénul Regele Iudeilor“ adică vina luĭ. (Ioan XIX, 19.) După Luca XXIII, v. 38 și Ioan XIX v. 20, aceste cuvinte aŭ fost scrise în treĭ limbĭ : grecește, latinește și evreește.

Precum am zis, Anastasiu Sinaita a fost cel dintîiŭ care a expus publice pe Christos crucificat, făcut de dînsul. Ba încă maĭ mult, el a legat cu jurămînt pe toțĭ copiștiĭ, carĭ aŭ copiat scrierea luĭ, ca să reproducă și rĕstignirea luĭ Christos. Noĭ însă nu putem susținea cum că înainte de Anastasiu Sinaita nimene nu a descris pe Isus rĕstignit, de óre-ce ne-ar contraḑice unul dintre puținele monumente de artă conservat în miniatură. Acesta este anterior lucrăreĭ luĭ Sinaita cu vre-o duoĕ deceniĭ. Origina luĭ de asemenea este orientală. El se află în co-

dicile numit siriac a bibliotecei laurenţiane din Florenţa. Fig. 2. Acest codice după cum spune Garrucci nu este original, ci o culegere din alţi codicĭ anteriorĭ. Caligraful luĭ a fost Rabula, un siriac, care a terminat lucrarea

la anul 586. Aşa dar dintre tóte monumentele de artă cunoscute pînă acum, acesta represintă cea maĭ veche rĕstignire a luĭ Christos. Dacă însă luăm în consideraţiune că acest codice s'a făcut după alţĭ codicĭ anteriorĭ ilustraţĭ, trebue să admitem că încă înainte de secolul al VI-lea motivul crucificăreĭ era cunoscut în picturile creştine, şi încă îndată după timpurile apostolice. Acéstă afirmare cutezătóre o putem susţinea, basaţĭ pe cuvintele luĭ Tertullian în apolog. cap 16 care ḍice că crucea fără alt semn, fără cap saŭ icónă este un semn expresiv al Mîntuitoruluĭ. Din aceste cuvite fórte lămurite se vede, că şi pe timpul luĭ Tertullian existaŭ crucĭ depinse cu capul saŭ icóna Mîntuitoruluĭ.

Prin acésta am voit a constata, că motivul rĕstigniriĭ luĭ Christos a existat fórte de timpuriŭ, cu cîte-va sute de anĭ înainte de Anastasiu Sinaita, sigur însă nu la creştiniĭ făcuţĭ din evreĭ, ci la ceĭ făcuţĭ din păgînĭ.

Dar fiind că nu posedăm o altă pictură maĭ vechiă de cît acéstă miniatură, suntem siliţĭ a face unele observărĭ generalĭ. Crucea din acest codice este înaltă, ast-fel că rĕstignitul să rădică peste tóte figurile din jurul luĭ. De-asupra capuluĭ se află tabla cu vina scrisă, ér piciórele se sprijinesc pe o bucată de scîndură. Fie-care picior este pironit cu cîte un cuiŭ. Maĭ caracteristic este apariţiunea Mîntuitoruluĭ pe cruce. El este îmbrăcat cu un vestmînt fără mînecĭ, lung aprópe pînă la glesne, (κολόβιον, colobium, subucula). In jurul capuluĭ se află un nimb auriŭ cu o dungă azurie. Comparînd acéstă miniatură cu icóna luĭ Anastasiu Sinaita recunóştem că între ele există o mare deosebire. Figura luĭ Christos din lucrarea luĭ Sinaita este nudă, numaĭ cópsele sunt înfăşurate cu un vestmînt ce atîrnă aprópe pînă la genunchĭ. Capul este înclinat spre pept în partea dréptă. Se vede cum sîngele picură din mînĭ, asemenea cum sîngele şi apa a improşcat din pept.

Cununa de spinĭ lipseşte de pe capul Mîntuitoruluĭ, dar în jurul luĭ se află un nimb circular, se înţelege că fără prescurtare perspectivică. Şi la crucifixul luĭ Sinaita piciórele de asemenea nu sunt peste o l'altă ci sunt fixate cu duoĕ piróne. Scîndura de sub picióre este destul de lată.

Cam de la sfîrşitul secoluluĭ al VII-lea acest crucifix al luĭ Sinaita a fost fórte des reprodus şi considerat ca prototipul restigniriĭ luĭ Christos. Cu deosebĭ în arta bisericeĭ rĕsăritene a servit ca un canon la rĕstignirĭ, făcîndu-se în decursul timpuluĭ numaĭ puţine modificaţiunĭ.

Ce să ţine de trăsurile feţeĭ acestor douĕ crucifixe, mărturisim că la cel din codicile siriac sunt urîte în sensul strict al cuvîntuluĭ. Caligraful care a făcut şi pe pictorul a fost mediocru. Aci nu póte fi vorba cum că Isus a fost făcut urît cu intenţiune, de óre-ce un artist capabil póte reproduce o fisionomie urîtă fără ca valórea luĭ artistică să i se tragă la îndoială. Din lungimea pĕruluĭ care atîrnă pe spate recunóştem că pictorul a ştiut că Isus Christos a fost nazareŭ. Mustăţile luĭ subţirĭ caracteriséză tipul semitic. Barba este lungăréţă. Alt-ceva caracteristic din faţa luĭ nu maĭ putem distinge, de óre-ce lucrarea este prea mică. Din contră la Sinaita trăsurile feţeĭ Mîntuitoruluĭ sunt cu mult maĭ nobile, inclinaţiunea capuluĭ este maĭ naturală. Aci putem afirma cum că tipul istoric al luĭ Christos este bine conservat, şi după cum ne vom convinge el sémĕnă bine cu tipul luĭ Isus din alte monumente de artă maĭ vechĭ.

Noĭ nu suntem în clar dacă piciorele luĭ Christos aŭ fost pitonite saŭ nu, de óre-ce în nicĭ un loc în testamentul nuoŭ nu se aminteşte de ranele de la picióre.

Dintre evanghelıştĭ numaĭ Ioan vorbeşte de ranele causate prin piróne şi suliţă. La dînsul aflăm în cap XX v. 27, cum că Isus a ḍis luĭ Toma „adă-ţĭ în cóce degetul tĕŭ şi veḍĭ mînile mele, şi adă mîna ta şi o pune în cósta mea şi nu fiĭ necredincios ci credincios.“ De aci se vede lămurit, că Isus nu a învitat pe Toma ca să se uite să-ĭ pipăiască ranele de la picióre, ci numaĭ cele de la mînĭ şi rana de la cóstă, prin urmare am putea presupune că piciórele luĭ la rĕstignire nu aŭ fost pironite, ci probabil numaĭ legate. Nicĭ un citat de pe timpul apostolic nu aminteşte de ranele piciórelor luĭ. Usul însă a stabilit că şi piciórele luĭ Christos să fie pironite, de óre-ce pînă acum în tótă istoria pictureĭ nu există nicĭ o rĕstignire a Mîntuitoruluĭ, în care piciórele luĭ să nu fie fixate prin cue de lemnul cruceĭ. Atît crucifixul din codicele siriac al bibliotecei laurenţiane din Florenţa, cît şi cela al luĭ Anastasiu Sinaita au piciórele fixate cu cîte douĕ piróne.

De şi nu se póte documenta, să admitem că piciórele Mîntuitoruluĭ crucificat aŭ fost pironite pe lemnul cruceĭ. Rĕmîne însă ca să ştim dacă ele aŭ fost fixate cu duoĕ cue saŭ numaĭ cu un cuiŭ. Acésta nicĭ o dată nu o vom afla, de óre-ce ne lipsesc doveḍile. In crucifixele cele maĭ vechĭ pe carĭ le cunóştem şi carĭ sunt de origină orientală, fie-care picior este fixat cu un cuiŭ. Şi

numaĭ într'un tîrḑiŭ în evul mediŭ se observă în biserica catolică că piciórele Mîntuitoruluĭ crucificat sunt puse peste olaltă și pironite cu un singur cuiŭ.

In manualul de pe muntele Athos, publicat de Dridon și Durand, pe care 'l avem și în romînește [1]) în rețeta pentru pironirea luĭ Christos pe cruce, aflăm că uniĭ soldațĭ bat piróne în mînile și piciórele luĭ Christos. Acolo însă nu se spune apriat cîte piróne se bat în piciórele luĭ Isus. Așa dar în biserica orientală prin manualele de pe muntele Athos, numěrul pirónelor de la picióre nu este stabilit. Cu tóte acestea crucifixul luĭ Sinaita are duoě cuie la picióre. După cum știm el s'a conservat în picturile orientalĭ pînă în ḑiua de adĭ, cu modificațiunĭ maĭ mult în mișcarea și naturalitatea corpuluĭ, fără ca modificațiunile să se estindă și asupra numěruluĭ pirónelor de la picióre. Așa dar, scenele de rěstignire a picturilor bisericeĭ orientalĭ aŭ cîte patru piróne: duoě la mînĭ și duoě la picióre.

Alcum sunt crucifixele catolice. Ele dintru început aŭ cîte duoě cuie, de prin secolul al XIII-lea sunt fixate numaĭ prin un cuiŭ. Acest obiceiŭ să păstréḑă pînă în ḑilele nóstre. Cu tóte acestea și aci aflăm excepțiunĭ, așa la un desemn ce represintă crucificarea luĭ Christos de Hans Baldung Grien (1476—1545) piciórele nu sunt puse peste o-laltă ci fie-care este fixat cu cîte un cuiŭ. Apoĭ la o pictură a luĭ Eduard v. Gebhard din Hamburg etc. etc.

Maĭ sunt încă duoě cestiunĭ tot așa de puțin clare, și anume: dacă pictorul póte saŭ nu póte descrie pe Christos rěstignit cu cunună de spinĭ pe cap, și dacă rana causată prin sulița ostașuluĭ, este a se depinge în partea dréptă, saŭ în partea stîngă a peptuluĭ?

Cît privește punctul întîiŭ evangheliștiĭ nu ne luminéză în destul. Mateiŭ în c. XXVII ḑice: „și desbrăcîndu'l l'aŭ îmbrăcat în hlamidă roșie și împletind cunună de spinĭ aŭ pus în capul luĭ, . . . și dacă l'aŭ batjocorit au desbrăcat de pe el hlamida și l'aŭ îmbrăcat în hainele sale și l'aŭ dus să'l rěstignéscă." Așa dar după Mateiŭ, tot asemenea și după Marcu XV, 17—21, și după Ioan c. XIX, nu se spune dacă ostașiĭ aŭ desbrăcat pe Isus de porfiră, i-aŭ luat saŭ nu și cununa de spinĭ de pe cap, și dacă cu dînsa saŭ fără dînsa a mers la rěstignire. După Luca c. XXIII nu se amintește nimic de vre-o cunună de spinĭ. La dînsul aflăm că nu Pilat, ci Irod cu ostașiĭ sěĭ desbrăcîndu'l și batjocorindu'l, l'a îmbrăcat într'un vestmînt strălucit și l'a trimis iar la Pilat." Așa dar pictoriĭ carĭ voiesc să lucreze cu consciențiositate și în armonie cu faptele istorice, să lovesc aci de o pedică nu prea plăcută. De aceea este ușor de explicat, că în istoria pictureĭ întîmpinăm rěstignirĭ în carĭ Mîntuitorul este descris cu cunună saŭ fără cunună pe cap. La crucifixele luĭ Sinaita și al codiceluĭ siriac, capul luĭ Christos este fără cunună de spinĭ. Tot ast-fel la tóte picturile orientalĭ carĭ represintă acéstă scenă. Nicĭ Panselinos nu ne spune nimic precis. Dar la picturile bisericeĭ catolice, întocmaĭ ca și cu pirónele, une-orĭ Mîntuitorul crucificat este descris fără cunună, alte orĭ cu cunună de spinĭ pe cap.

Ca să probez acésta voiŭ cita numaĭ unele esemple din diferite timpurĭ și școlĭ. Giotto nu a făcut cunună de spini la crucifixul din biserica din Assisi. In luarea de pe cruce a luĭ Rubens iar nu este cunună de spinĭ pe capul Mîntuitoruluĭ etc. etc.

Maĭ corecte ar fi restignirile fără cunună de spinĭ, de óre-ce putem presupune, că atuncĭ cînd l-aŭ desbrăcat de porfiră i-aŭ luat și cununa de pe cap și treista din mînă. Cu tóte acestea ceĭ maĭ renumițĭ maeștri 'l descriu cu cunună de spinĭ, așa Dürer, Rogier van der Weyden, Holbein bětrînul, Schongauer, Rafael, Tintoretto, Murillo etc. etc.

Cununa de spinĭ maĭ bine se potrivește în tablourile carĭ se refer la cuvintele „iată omul" pe carĭ le-a ḑis Pilat cînd arătase mulțimeĭ pe Isus că purta cununa de spinĭ și haină porfiră. Aceste cuvinte de la Ioan XIX, 5, aŭ influențat atît de mult asupra pictorilor de la renaștere încóce, în cît eĭ aŭ descris pe Christos încununat cu spinĭ, sîngerat și îmbrăcat în porfiră adese-orĭ pînă la brîŭ, une-orĭ însă în tótă figura. Descrierea aceste scene acum este cunoscută în artă sub titlul de „iată omul" saŭ „ecce homo".

Tot așa de puțin lămurițĭ suntem în privința raneĭ de la cóste. Evangeliștiĭ Mateĭ, Marcu și Luca nimic nu amintesc de rana causată prin împunsătura soldatuluĭ, prin urmare nicĭ de arma cu care s'a făcut acea împunsătură. Numaĭ de la evangelistul Ioan c. XIX v. 34 aflăm că „unul din ostași a împuns cu sulița cósta luĭ, și îndată a eșit sînge și apă". Cum că prin acéstă împunsătură s'a făcut o rană, este evident, din cuvintele luĭ Christos ḑise luĭ Toma ca să pună degetul în cósta luĭ. (Ioan, XX, 27). Dar evangelistul Ioan în ambe aceste locurĭ nu spune anume, că în care parte a peptuluĭ a fost străpuns Christos. Și cu atît este maĭ nesigură pentru pictorĭ depingerea aceste rane, cu cît știm, că la rěstignirea Mîntuitoruluĭ s'aŭ observat pe lîngă obiceiurile evreeștĭ și cele romane. Intre obiceiurile romane la atarĭ esecuțiunĭ era și acela a maĭ da celuĭ mort o ultimă lovitură — percussio — în dreptul inimeĭ, ca să se convingă dacă a murit saŭ să-ĭ aducă maĭ repede mórtea. Numaĭ după ce se îndeplinea acest act, rudele saŭ cine avea milă, cereaŭ voie de la autorităță ca să'l înmormînteze, și să nu rěmînă pradă paserilor răpitóre, saŭ fiarelor sělbatice. La Evreĭ nicĭ nu era permis prin lege, ca cel condamnat să stea peste nópte mort și neîngropat [1]). Dar cu tóte aceste, la cele maĭ vechĭ cru-

[1]) In Iconografia, cu o prefață de episcopul Ghenadie al Rîmniculuĭ, Bucurescĭ 1891, ordinea capitolelor nu este ca în manualul publicat de Dridon și Durand, ea este schimbată. Manualele se deosibesc numaĭ icĭ-colea prin micĭ adause saŭ omisiunĭ.

[1]) Trupul celuĭ mort să nu rămînă peste nópte pe lemn, ci să'l înmormînteză pe el întru-aceeașĭ ḑi, — căcĭ blestemat de Dumnezeŭ este cel spînzurat — ca să nu-țĭ intinezĭ pămîntul ce Jehova Dumneḑeul těŭ țĭ'l dă de moștenire. V. Moise XIX, 23.

cifixe existente, la cel din codicele siriac şi la cel făcut de Anastasiu Sinaita, rana se face saŭ s'a făcut în partea dréptă. Aşa dar nu chiar acolo unde este inima. Cu greŭ putem noĭ admite că soldatul roman nu a ştiut în care parte a toraceluĭ este inima, dar cu atît maĭ puţin putem afirma, că rana este a se depinge în partea dréptă. Deşi în manualul de pe muntele Athos la „restignirea luĭ Christos“ se pretinde că un soldat şedînd călare să străpungă cu suliţa cósta cea dréptă a luĭ Christos, cu tóte aceste, autorisarea acésta nu se basézǎ pe vre-un citat din testamentul noŭ. Dar şi aci usul s'a făcut lege în ambe biserici. Deci rana de la cóste se face în partea dréptă şi numaĭ în puţine casurĭ în mijlocul toraceluĭ.

Nimic nu trebue să scăpăm din vedere din cele ce s'aŭ petrecut la restignirea luĭ Christos. Ast-fel urmînd, noĭ vom considera buretele, treistea şi suliţa ca insignele Mîntuitoruluĭ restignit. Din argumente destul de puternice suntem convinşĭ că Isus s'a restignit pe o cruce înaltă. Setea care tortură pe ceĭ condamnaţĭ la acéstă mórte, a torturat şi pe Isus, de óre-ce el a dis „mi sete“ (Ioan XIX, 28). Cererea Mîntuitoruluĭ se esplică uşor, căcĭ legea evreiască permitea să dea condamnatuluĭ o bĕutură narcotică, ca ast-fel tîmpindu-i-se simţirile, să i se maĭ aline durerile. Treĭ evangeliştĭ, Mateĭ XXVII, 48 — Marcu XV, 36 — şi Ioan XIX, 29, vorbesc de buretele înmuiat în oţet şi de trestia în care s'a pus buretele, ca să se împlinéscă scriptura „şi în setea mea m'am adăpat cu oţet“ (Psalm LXIX, 21). Fiind aceste fapte istorice, şi ne-avînd nicĭ un motiv a le trage la îndoială, trebue să recunóştem că buretele, trestia şi lancea nu aŭ să lipséscă de la restignirea luĭ Christos, decĭ ele se pot considera ca adevĕratele atribute ale Mîntuitoruluĭ restignit.

Ca atribut al Mîntuitoruluĭ crucificat am maĭ putea considera şi un craniŭ, care se depinge fórte des pe lemnul cruceĭ, une-orĭ de-asupra tableĭ cu inscripţiunĭ, de comun însă sub piciórele luĭ Christos. Acesta represintă craniul luĭ Adam, care după tradiţiune a fost înmormîntat pe Golgota, adică pe délul Căpăţînelor. Şi, fiind-că tot după tradiţiune ştim că Christos s'a rĕstignit pe lemnul ce s'a tăiat din pomul vieţiĭ de pe mormîntul luĭ Adam, de aceea uşor ne putem esplica descrierea unuĭ craniu pe crucea luĭ Isus Christos. In fine cununa de spinĭ se póte considera în biserica catolică încă ca un atribut al Mîntuitoruluĭ crucificat.

(Va urma.)

Sever Mureşianu.

EXPOSIŢIUNEA DE PICTURĂ DE LA ATENEU

E bine să fie şi un Cerc artistic de pictură în Bucureştĭ, în lipsa uneĭ alte societăţĭ de acest gen şi care să ne dea probe vĕdite de talentul şi poesia romînuluĭ. Dar şi în felul cum este cercul actual, maĭ bine de loc. Şi iată pentru ce:

Modul cum acest cerc şi-a făcut esposiţiunea şi soiul de pictură ce ea coprinde, sunt dovezile cele maĭ pipăite despre nereuşita aceste͏ĭ esposiţiunĭ. Pare că într'adins exposanţiĭ aŭ căutat să aducă tot felul de amestecăturĭ de culorĭ, ce zăceaŭ prin odăile unde ele aŭ fost chibzuite; în schimb însă eĭ aŭ făcut lux de rame. Voit'aŭ dînşiĭ să facă reclamă poleitorilor, orĭ să încredinţeze pe public că, tot ce se ia după paletă şi se pune pe pînză, *merită să fie espus*? Dar în casul din urmă, tema cea maĭ simplă este să se ia paleta plină cu culorĭ şi să o ştergem pe pînză; odată cu materialul se termină şi tabloul. Şi pe urmă haĭ la tîrg să pozăm *en peintres*, dacă suntem chiaburĭ şi voim cu orĭ-ce preţ să ne numim pictorĭ; saŭ să tragem de mînecă publicul să bine-voiască a ne cumpăra ceva, dacă negustorim această artă atît de respectată de ceĭ ce o înţeleg şi o iubesc din toată inima.

Pentru ce să ne maĭ batem capul cu desenul şi cu adevĕratele combinaţiunĭ de culorĭ, pe cînd *natura, cel maĭ bun profesor*, ni le mestecă mereŭ sub ochĭ! De ce să ne maĭ obosim mintea cu studiul diferitelor espresiĭ ale natureĭ, carĭ, zis în treacăt, se succed la infinit? Pentru ce să ne maĭ istorisim viaţa de tóte zilele cu acele subiecte prin care, *uniĭ*, îşĭ traduc într'un chip maĭ intim cugetările şi sentimentele lor, şi decĭ ast-fel să dea societăţeĭ acele tablourĭ, unde fiecare să pótă citi viaţa omuluĭ!

Oare a ajuns timpul să facem din pictură ceea ce fac înfumuraţiĭ din meşteşugul scriereĭ? Oare paleta trebue să ne fie călimările, iar penelele condeiurile şi de vom avea, de nu vom avea minte, să'ĭ dăm mereŭ înainte, barem să zică lumea că noĭ pictoriĭ n'am stat de géba?! Publicul iubitor de culorĭ să fie dar pregătit, căcĭ la anul viitor o să avem cu ce deschide o espoziţiune şi maĭ îmbelşugată de cît acésta; noĭ vom căuta iarăşĭ să îndeplinim la timp formalităţile obicĭnuite, *afişul* şi invitaţiunile pentru *vernisagiŭ*, precum se face bună-óră la Paris; apoĭ o să stăm în corpore la uşa exposiţiuneĭ, primind cu zîmbetul pe buze, vizitatoriĭ grăbiţĭ a ne admira.

Eacă dar în cîte-va cuvinte *portretul psihologic* al exposiţiuneĭ cercului artistic din capitală. Şi acest portret m'a impresionat atît de mult, în cît n'am putut să-l trec cu vederea şi să tac: căcĭ acésta ar fi fost din parte-mĭ maĭ mult de cît o nepăsare.

Mi se va spune că-mĭ critic colegiĭ; dar eŭ sunt fórte departe de a face asemenea chestiunĭ personale. Eŭ nu atac individul, ci mĕ îndrept asupra colectivităţeĭ şi o întreb: pentru ce atîta neatenţiune pentru artă şi pentru public? Căcĭ în adevĕr, nu póte fi o misiune maĭ greşită pentru o exposiţiune artistică, de cît aceea ce şi-a luat exposiţiunea despre care este vorba.

Să mĕ esplic.

Scopul principal al unor asemenea exposiţiunĭ constă: în înălţarea ideeĭ despre ceea ce însamnă *artă* şi în desvoltarea gustuluĭ artistic; iar din comparaţiunea operilor expuse, să se pótă aprecia: 1) calitatea spirituluĭ în artă, ce trebue să fie proprie fie-căruĭ artist şi 2) modul cum eĭ înţeleg a traduce, cu ajutorul arteĭ, tendinţele poetice şi viaţa zilnică a omuluĭ.

Pe basa aceste͏ĭ direcţiunĭ se întocmesc exposiţiunile prin ţĕrile streine. Acolo scopul de negustorie este esclus. La noĭ, precum se vede, nu s'a luat în sémă partea cea bună, *scopul principal*, ci s'a recurs la partea cea rea, adică, *a zugrăvi mordicus numaĭ pentru banĭ, iar pentru artă nu*; contrarul de ceea ce se face la Paris şi aiurea, unde ne ducem mereŭ să învĕţăm şi să luăm pilde. Cînd însă este vorba de titlurĭ, de maniere, de sĕrbătorĭ artistice ca *vernisagiul* de pildă, de îndată se spune că *aşa se face la Paris*. De! la Paris se fac de tóte, şi artă şi negustorie şi sĕrbătorĭ şi etc. Dar în tóte aceste manifestărĭ ale activităţeĭ artistice, ţinta principală rĕmîne

tot-d'a-una în evidență: *arta înainte și pentru dînsa totul.* La noi din contra, ea este pusă la carantină de înșuși acei ce aŭ tendința să o exercite, fiind-că mai întîi și mai pre sus de tóte, o altă țintă se preumblă înaintea lor, adică cîștigul material.

Apoi arta nu se face ast-fel. Și deci să dăm dreptate lumei să ne chieme zugravi fără rost. N'avem dreptul să ne plîngem contra indiferenței publicului, pentru că noi suntem de vină; nu dăm din mînă cu tótă inima și acésta fiind-că nu ne înțelegem misiunea.

A ademeni publicul în felul cum se face cu expoziţiunea actuală, însémnă a împinge societatea să ne întórcă spatele. Acéstă expoziţiune viciază gustul frumosului, sgudue întréga temelie ce ne-aŭ pregătit-o toți pictorii cari ne-aŭ deschis un loc de cinste în țară. Noi călcăm pe drum bătut. Spinii ce puteaŭ să ne facă rĕŭ piciórelor sunt scoși de multă vreme și încă cu cîtă trudă. N'avem de cît să ne raportăm la artiștii cari aŭ trăit înaintea *Unirei Principatelor*, pe atunci chiemați *zugravi*. Ei aŭ ridicat tot greul. Ei aveaŭ de învins lipsa *cărților* privitóre la *artele desenului*; astă-zi sunt în numĕr mare pretutindenea și în tóte limbile. N'aveaŭ școli de pictură. N'aveaŭ material; trebuia ei singuri să și-l fabrice; calitatea acestui material era próstă. Astă-zi mulțumită mijlócelor de comunicațiune, avem de tóte; ba încă umblăm cu gusturi, alegînd dintre colorile franțuzești, englezești și germane. Mai de mult pelegrinagiurile artistice costaŭ enorm; de multe ori și viața. Astă-zi cu o sumă neînsemnată de bani, cutreerăm Europa să vedem museele în trei luni de zile, timp ce nu ajungea pe vremea veche de mers de a dreptul la Madrid. Educațiunea artistică ce ni se dă acuma e mură în gură. Ne am trezit sub direcțiunea lui Aman și Panaiteanu, din fruntea celor două școli de Bele-Arte, ómeni trăiți prin țĕri străine, carii cunoșteaŭ pe degete tot trecutul artelor desenului și de la cari auzeam în tóte zilele istoricul lor *bun*, pe care nu l'aŭ avut aici la începutul carierei atît ei cît și Năstăsanu, Leca, Livaditi și alți pictori de pe vremea acea. Ei mai aveaŭ de luptat încă și contra superstițiilor poporului. Cine nu știe că în masa poporului era crezut pînă mai deunăzi, cum că *zugrăvirea* însemna *luarea umbrei* și că cel ce se lăsa să-și zugrăvéscă chipul, avea să móră peste 40 de zile.

De atunci și pînă astă-zi este o diferință colosală; drumul e deschis, înlesnirile sunt mari, așa în cît noi folosim într'un an ceea-ce predecesorii noștri și cei cari mai sunt în viață, n'aŭ putut folosi în ani întregi de ucenicie și de muncă aprigă. Și ast-fel la ducerea nóstră în streinătate, în loc să începem de la alfa, ca cei din vechime, ne punem de a dreptul pe studiul desenului din diferite epoce și din diferite țĕri, ceea-ce este o economie de forță și de timp.

Ori, fiind ast-fel mediul actual în care se găsește cel care se dedă picturei, e natural lucru să i se pretindă atît un progres mai vădit, cît și mai puțin lung în așteptare. Judecînd altfel, ajungem la negarea realităței, ne facem retrograzi și ne dăm singuri brevetul de incapacitate.

II

Cetitorul să erte digresiunea ce am făcut, dar ea se impunea, pentru a face să reiasă și mai mult în ce constă echitatea expoziţiunei Cercului artistic, ale căreia părți observate mai de aprópe ne presintă resultatele următóre:

Pictura Istorică lipsește cu desăvîrșire în tóte ramurile ei.

Compozițiunea de gen se împarte în două secțiuni: în *scene de interior* și în *scene de afară.*

a) *Scenele de interior* lipsesc.

b) *Scenele de afară* n'aŭ nici un înțeles, de și sunt representate prin multe lucrări; iar prin faptul că ele nu determină felul cum trăește omul în afară de casă, cu drept cuvînt pot să afirm că și acest gen de pictură *lipsește* din expoziţiune.

In adevĕr, țĕrani sugrăviți din cîte-va dătături de penel și fără nici un semnificat în tablouri, avînd capetele slutite, nu de accidentele zilnice, dară de procedeurile ce se învață pe de rost în ateliere. aceste subiecte nu numai că nu aparțin *genului*, dar încă nici nu trebuesc de expus.

Prin unele tablouri se vĕd care cu boi și cu țĕrani în niște peisage de colóre cenușie. Aiurea oi cenușii păscînd iarba cenușie. O fi iarbă cenușie prin părțile meridionale ale Italiei și unde cerul este fórte albastru; dar în tablourile aceste sunt cenușii pînă și copacii, nu numai cerul. In fine, luînd lucrurile drept bune, vine întrebarea: la ce servesc asemenea picturi? Care e scopul acestor tablouri, pentru ca să se resplătéscă monotonia unei naturi vĕzută altmintrelea de cum o vede în general tótă lumea.

Dacă unii pictori cad în greșala de a înțelege că, prin impresionism vrea să zică în mod *esclusiv* a lucra tóte tablourile sale cu o singură colóre, acésta nu cade de acord cu natura lucrurilor; căci presupunînd că am zugrăvi după natură așa fel în cît să ni se pară că acéstă natură a fost vĕzută rînd pe rînd prin mai multe sticle colorate; bună-óră, astăzi prin sticle de diferite tonuri verzi, mîine prin tóte nuanțele sticlelor albastre, poimîine prin tóte felurile de sticle violete și așa mai departe; în casul acesta, colorile din natură fiind privite ast-fel, daŭ mai multe tonuri, căci ele se combina cu colórea sticlei și daŭ efecte mai mult saŭ mai puțin puternice, după transparența colórei dominante a sticlei și după distanța la care ele sunt observate. Așa în cît zugrăvind aceste efecte, dăm o exactă expresiune *impresionismului* judecat în acest chip din punctul de vedere al coloritului; deși, zis în trécăt, impresionistul adevĕrat *nu recurge nici o dată* la subiecte care să lase pe public în nedumerire.

Dar în fine, nici acest procedeŭ nu este urmat de către impresioniștii de la Ateneŭ. Ei aŭ adoptat o colóre cu care zugrăvesc tóte tablourile lor. Și o asemenea colóre care calcă peste cheia multiplicațiunei colorilor, nu aparține nici impresionismului, nici artei, nici naturei *ci convenționalismului.*

Mai iată și un alt esemplu.

In ḑiua de vernisagiŭ, un visitator arăta cu degetul nudurile din expoziţiune și întreba pe tovarășul săŭ: „ce caută Evele astea pe dealuri?“

Mĕ întreb și eŭ, ce caută ele óre? Și pentru ce în situațiunea lor nu se vede o mișcare *surprisă*, care să esplice acțiunea mai dinainte și mișcarea ce are să-i succedeze imediat? Pentru ce una din Eve e hotărîtă *să stee (?)* veșnic sgărcită *fără să atingă* pămîntul; iar cea-l'altă Evă să fie și ea hotărîtă a nu se mai despărți nici o dată de crénga ce ține în mînă? Ori în fine, dacă *nudul* a fost numai un prilej pentru artist, așa în cît să pótă combina în voe colorile, spre a ne da întocmai ca în exercițiile musicale esecuțiuni de *tonuri*, atunci unde este practica acestui colorit, în lipsa frumuseții lui, care să resplătéscă absența subiectului sacrificat pentru techinică? Aceste două tablouri aŭ același colorit, atît ca *principiŭ colorător* cît și ca *valóre;* adică și într'o parte și în alta se găsește acelaș *verde cenușiŭ* cu aceiași *cantitate de lumină*, nu importă care ar fi *planurile* tablourilor.

Apoi impresioniștii conștiincioși nu numai că nu zugrăvesc tablourile lor cu atîta sgîrcenie de tonuri, dar nici nu se agață de tóte obiecte ce le es în cale; căci sunt părți în natură, pe care dacă le-am scóte din înfățișarea generală a privelișteĭ, ar rĕmînea neînsemnate. Așa de pildă, o stîncă zugrăvită singură pe o pînză, pentru motivul că este mare, are să ne lase

nepăsătorĭ, orĭ şi cît de multă bună voinţă am pune pentru ca să ne împăcăm cu subiectul zugrăvit astfel. Dar dacă acéstă stîncă ar avea la drépta sa un copac şi în fund un orizon accidentat, ea ne-ar face îndată *impresiunea* unuĭ bloc eratic. Şi ne-am închipui imediat că, saŭ din causa ploilor, saŭ din causa cutremurelor, a pornit din munte şi s'a rostogolit pînă în vale.

Nu tot acelaş lucru ni-l putem explica cu cele două femeĭ nude. Plecat-aŭ ele óre de acasă întocmaĭ *aşa* şi să exploreze văile şi munţiĭ ţărilor vecine *en touristes fin de siècle?* Dar în casul acesta, ele ar avea cel puţin bagagiul trebuincios uneĭ călătoriĭ îndelungate. In fine acéstă istorie nu'şĭ dă de căpătîiŭ. Şi sunt în drept să zic că în arta pictureĭ, *lucrul ce nu este pus la locul luĭ, n'are nicĭ o însemnătate;* maĭ mult încă, nu aduce nicĭ un folos.

Un diamant aruncat pe stradă, n'are nicĭ o însemnătate; el trece drept fragment de sticlă ordinară; tot acelaşĭ însă legat cu o verigă de aur şi pus la deget, ne va atrage ochiĭ, ne va *impresiona.*

In *arta portretistică* espresiunea atîrnă de desen şi de unghiul de lumină favorabil persóneĭ ce se portretizează, pentru ca să i se pótă prinde căutătura şi coloritul tipic. Gestul obişnuit aceleĭ persóne completéză în tabloŭ aceea ce aş chema *omul în casa luĭ.* Vorba *sémănă, da nu este el,* vine de acolo, fiind-că se zugrăveşte în loc să se surprindă adevĕrul din natură.

III

Se maĭ vede în Exposiţie şi două portrete făcute în felul impresionismuluĭ, pe care eŭ l'am numit *convenţionalism.*

Inţeleg ca cine-va să se portretizeze la reflexul uneĭ colorĭ verzĭ saŭ albastre, efecte ce le vedem fórte des pe figurile nóstre cînd trecem seara pe dinaintea vitrinelor de la farmaciĭ, saŭ cînd suntem luminaţĭ de foc bengal. S'ar avea atuncĭ o impresiune exactă de coloraţiune acidentală. Dar să se facă portrete zugrăvindu-le pe de rost, bună oară cu colórea vişinie-cenuşie, acésta însémă ridiculul în pictură. In virtutea procedeuluĭ acesta, putem să avem nu numaĭ cărnurĭ vişiniĭ-cenuşiŭ, dară şi cărnurĭ verzĭ şi cărnurĭ stacojiĭ şi cărnurĭ albastre şi cărnurĭ roşiĭ. Cărnurile roşiĭ ar maĭ merge; căcĭ am putea presupune că pictorul a ajuns cu dragostea convenţionalismuluĭ pînă acolo, în cît să jupóe de pele persónele ce-ĭ pozéză. Dar cărnurĭ albastre de pildă, póte ar fi avînd ómeniĭ din planeta Marte. Nu ştiŭ, nu-ĭ am vĕḑut. In tot casul la noĭ pe pămînt, convenţionaliştiĭ de asemenea soiŭ (căcĭ maĭ sunt şi convenţionaliştĭ în desen), încep să ne facă o mulţime de surprinderĭ. Şi să nădăjduim că în curînd şi chinejiĭ şi negriĭ etc. ale cărora feţe sunt de cel maĭ positiv impresionism, îşĭ vor vedea chipurile zugrăvite după gustul acestor convenţionaliştĭ.

Peisagiul. Afară de cele două perspective ale d-luĭ Aricescu, bine explicate şi făcute cu simţ, cele-l'alte peisage represintă diferite culorĭ întrebuinţate fără socotélă. Unele sunt fabricate în casă după gravurĭ colorate, saŭ după fotografiĭ. Altele n'aŭ nicĭ măcar aerul unor studiĭ expeditive, fie făcute tómna, fie făcute primăvara; orĭ de diminéţă, orĭ din ḑi, saŭ către séră. Un ton verde bituminos domneşte peste tóte. Maĭ mult încă, sunt unele peisage carele aŭ figurele depinse cu efectul lumineĭ din casă; aşa în cît figurile pe lîngă unghiul de lumină diferit de acela sub care cade vederea unuĭ peisagiŭ, maĭ aŭ şi reflexele coloritului interiorului unde ele aŭ fost zugrăvite.

Ce fel de şcólă de plinaer să fie acésta?

Ce fel de subiecte aŭ acele tablourĭ, unde atît figurile cît şi peisagele lasă indiferent pe public? Oare meritaŭ să se expue asemenea subiecte, care nu ţin nicĭ de peisage, nicĭ de fiugurĭ şi care produc confusiune între lucrurĭ?

Astfel de subiecte nu sunt nicĭ de domeniul schiţelor, căcĭ în orĭ-ce schiţă se presupune un motiv căruia maĭ tîrziŭ să i se dea un semnificat hotărît.

Mĕ îndrept iarăşĭ la aceĭ ce aŭ studiat prin ţările streine, prin Franţa de pildă, la Paris, dacă Corot, Courbet, Breton, Français şi alţĭ maeştri, atîtea caractere deosebite între ele, dar cu tótele în deplină armonie cu natura, dacă aceştĭ maeştri, zic, n'aŭ putut să servéscă la nimic peisagistuluĭ romîn? Că trebue să vedem necontenit galeriile, pentru ca mereŭ să observăm felul cum a lucrat fie-care artist, acésta este pentru tecnică, dacă cine-va n'are talentul să inventeze o tecnică a sa; însă cînd e vorba de imitat natura, nu se cere altă filosofie de cît acea de a'ĭ fi credincios.

Se imitéză tóte felurile de procedeurĭ, de pildă, cenuşiul pictureĭ parisiene. Dar artistul de acolo 'şĭ face treĭ pătrimĭ din viaţă în oraş şi restul la ţară. Vederea luĭ este coruptă de aspectul cenuşiŭ al oraşuluĭ, la care coloraţiune contribue praful, ardesia de pe case, colórea acestora; fumul fabricelor ce învălue pînă şi împrejurimele Parisuluĭ ca o céţă aprópe continuă. Fapt care explică de ce majoritatea tablourilor din şcóla franceză actuală aŭ de colóre dominantă cenuşiul.

Precum vedem, mestecarea colorilor atîrnă de aspectul tipic al natureĭ. Alt fel se vede la ţară; alt-fel în casă; alt-fel în ţările nordice; alt-fel în ţările sudice, etc. In definitiv, concertul colorilor se schimbă după localităţĭ, etc. pe une locurĭ e trist, pe aiurea vesel; în alte părţĭ rece şi aşa maĭ departe. In pictură se întîmplă cu lucrurile ca în muzică, unde de pildă, cîntecile turceştĭ nu se potrivesc cu cîntecile franţuzeştĭ; unde ariele vesele nu pot fi cîntate în felul cîntecilor triste; unde în fine, se găsesc miĭ de composiţiunĭ cu miĭ de expresiunĭ, dar tótele avînd raţiunea în gamele cromatice.

Atîtea tablourĭ, atîtea tablourĭ diferite; natura însă în tóte, iacă pictura.

Şi după cum ritmul în muzică dă diferite caractere la o serie de cîntece de joc, pentru ca să nu se confunde un vals, de pildă, cu o horă; acelaşĭ oficiŭ îndeplineşte în pictură *bidineaua,* care prin variaţiunea mişcărilor sale, dă nu numaĭ părţilor solide, licide şi aerice aspectul lor firesc, dar încă şi diferitelor felurĭ de lemne, de pietre, de stofe şi aşa maĭ departe, înfăţişarea lor cuvenită.

Acestea sunt observaţiunile generale ce aveam de făcut în privinţa exposiţiuneĭ cerculuĭ artistic de la Ateneŭ şi în special asupra lucrărilor celor ce se bucură de *titlul de artiştĭ în pictură.*

Gheorghe Popovicĭ.
Pictor.

NORMA HONORARIULUI ARCHITECŢILOR IN AUSTRIA
PENTRU
LUCRARILE DE CONSTRUCŢIUNI ARCHITECTONICE

Principiul honorariuluĭ

Honorariul pentru clădirĭ architectonice se socotesce în procente din suma devisuluĭ. Pentru găsirea luĭ ne putem servi de următórele considerante:

a) Honorariul e cu atît maĭ mare cu cît şi clădirea va fi maĭ importantă;

b) Pentru o clădire mică se va socoti procentele maĭ marĭ de cît pentru o clădire mare de aceeaşi clasă.

c) Honorariul se va compune din suma diferitelor lucrărĭ ce se vor executa pentru o construcţie.

Lucrările unuĭ architect la o construcţie sunt următórele:

1). Schiţa, facerea planurilor şi a faţadeĭ pe o scară maĭ mică.

2). *Proiectul.* Proiectarea planurilor, fațadelor, secția etc., exclusiv formarea devisuluĭ.

3). *Detailurĭ.* Facerea tutulor detailurilor și executarea în mărime naturală.

4). *Devisul.* Facerea măsurătoriĭ și devisul.

5) *Direcțiunea.* Supravegherea construcțieĭ în timpul lucrăriĭ și direcția lucrăriĭ.

6) *Revizia.* Intocmirea și verificarea situațiuneĭ de plată.

Tabela honorariuluĭ pentru construcțiunĭ și lucrărĭ architectonice.

DEFINIȚIUNEA SOIULUI DE CLADIRI	DEFINIȚIA LUCRĂRIĬ	MĂRIMEA HONORARIULUI IN PROCENTE DIN SUMA DEVIZULUI LA O SUMĂ DE (leĭ)								
		2000	5000	10000	20000	30000	50000	100000	200000	300000 și maĭmult
Clasa I										
1). Lucrărĭ ordinare pentru ferme și case la țară. 2). Clădirĭ cu sălĭ marĭ de construcție simplă ca: magaziĭ, hale de gimnastică, hale de piețe, manegiurĭ, dependințe la gărĭ, expositiĭ provisoriĭ etc. 3). Fabricĭ simple care aŭ sălĭ marĭ, sălĭ de lemn ca: fabricĭ de postav, de țesut, de zahăr, de sticlă de porcelan, turnătoriĭ etc., se înțelege fără părțile mașinelor . . . . 4). Case de lucrătorĭ, ville la țară, case țĕrănescĭ.	Schița	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	0.3	0. 3	0.25	0.2
	Proiectul	1.0	1.0	0.9	0.8	0 7	0.6	0. 5	0. 4	0.4
	Detailurile	1.0	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6	0.55	0. 5	0.4
	Devizul	0.6	0.5	0.5	0.4	0.4	0.4	0. 3	0.25	0.2
	Direcțiunea	1.2	1 1	1.1	1.0	0.9	0.8	0. 7	0. 6	0.6
	Revizia	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.25	0. 2	0.2
	Total	5.0	4.6	4.3	3.8	3.4	3.0	2.6	2.2	2.0
Clasa II										
1). Grajdurĭ ca aparținînd villelor, stalurĭ pentru caĭ de lux etc. . . . . 2) Fabricĭ maĭ complicate, orangeriĭ, florăriĭ etc. 3) Case maĭ bune, ville simple, case de familiĭ, restaurante simple. . . . . 4) Școlĭ primare, școlĭ reale, gimnasiĭ, bisericĭ simple, case pentru săracĭ, băĭ, spălătoriĭ, vămĭ, gărĭ simple, primăriĭ pentru orașe micĭ.	Schițele	1.1	0.9	0.7	0.6	0.5	0.4	0. 4	0.3	0.25
	Proiectul	1.2	1.2	1.1	1.0	0.9	0.8	0. 7	0.7	0. 6
	Detailurile	1.4	1.4	1.3	1.2	1.1	1.0	0. 9	0.9	0. 8
	Devizul	0.7	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4	0.35	0.3	0.25
	Direcția	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.1	1. 0	0.9	0. 9
	Revizia	0.7	0 4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.25	0.2	0. 2
	Total	6.5	6.0	5.5	5.0	4.5	4.0	3.6	3.3	3.0
Clasa III										
1). Tóte construcțiunile maĭ bogate din oraș, maĭ cu sémă acelea care aŭ o decorațiune interióră, ca, vestiburĭ, verande, pavilioane de grădine, florăriĭ. 2). Tóte clădirile cu decorațiunĭ bogate care cer studiŭ de distribuțiĭ maĭ dificile, saŭ cu sistem de încălzit și ventilat. . . . . 3). Clădirĭ importante din punctul de vedere architectonic ca: licee, bisericĭ, bibliotecĭ, musee, bazarurĭ, localitățĭ pentru balurĭ, gărĭ principale, palaturĭ de justiție, primăriĭ, ministere . . .	Schița	1. 4	1.1	0 8	0.7	0.6	0.5	0.4	0. 4	0. 3
	Proiectul	1. 4	1.4	1.3	1.2	1.1	1.0	0 9	0.85	0. 8
	Detaliele	2. 0	1.9	1.9	1.7	1.6	1.5	1.4	1. 4	1. 3
	Devizul	0.70	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4	0.4	0. 3	0.25
	Direcția	2.00	1.8	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1. 1	1. 1
	Revizia	0. 5	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.25	0.25
	Total	8.00	7.2	6.5	6.0	5.5	5.0	4.6	4.3	4.0
Clasa IV										
Clădirĭ cu decorațiunĭ princiare, ca: palaturĭ, clădirĭ monumentale, bisericĭ bogate, cluburĭ, teaturĭ, musee, parlamente, arcurĭ de triumf . . .	Schiță	1.7	1.4	1.2	1.0	0.8	0.6	0.5	0.5	0.4
	Proiect	1.6	1,6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.1	1.0	0.9
	Detail	2.9	2.9	2.8	2.7	2.6	2.5	2.3	2.1	1.9
	Deviz	0 7	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3
	Direcție	2.1	1.9	1 8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2
	Revizie	0.5	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
	Total	9.5	8.9	8.3	7.7	7.1	6.5	6.0	5.5	5.0
Clasa V										
1). Lucrărĭ decorative exterióre saŭ interióre, precum și mobile și aranjarea locuințeĭ . . . . 2). Altare, monumente, decorațiunĭ pentru prinderea isvoarelor, stalurĭ în parcurĭ etc.	Schiță	2.0	1.6	1.3	1.1	0.9	0.7	0.6	0. 5	0.5
	Proiect	1.7	1.7	1.65	1.6	1.5	1.4	1.3	1. 2	1.0
	Detail	3.7	3.7	3.7	3.6	3.5	3.3	3.1	2.90	2.6
	Deviz	0.8	0 7	0.6	0.5	0.5	0.5	0.4	0. 3	0.3
	Direcție	2.2	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1. 4	1.3
	Revizuire	0.6	0.5	0.45	0.4	0.3	0.3	0.3	0. 3	0.3
	Total	11.0	10.2	9.6	9.0	8.4	7.8	7.2	6.6	6.0

In general honorariul architectuluĭ se socotesce dupe cum urméză:

Clasa lucrărilor	SOCOTIT IN PROCENTE								
	2000	5000	10000	20000	30000	50000	100000	200000	300000 și maĭ mult
I	5.0	4.6	4.3	3.8	3.4	3.0	2.6	2.2	2.0
II	6.5	6.0	5.5	5.0	4.5	4.0	3 6	3.3	3.0
III	8.0	7.2	6.5	6.0	5.5	5.0	4.6	4.8	4.0
IV	9.5	8.9	8.3	7 7	7.1	6.5	6.0	5.5	5.0
V	11.0	10.2	9.6	9.0	8.4	7.8	7.2	6.6	6.0

BURSA LUCRULUI DIN PARIS

DE

M. BOUVARD, Architect.

In numĕrul nostru de azĭ, dăm planurile, fațada și secția importanteĭ Burse a lucruluĭ ce s'a construit în Paris după proectul eminentuluĭ architect M. Bouvard.

Deja de maĭ mulțĭ anĭ se vorbea despre crearea uneĭ Burse a lucruluĭ pentru usul societăților de lucrătorĭ și sindicatelor autorisate de lege.

După multe și numeróse dificultățĭ—prin care e condamnat a trece orĭ-ce lucrare supusă buneĭ-voințĭ administrative—la finele anuluĭ 1887 se acorda, de comuna Paris, un credit de 1.920.000 leĭ, pe basa proectuluĭ întocmit de d-nu Bouvard.

Avînd în vedere terenul cu totul neregulat și programul așa de dificil al subiectuluĭ, modul cum d-nu Bouvard a resolvat problema este cît se póte de ingenios și merită a fi cunoscut.

Edificiul, după cum se vede din desenele ce dăm, coprinde: *un subsol*, compus din o sală mare de angajerĭ și greve, cu tóte accesoriile lor; *un parter* și *maĭ multe etage* în care sunt dispuse în modul cel maĭ inteligent, tóte încăperile reclamate de serviciile burseĭ.

In executarea acesteĭ importante clădirĭ, s'a căutat utilul și solidul, în prima linie, fără a se sacrifica estetica necesară orĭ-căruĭ edificiŭ public.

Valórea lucrărilor s'aŭ ridicat la suma de 1,560.000 leĭ cu mobilier cu tot, la care adăogînd și prețul terenuluĭ de leĭ 1,010.000, ajungem la o cheltuială totală de 2,570.000 leĭ.

Opera d-luĭ Bouvard e o concepție cu totul nouă, corespunzînd trebuințelor cu totul moderne ale corpuluĭ de lucrătorĭ și póte servi de model pentru lucrărĭ de acest gen.

S.

CONCURS PUBLIC

PENTRU

FACEREA UNUI PALAT ADMINISTRATIV ȘI JUDECĂTORESC

LA

CARACAL

Comitetul permanent, prin încheiarea cu No. 1,377, a disposat ca să se ofere un premiu de 2,000 leĭ pentru cel maĭ bun plan, ce se va presinta de d-niĭ architecțĭ, de construcția unuĭ palat de justiție în acest oraș.

Comitetul publică spre generala cunoscință a D-lor architecțĭ, carĭ vor voi a concura la elaborarea aceluĭ plan pentru construcția palatuluĭ de justiție din orașul Caracal, să se presinte la acest comitet spre a lua cunoscință de compartamentele necesare și posiția terenuluĭ, pentru a putea elabora acel proect, devisul și condițiunile de buna executare.

Termenul pentru depunerea acelor proecte și devisele relative se fixéză la 2 Iunie 1893, cînd se vor supune aprobăreĭ consiliuluĭ technic superior.

SOCIETATEA ARCHITECȚILOR ROMÎNI

BANCHETUL ANUAL

Ca și anul trecut societatea a ținut să serbătorésca și anul acesta fundarea sa printr'un banchet fraternel ce a avut loc la 5 Martie în salónele mareluĭ otel Continental.

Pe lângă membriĭ societățiĭ, aŭ onorat cu presența lor d-niĭ Miniștriĭ C. Olănescu, ministrul lucrărilor publice și d-nu Take Ionescu, ministrul instrucțiuneĭ publice, precum și d. G. Panu.

Banchetul a fost presidat de d. Al. Orĕscu, președintele societățeĭ și cel maĭ în vîrstă dintre asistențĭ.

Seria tuastelor a fost deschisă de d-nu Președinte, care în numele societățiĭ a închinat în onórea óspeților.

După aceia, d-niĭ Miniștriĭ au luat pe rînd cuvîntul, felicitînd pe architecțĭ că sunt unițĭ și uréză societățiĭ prosperitate și progres.

D-nu Panu prin cîte-va cuvinte bine simțite relevéză — ca și anul trecut — importanța desvoltăriĭ corpurilor speciale de romînĭ și prooroceşte un viitor bun pentru architecțiĭ romînĭ.

Veselia a fost generală și după masă petrecerea a maĭ durat încă pînă la miedul nopțiĭ, cînd toțĭ s'aŭ despărțit cu regret că timpul a trecut așa de iute, — și dîndu-șĭ întîlnire la anul.

ȘCÓLA DE ARCHITECTURĂ

Conform regulamentuluĭ școliĭ, de la 2 la 8 Martie a avut loc al șeaselea concurs de desemn ornamental între eleviĭ secțiuneĭ I. Juriul de examinare a acordat cîte o mențiune elevilor:

1. Georgescu C.
2. Burcuș St.

De la 8 la 16 Martie a avut loc al șeaptelea concurs de desemn ornamental între eleviĭ secțiuneĭ a II-a. Juriul de examinare a acordat cîte o mențiune elevilor:

1. Isbășescu I.
2. Monkton R.

3. Traianescu I
4. Galatis St.

Cu ocasia judecării acestuĭ concurs, nouě elevĭ și anume: Petrescu I. Constantin, Maxențian C., Popescu Toma, Popescu Teodor, Popescu Vasile, Dobrescu I., Bărbulescu R. și Manea G., aŭ fost pușĭ afară din concurs, de óre-ce s'aŭ dovedit că s'aŭ copiat.

La 19 Martie a avut loc exposiția și judecarea concursuluĭ de proect de architectură ținut între elevii secțiuneĭ I.

Subiectul a fost «*Un post de barieră*». Proectul a fost început la 18 Ianuarie și predat la 18 Martie.

Juriul de examinare a acordat cîte o mențiune elevilor:
1. Burcuș St.
2. R. Monkton.
3. C. Georgescu.

La 19 Martie a avut loc exposiția și judecarea a douě concursurĭ de schițe de proect, ținut între elevii secțiuneĭ I.

Subiectele aŭ fost:
1. *Un arc de triumf.*
2. *Uă școlă de desemn.*

Juriul de examinare a acordat cîte o mențiune de fiecare concurs elevilor:
1. Burcuș St.
2. Georgescu C.
3. Monkton R.

In momentul de a încheia aceste rîndurĭ, elevii școliĭ sunt în alt concurs de desemn și de proect de architectură.

DIVERSE

Piatra artificială dисă „Incrustă"

Pentru cuvinte de economie, parlamentul german decisese acum un an, de a se construi o parte din noul Palat al Parlamentuluĭ, cu materiale altele de cît piatra de talie, și architeclul avusese maĭ întîĭ intenția d'a înlocui piatra cu ipsos sau cu stuc. In urmă găsind materiale maĭ decorative, a resolut de a întrebuința o piatră artificială zisă „Incrusta", inventată de casa Matscheko și Schrödl, din Viena. Acésta piatră imită un mare numĕr de petre naturale. Ea se obține întrebuințându-se spărturĭ din petrele ce sunt de imitat; aceste spărturĭ obținute în cariere saŭ la cioplire sunt maĭ întîĭ sfărîmate și apoĭ amestecate cu un ciment a căruĭ composiție este ținută secretă de către inventatorĭ. După dênșiĭ, este constituit dintr'un minereu pulverisat și dintr'o sare solubilă în apă; procedeul chimic care opera agregațiunea particulelor de petre naturale este fórte simplu și invariabil; reușesce tot-d'a-una și se termină după cîte-va ḑile dînd un produs fórte tare care nu-șĭ schimbă volumul sub influența umidităţeĭ și nu presintă crăpăturĭ și care este fórte tenace.

Piatra Incrustă e pusă saŭ în formă de straturĭ maĭ mult saŭ maĭ puțin gróse pe zidărie și se menține după cîte se pare, mult maĭ sigur de cît mortarul de var saŭ de ciment, saŭ după ce a fost comprimată în tipare unde se întăresce și póte fi tăiată cu ciocanu și cu dalta ca piatra ordinară, ea póte de asemenea să fie lustruită și tăiată cu ferĕstrăul tot ca și piatra imitată. Aspectul pietreĭ artificiale este fórte asemenea cu acel al pietreĭ ce e de imitat și maĭ ales în suprafețele lustruite și lungĭ și cînd petrele carĭ aŭ dat materia primă posedă o óre-care resistență fără a presenta o tăetură prea grăunțósă. Piesele comprimate și sculptate, ne lustruite, imitând, marmura albă, n'aŭ cu tóte astea strălucirea pietreĭ naturale. Totușĭ piatra Incrustă întrece prin aspectul sĕŭ exterior cea maĭ mare parte din pietrele artificiale. Prețul de basă al acesteĭ pietre, fabricată maĭ ales la Viena este de 18 francĭ aprópe, pe m. pătrat coprinḑênd și așeḑatul. Ea este deja în favórea architecților din Viena.

Mortarul cu zahar

S'a observat că adăogarea zaharuluĭ la mortar mărește simțitor resistența luĭ. Acésta esplică practica urmată în India încă de mult de a amesteca cu mortar, suc de trestie de zahăr cînd vor să facă construcțiunĭ fórte solide. Incercărĭ asupra mortarelor zaharate aŭ fost făcute în Europa, maĭ ales pentru construirea Museuluĭ de Istoria Naturală din Berlin și aŭ dat bune resultate.

Protecțiunea lemnelor contra foculuĭ

Se protege în mod eficace lemnele de construcție contra incendiuluĭ acoperindu-le cu maĭ multe straturĭ de silicat de sodă 50° Baumé adus la 20° prin adițiune de apă. Se póte înlesni fixațiunea silicatuluĭ pe lemn, prin incorporare în disoluțiune a Kaolinuluĭ, a albuluĭ saŭ, a diverse ocre colorate.

Dar trebue evitată aplicarea picturilor siliciόse pe lemne zugrăvite cu uleiŭ și reciprocamente de a pictura cu uleiŭ pe lemne silicate, căcĭ s'ar produce o reacțiune himică care ar avea de resultat de a strica pictura.

ERATE LA No. 1 ȘI 2 DIN ANALE

pg.	col.	în loc de	să se citéscă
4	1 în nota chiar dedesubt	Apocolipsa **D-luĭ** Joan	Apocolipsa **S-luĭ** Joan.
5	2 în șirul 22	Creatorilor	Creatoreluĭ
6	1 la Ingerul Domnuluĭ de la început	Atît în picturile de rit oriental, ***cît și în cele de rit oriental***, cît și în cele de rit latin.	Atît în picturile de rit oriental, cît și în cele de rit latin.

BURSA LUCRULUI

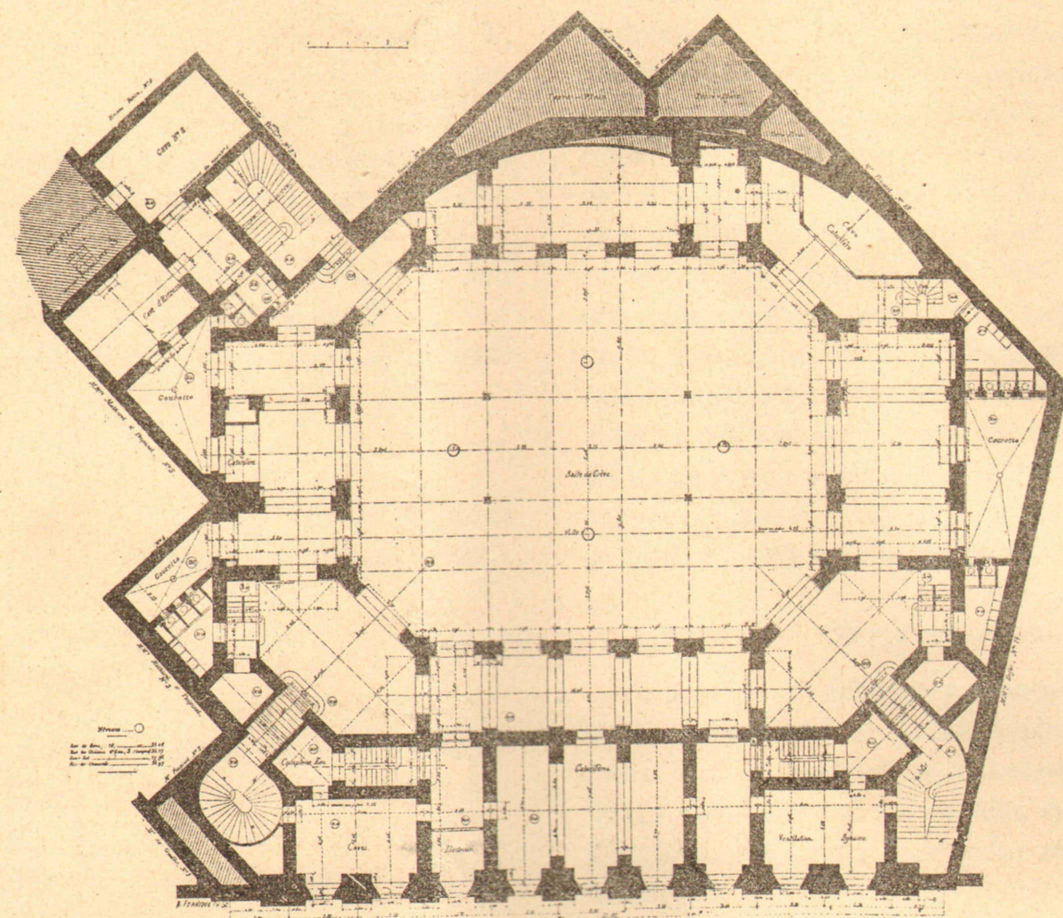
DIN

PARIS

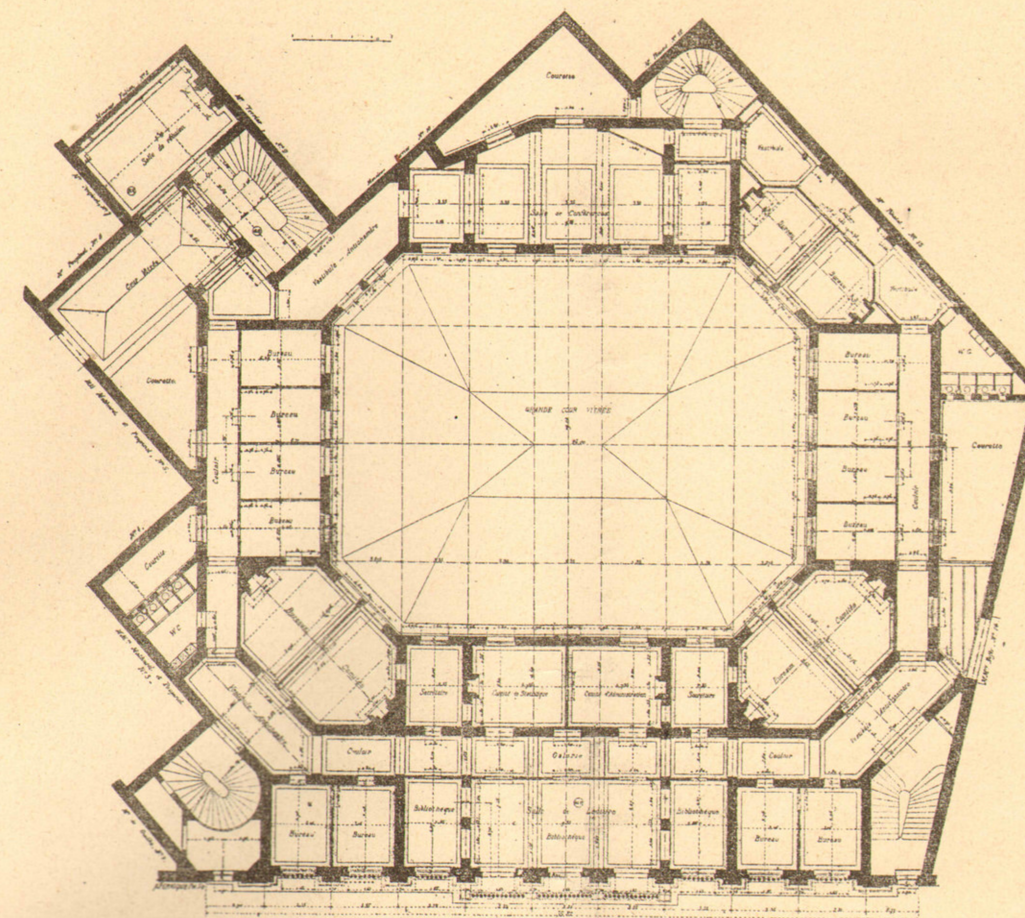
DE

M. BOUVARD, architect

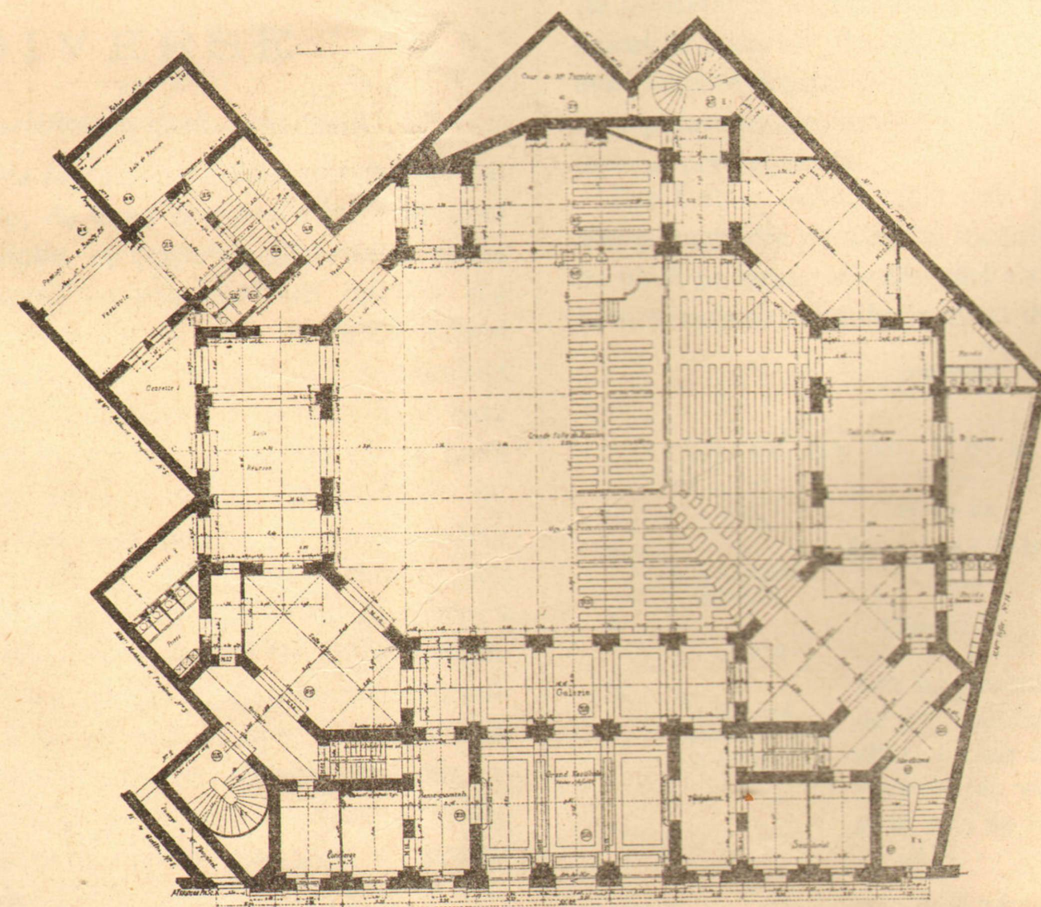
PLANUL SUBSOLULUI

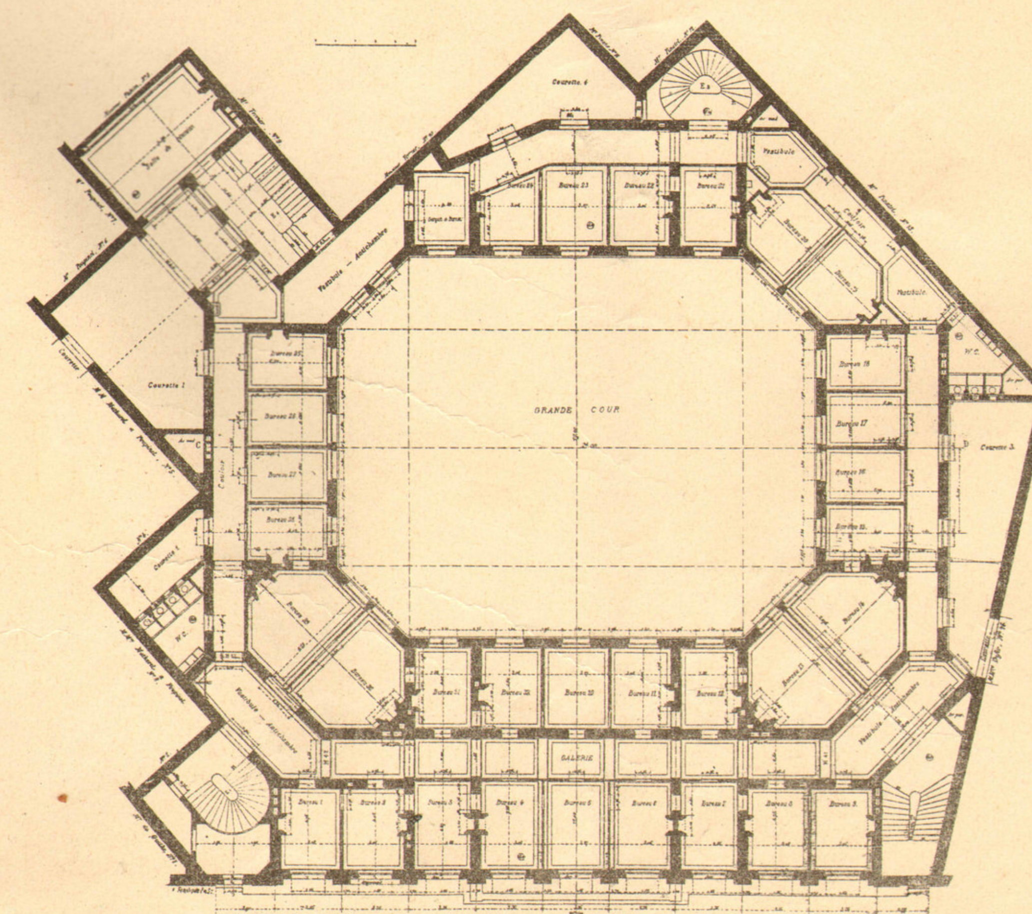
PLANUL ETAGIULUI I

PLANUL PARTERULUI

PLANUL ETAGIULUI II

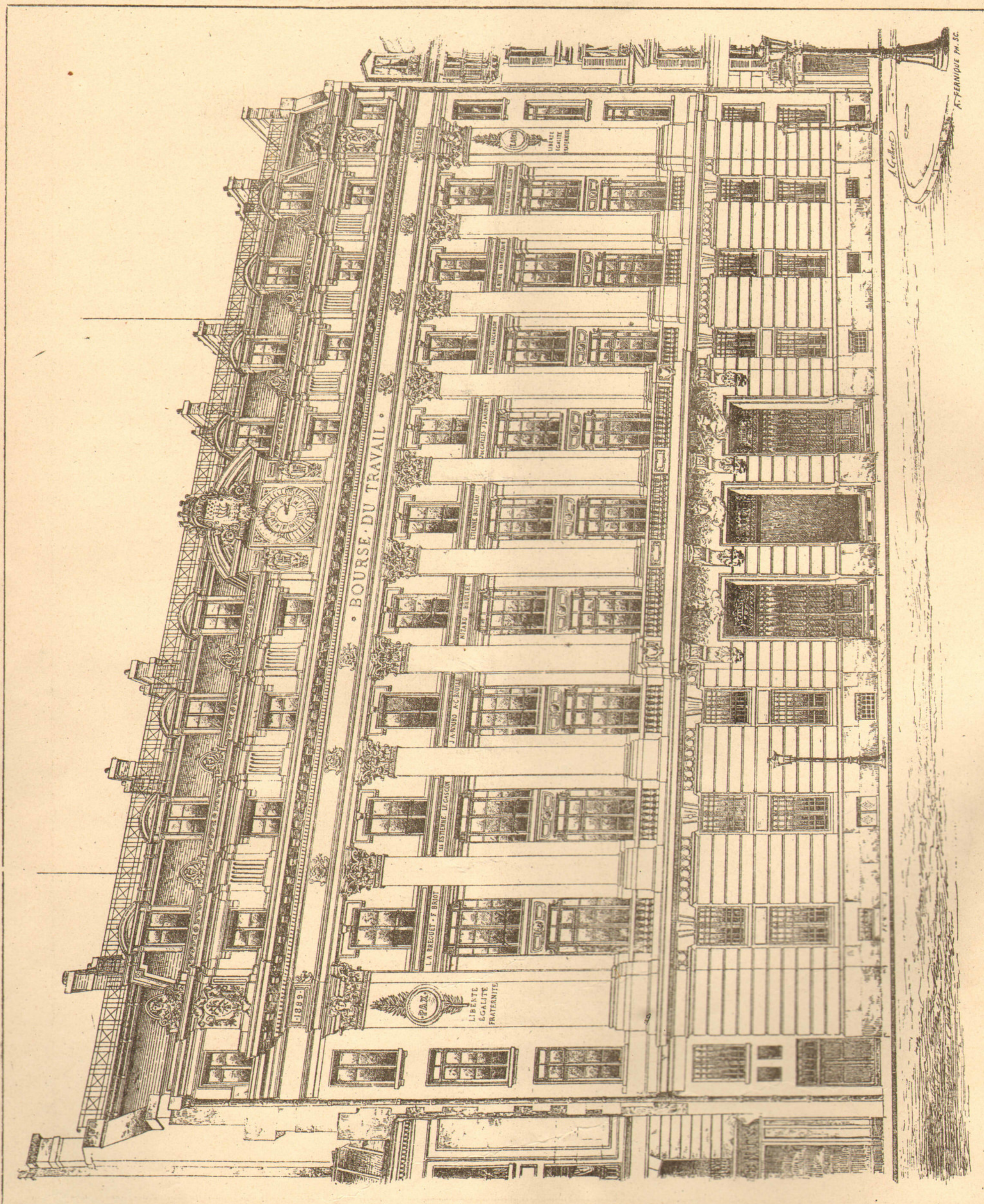
BURSA LUCRULUI

DIN

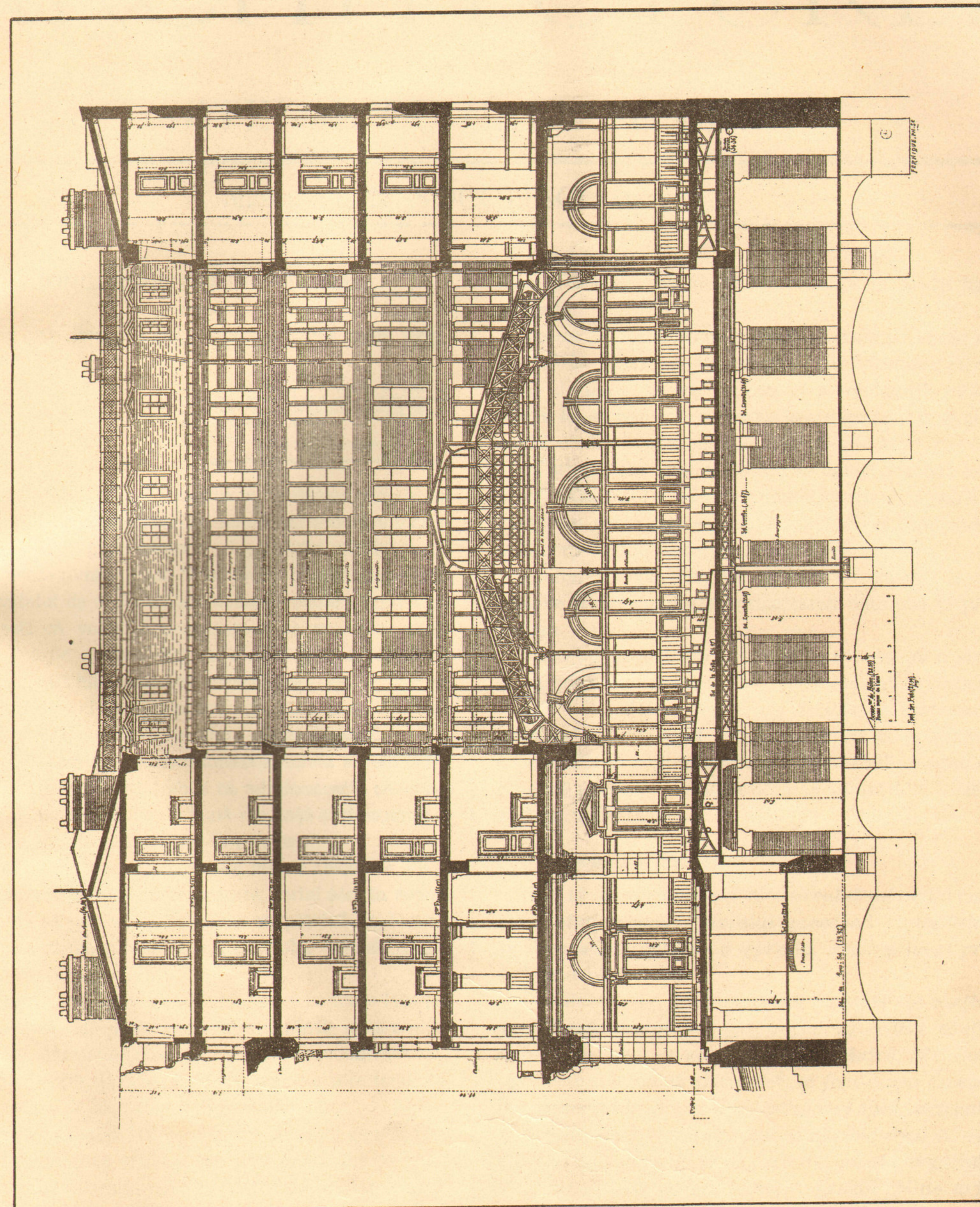
PARIS

DE

M. BOUVARD architect

FAȚADA PRINCIPALA

SECȚIA IN LUNG